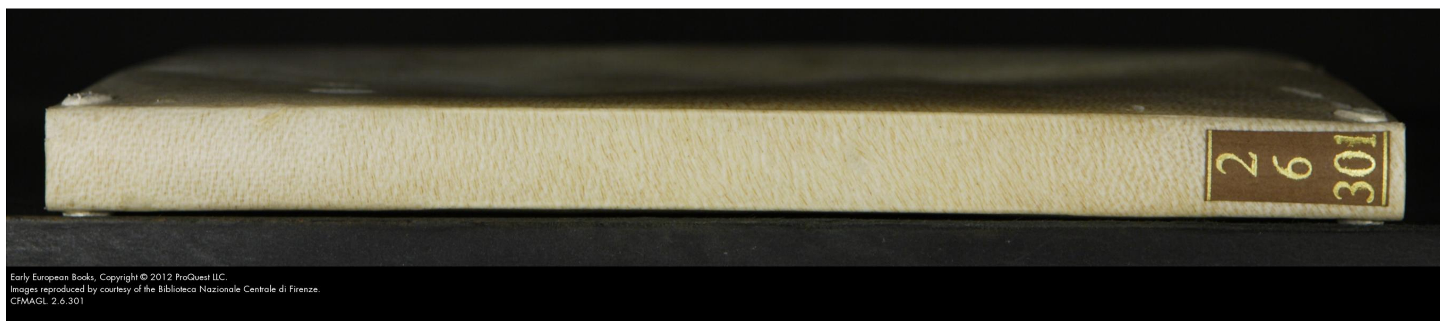
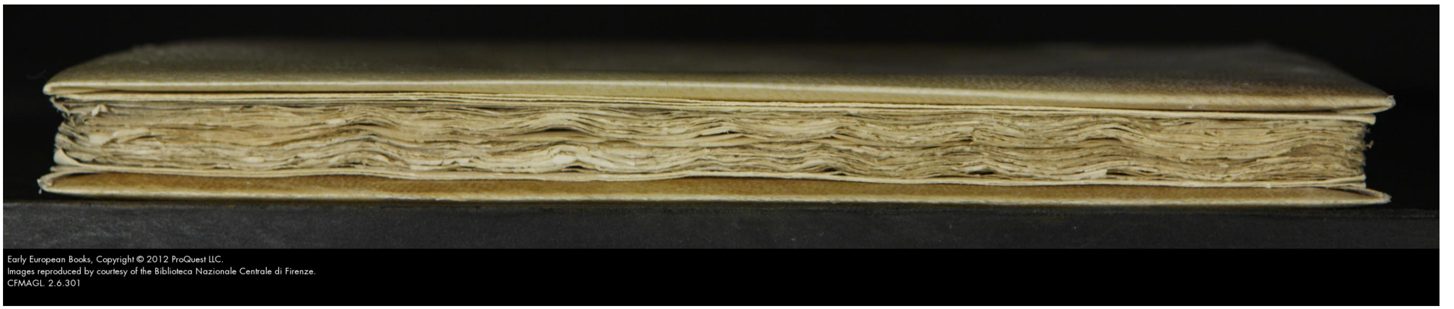

2
6
301

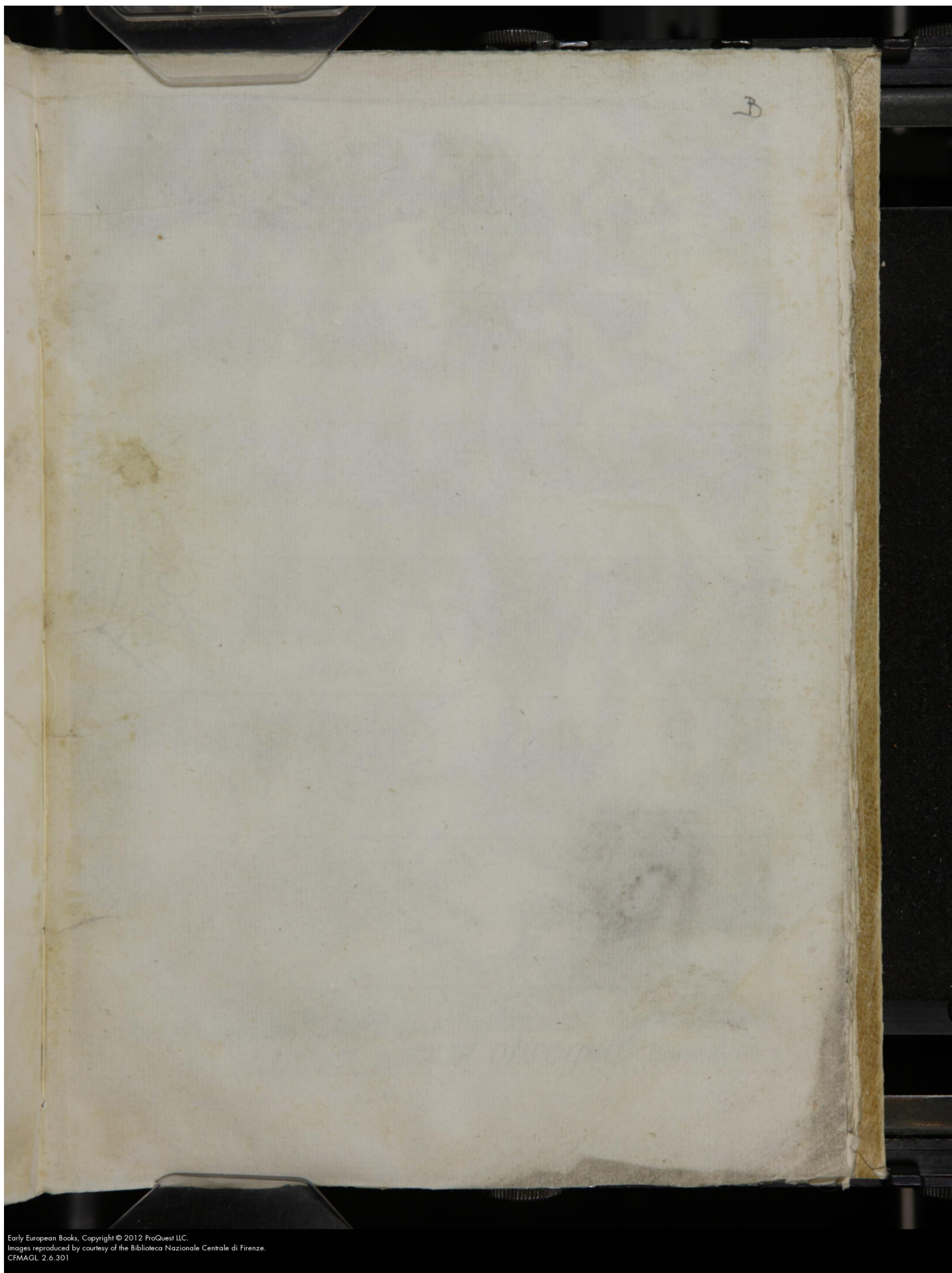

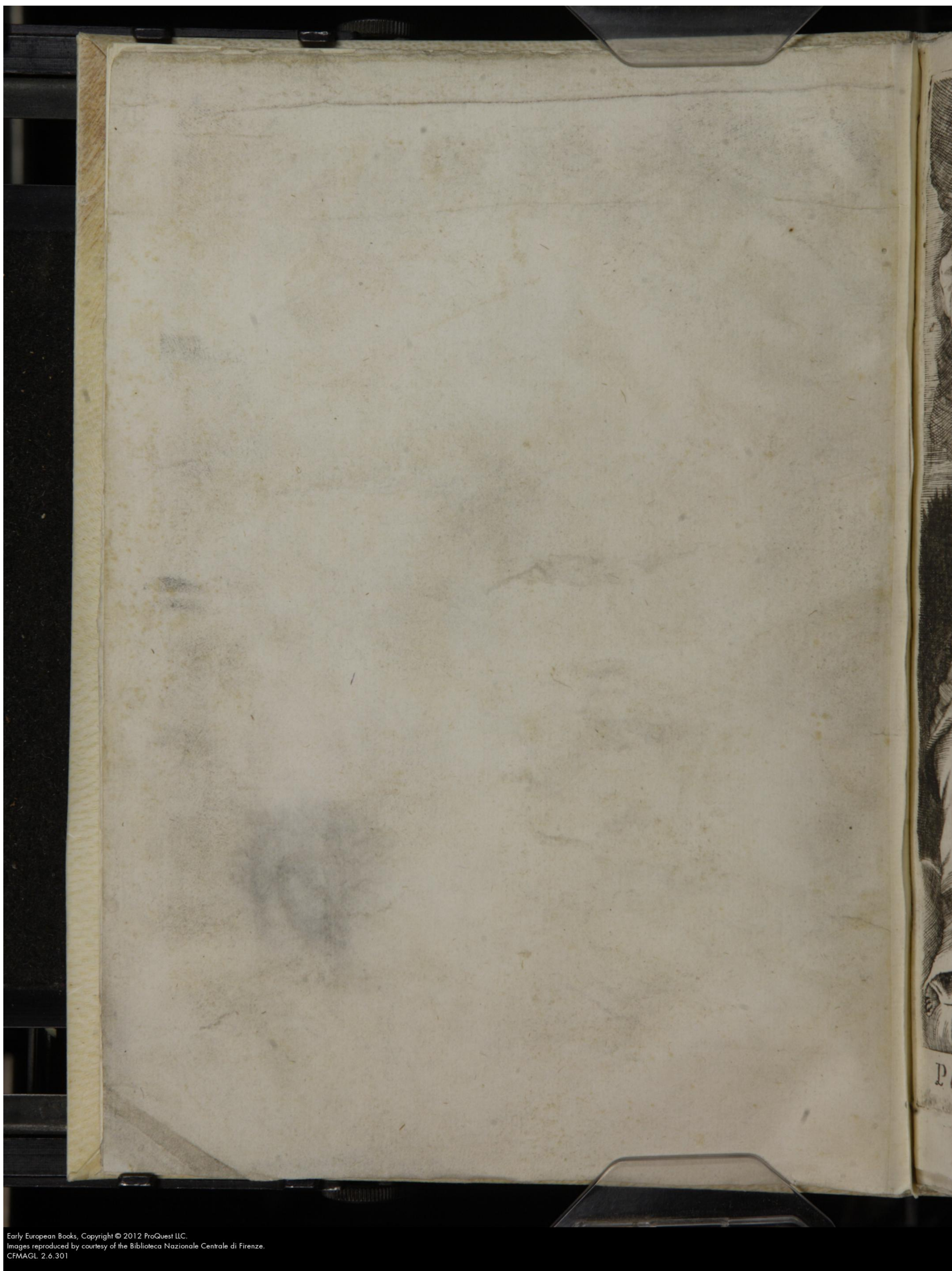

B

C I

Petrus, Paulus favent obsequio. Rhythm. Eccl. de S.T.

DISSERTATIONUM TRIAS

VIDELICET

De Contritione: De Communione Spirituali: ac de proscriptis Propositionibus à SS. PP.

Iñ. X. Al. VII. Iñ. XI. Al. VIII. & Iñ. XII.

EX MENTE

DOCTORIS ANGELICI

APOSTOLORUM PRINCIPIBUS

CONSECRATA

A. R. P. F. JOSEPHO MARIA PALTINERIO

E Castro Montissiliscis Ordinis Prædicatorum

In Generali Studio S. Augustini de Padua Baccal. Ord. ac Sancti Off. Consult.

PATAVII,
Ex Typographia Seminarii.
M. DC. XCVIII.
Corrigente Auctore.

Opera Joannis Manetti.

SUPERIORUM PERMISSU.

LECTORI.

On prius, Medoaci nostri præteriens unda marinos vortices intrat, quam patrias benefico pede contingat oras: ex quo juremeritò exoptandum mihi venit, ut decerpta ex Aquinate, & in hoc exiguo rivulo deprehensa aqua, Euganeas prius valeat plantas, quam alieno in solo radicatas, irrigare; Verùm si quid utilitatis, ex hoc vitalis substantiæ decursu compertum fuerit, non mihi, sed illi tantum fuerit tribuendum, qui hunc fontalem omnino exhibuit potum, nempè Eminentissimo, venerabilis memoriæ viro *Gregorio Barbadico*, *Antistiti Patavino*, cujus voluntate, industria, ac ære *Angelica Summa*, speciali quodam fulgore, è prælo surgit; Quique suo tantummodo nutu, me tanto labori aliqualiter parem fecit, quo ibidem dividerem aquas ab aquis, Articulorum partitiones majori ex parte distribuendo, ne talem potum sitientes alumni ex nimio haustu suffocationis periculo se se darent: Verùm si effectus artis non instrumento, sed principali moventi, & victoria non militi, sed Duci jure venit adscribenda, non de exhibentis, paratæ undę, sed de illius dextera erunt sumendæ; cujus fuit immota animi deliberatio, ut ita fieret prout factum est: Hac igitur data occasione, potum Paterna verè manu porrectum, nemo sit (vel maximè inter Pastores Patavinæ Diœcesis) qui obibere renuat: non enim tanquam pullos corvorum filios suos clamantes dimisit, qui ut eos in Christo magis, magisque enutriret, semetipsum exemplarem compegit in mortem.

NOI

NOI REFFORMATORI
Dello Studio di Padova.

Havendo veduto per la Fede di revisione, & approbatione del P. F. Ambroso Lisotti Inquisitore nel Libro intitolato Dissertationes tres, &c. del P. Lettore F. Giosefle Maria Paltanieri dell' Ordine de' Predicatori, *non esservi cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Prencipi, & buoni costumi, concediamo licenza, che possi esser stampato, osservando gl' ordini in materia di stampe, & presentando le solite copie alle publiche Librarie di Venetia, & Padova.*

Data li 20. Maggio 1698.

{ Sebastian Foscarini K. Proc. Reff.
{ Francesco Cornaro Proc. Reff.

Agostino Gadaldini Segretario.

Adi 27. Settembre 1698.
Registrata nel Magist. Eccel. degl' Essecutori contro la Bestemmia.

Antonio Canal Nodaro.

NOS

Nos F. Antoninus Cloche Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Prædicatorum humilis Magister Generalis, & Servus.

Um uti nobis exponitur R. P. Bac. Fr. Joseph Maria Paltinieri Provinciæ nostræ S. Dom. Venetiarum tria Opuscula, quibus tituli. Dissertatio 1. de exacta Methodo actum contritionis efformandi, &c. Dissertatio 2. de Necessitate Communionis Spiritualis pro fidelibus extremo morbo laborantibus, &c. Dissertatio 3. de proscriptis à SS. PP. In. X. Alex. VII. In. XI. Alex. VIII. & In. XII. Propositionibus, &c. composuerit, illaq; prælo subjicere desideret. Nos harum serie, nostrique auctoritate officii, quantum in nobis est, & servatis aliàs servandis paternè indulgemus, dummodò à RR. AA. PP. Mag. Fr. Hyacintho Serry, Bac. Fr. Joanne Alberto Tabacco luce digna judicentur, eorumque censorio in scriptis calculo approbentur. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. In quorum fidem, &c.

Datum Romæ in Conventu nostro S. Mariæ super Minervam die 22. Februarii 1698.

F. Antoninus Cloche Magister Ordinis.

Registrata foglio 8.
Fr. Salvator Ascanio Mag. & Socius.

AP-

APPROBATIO

Reverendi Adm. P. Magistri Jacobi Hyacinthi Serry Ord. Prædic. Doctoris Sorbonici, & in Accademia Patavina primariæ Cathedræ D. Thomæ Moderatoris.

ERuditas Rev. P. Josephi Mariç Paltinerii Dissertationes, de Contritione, de Communione Spirituali, ac de Propositionibus ab Apostolica Sede damnatis, legi Ordinis nomine. Nihil in eis deprehendi fidei, morumque disciplinç repugnans, quin potiùs spirantem ubique Angelici Doctoris mentem observavi, quam nemo diligentiùs indagavit, fidelius exposuit, candidius exaravit. Quare dum præsentibus eruditi Theologi lucubrationibus subscribo, non tam amici doctrinæ calculum adjicio, quàm communis Doctoris sententias ex officio deosculor, & prona animi veneratione suscipio.

Patavii die 30. Septembris 1698.

Fr. Jacobus Hyacinthus Serry.

APPROBATIO

Reverendi P. S. Theologiæ Bac. Fr. Joannis Alberti Tabacco Ordinis Præd. ex Collegio Sanctissimi Rosarii Venetiarum.

CUm de mandato Reverendiss. P. F. Antonini Cloche totiùs Ord. Prædic. Magistri Generalis attentè perlegerim Dissertationes Tres (quarum prima de Contritione, altera de Communione Spirituali, & Tertia de Propositionibus proscriptis, &c.) elucubratas à R. P. Fr. Josepho Maria Paltinerio in Generali studio Patavino Baccal. Ord. nil prorsus, vel contra bonos mores, vel rectam fidei normam in illis reperi. Imo cum veluti in agro Theologico æquali labore ac studio Thesaurum, plurium oculis absconditum, fideli dextera de Thomistici Solis beneficio reseratum observaverim, singulis equidem in Christo peregrinantibus necessarium censeo, ut exponatur.

Ex Collegio supradicto die 26. Septembris 1698.

F. Jo. Albertus Tabacco.

DIS-

DISSERTATIO PRIMA.

De exacta methodo actum Contritionis efformandi, in qua ostenditur dolorem pœnitentis in Deum Trinum, & Unum, summum bonum, offensum directum, debere necessariò compleri, per accessum mediatoris Dei, & Hominum Christi Jesu.

Anta licèt fuerit *Angelici* Præceptoris diligentia, satisque fuse contritionis series contexta, adhuc aliquibus, sub caligine *Solis Aquinatis* radius continetur; Propterea, ea præter, quę in *Tertia Parte* discussa sunt, & in *quartò sententiarum*: & alibi opere prætium duxi, nonnulla ex *libro contra Gentiles* apponere, ut per consonam unius, & alterius voluminis sententiam, satis, superque appareat, quanta promptitudine, lac parvulis, sitientibus potum, & quotidianum pariter esurientibus panem præstiterit Divinæ Voluntatis interpres, ac æternæ sapientiæ ministrator fidelis. Quoniam autem ad manus veniunt quamplura ex innumeris, quæ circumferuntur: *Actus Contritionis* exemplaria, in quibus efformandis totidem eorum pœne, diversi enumerantur authores, nec tamen quamplura ex iis exhibent explicitè, quidquid necessario requiritur: & ab *Angelico* præscribitur ad actum Contritionis construendum, non abs re duxi tantùm bonum in medium proferre, talemque de tenebris lucem educere, ut deinceps nulli sit ambigendum, qua methodo quisque de consimili re praxim genuina valeat contexere forma; Cùm enim contritio nobis sit prævaricantibus, via unica ad Cælum repetendum, ut qui prius de siliquis pascebamur, ejus virtute paterna brachia nostro (reditum facientes) dimissa collo pientissimè experiamur, justum omninò duxerim, æquali saltim calamo, de illa rationem instituere, ac in cribandis Metaphysicæ difficultatibus, minimàque rationis entitate scrupulosus soleat labor impendi: hoc enim dignitas materiæ exposcit, ad hoc quotidiana communisque necessitas animum pellit, huc tandem nos tanquam ad tutissimum portum urgeri necesse est; Quapropter meum fuerit solida, atque *Angelici* inconcussa doctrina ostendere qualiter contritionis optabilis actus, quantum ad omnia, quæ ad ipsius integritatem necessariò sunt requisita in explicita efformatione construatur, ac perficiatur: à quampluribus enim, non sic proponitur, sicut oportet.

Verùm duo præmittenda voluerim; meum in primis non esse imprælentiarum aliquem in particulari, vel redarguere, vel impugnare, ne litis occasio, animorum in *Christo* concordiam, quam rei præsentis institutio maximoperè præsefert, de medio tollat, & propterea saniori consilio verba fuerint. *Purpurati Commentatoris* prorsùs repetenda, dum in *Prologo ad secundam secundæ Angelicæ summæ ajebat . Modernos summistas absque nomine pertransire intendo, ne invidia aut amor lectorem à verò abducat, & ut opus, quod pro salute animarum suscipio nullum offendat* . Alterum verò est, assumpti intenti uberior expositio . Neque enim contendo taliter aliquorum in hoc sensum evertere, ut nullatenùs fore acceptandum judicaverim, at cum in actu contritionis substantia pensentur, & ordo ea in singulis admissa, & recepta (utpotè quia nullus istiusmodi est, aut esse debet, qui pœnitentium dolorem ob summi boni non exhibeat offensam) circa ordinem tantùm explicitamque seriem, ejusmodi discussionis ratio tota erit habenda.

Huic autem inquisitioni ansam dedit multiplex, ac varia ad *Deum* tendentia, ac se conterentium phrasis, & expressio; Multi enim sic in eorum præcibus accessum pœnitentium disponunt, ut totaliter ad *Sanctissimam Trinitatem* conterentium conatus dirigant, nulla prorsùs supplicatione explicitè porrecta *Christi Domini* saluberrimæ Passioni. Alii verò ad solum *Crucifixum* dolentium suspiria dirigunt *Sanctissimæ Triadis* consideratione, nullatenùs expressis verbis, apposita; Ut autem hæc omnia ad lapidem lydium reducantur, abstinendum erit à multis gravibusque, quas (præter antiquitus longè lateque discussas.) *P. Lupus* nostris diebus agitabat, nempe an contritio sufficiat ad justificationem extrà pœnitentiæ Sacramentum, & quænam contritio requiratur ad eam sufficiens: & an contritio sit necessaria ad justificationem in Sacramento pœnitentiæ: his igitur ex parte relictis, utpotè à præsenti instituto alienis, meum erit ostendere univocum esse ordinem in Deum tendendi, per tutissimam nempe, ac necessariam viam, quæ Christus est.

Quod quidem radicitus demonstrabitur, consulendo priùs *S. D. in 4. d. 17. q. 2. art. 1. qu. 1. in c. ubi nomen contritionis ethimologice exponit dicens: inter fractionem, & comminutionem, sive contritionem in rebus materialibus, unde hæc omnia ad spiritualia transferuntur, hoc interest, ut dicitur in 4. Met. Com. 44. quod frangi dicuntur aliqua, quandò in partes dividuntur, sed comminui, vel conteri quando, ad partes minimas reducitur, hoc quod in se solidum erat, & quia ad dimissionem peccati requiritur,*

quod

quod homo totaliter affectum peccati dimittat, per quem quandam continuationem, & soliditatem in suo sensu habebat, ideò actus ille, quo peccatum remittitur contritio dicitur per similitudinem.

Sic explicata contritio ea est, qua homo persæpè indiget, ut *Deo* reconcilietur, secundum quòd communiter decantatur tantæ virtutis est, ut per eam statim homo ex inimico fiat amicus, & de tenebris ad subitaneam lucem revocetur, juxta illud *Ezech.* 33. *In quacumq; hora ingemuerit peccator non recordabor ampliùs;* Quamvis enim ea non sint verba præcisa ipsius Prophetæ, sensus à præmissis alienus non est: ait enim. *Si dixero impio morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato suo feceritque judicium, & justitiam, & pignus restituerit ille impius rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum, vita vivet, & non morietur: omnia peccata ejus, quæ fecit non imputabuntur ei, judicium & justitiam fecit, vita vivet;* At prædictus sensus commodius habetur in Vulgata juxta Septuaginta à felicis recordationis Sanctissimo D. N. Syxto V. Pont. Max. edita, & studiosissimè communi, per ipsum exposita beneficio, ubi in *Is. cap.* 30. Legitur Prophetæ sermocinatio, qua populum ab Apostasia de verò *Deo* retrahere conabatur, promptam veniam petentibus eam exhibendo per hæc verba; *Cùm reversus ingemueris, tunc salvus eris:* juxta quæ; *SS.Leo Ep.* 9. *ad Teod. ait. Misericordiæ Dei, nec mensuram possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullus patitur veniæ moras, vera contritio dicente Spiritu Dei per Prophetam, cum ingemueris, tunc salvus eris:* Quibus valdè consonant infraposita: *& Jerusalem ploratu ploraverit, miserere mei, miserebitur tui: Vocem clamoris tui quandò vidit, exaudivit te.* Hæc igitur est illa contritio qua, & in Veteri lege justificabantur mandatorum Dei transgressores, Deus enim prout protestatus est, regius Psaltes *Ps.* 50. holocaustis non ampliùs delectari jam plene statuerat, quatenùs non sufficientibus ad iram suam placandam, expectans ab homine solam cordis contritionem: *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*: Quòd, & magis liquet *ex August.* 17. *de C. D. c.* 20. dicente *etiam vocem illam in Ps. Tricesimo nono, ejusdem mediatoris* (idest Christi) *per prophetiam loquentis agnovimus sacrificium, & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi.* Ut igitur in novo testamento gratiæ collatio non deterioris, imò melioris sit conditionis, multò nobis debent esse utiliores in Sacramento pœnitentiæ, vel in re, vel saltem in novo actus pœnitentis, ac fuerint antiquorum pro maculis, per ignem consumpta holocausta.

Videndùm est igitur, qui sit ille *Deus*, quantusque, qui ab homine offenditur, & cujus virtute (cum sua non possit) ad ejus reconciliationem accedat, fiatque venia dignus: quæ quidem non melius exposita videbimus, quàm si locum singularem consolamus, *S. D. in 4. C. G. c. 72.* ubi de necessitate pœnitentiæ, & partium ejus pertractat, in cujus medio hæc habet, agendo de contritione; *Quia verò suprà ostensum est, quòd meritum Christi pro humano genere patientis, ad expiationem omnium peccatorum operatur, necesse est ad hoc, quod homo de peccato liberetur, quod non solùm mente Deo adhæreat, sed etiam mediatori Dei, & hominum Jesu Christo: in quo datur remissio omnium peccatorum; Nam in conversione mentis ad Deum salus spiritualis consistit: quàm quidem salutem consequi non possumus, nisi per medicum animarum nostrarum Jesum Christum, qui salvat populum suum à peccatis eorum: cujus quidem meritum sufficiens est, ad omnia peccata totaliter tollenda, ipse enim est, qui tollit peccata mundi, ut dicitur: Jo. 1.* Hæc *S. D.* quibus satis apparet dirigendum, non esse actum contritionis, vel ad *solum Deum, Trinum*, videlicèt, & *unum*, vel ad *solum Christum*: imò & advertere opus est, non dixisse *S. D.* congruum esse, id præstare, vel utile, sed ait *necesse est ad hoc, ut homo de peccato liberetur, quod non solum mente Deo adhæreat* (idest Trino, & Uno) *sed etiam mediatori Dei, & hominum Jesu Christo.* Cùm igitur pertransire; non liceat de uno ad aliud extremum, sine medio, atque hoc exequutionis ordine, priusquam terminus sit attingendus, videre modo oportet, quid sibi velit hoc munus *mediatoris*, quod in *Christo* ponit *Angelicus*, & ex quo mediator ille dicatur; fundat enim hanc sanam, utilemque sententiam in *Aug.* doctrina *9. de civ. D. C. 15.* cujus titulus inscribitur, *de mediatore Dei, & hominum Christo Jesu*, ubi *Apostoli* verba exponuntur: *1. ad Tim. 2. Unus enim Deus, unus est mediator Dei, & hominum, homo Jesus Christus, qui dedit redemptionem seipsum pro omnibus. Ajebat igitur, Aug. querendus est medius, qui non solum homo, verum etiam Deus sit, ut homines ex mortali miseria ad beatam immortalitatem, hujus medii beata mortalitas interveniendo perducta*, & infrà. *Boni igitur Angeli inter miseros mortales, & beatos immortales medii esse non posunt, quia ipsi quoque, & beati, & immortales sunt, posunt autem esse medii angeli mali, quia immortales sunt cum illis, miseri cum istis: His contrarius est mediator bonus, qui adversus eorum immortalitatem, & miseriam, & mortalis esse ad tempus voluit, & beatus in æternitate persi-*

perſiſtere potuit, & infra; Homo itaque mortalis, & miſer longe ſejunctus ab immortalibus, & beatis, quod eligat medium per quod immortalitati, & beatitudini copuletur? quod poſſit delectari in dœmonum immortalitate miſerum eſt: quod poſſit offendere in Chriſti mortalitate jam non eſt. Ibi ergo cavenda eſt ſempiterna miſeria: hic mors timenda non eſt, quæ eſſe non potuit ſempiterna: & beatitudo amanda eſt ſempiterna. Concludendum igitur, venit per ea, quæ ſunt ibi præmiſſa: *proindè mediatorem inter nos & Deum, & mortalitatem habere oportuit tranſeuntem, & beatitudinem permanentem, ut per id, quòd tranſit congrueret morituris, & ad id, quod permanet transferret ex mortuis. Ideò quandò in forma ſervi, ut mediator eſſet infrà Angelos eſſe voluit, in forma Dei ſuper Angelos manſit, idem in inferioribus via vitæ, qui in ſuperioribus vita.*

His autem æque bone ſentiunt, ea quæ *S. D.* diſponit in hac 3. *p. q. 26. art.* 2. ubi inquirit. *V. Chriſtus ſecundum quod homo ſit mediator Dei, & hominum*, pro cujus reſolutione, hæc habet. *Reſpondeo dicendum, quòd in mediatore duo poſſumus conſiderare; Primò quidem rationem medii, ſecundò officium conjungendi: Eſt autem de ratione medii, quod diſtet ab utroque extremorum conjungit autem mediator, per hoc, quod ea, quæ unius ſunt defert ad alterum; Neutrum autem horum poteſt convenire Chriſto: ſecundum quod Deus, ſed ſolùm ſecundum quòd homo: nam ſecundum quòd Deus non differt à Patre, & Spiritu ſancto in natura, & poteſtate dominii: Nec etiam Pater, & Spiritus Sanctus aliquid habent, quòd non ſit Filii, ut ſic poſſit id, quòd eſt Patris, vel Spiritus Sancti, quaſi quod eſt aliorum ad alios deferre: ſed utrumque convenit ei, inquantum eſt homo, quia ſecundum quòd eſt homo diſtat, & à Deo in natura, & ab hominibus in dignitate, & gratiæ, & gloriæ: Inquantum etiam eſt homo convenit ei cunjungere homines Deo, præcepta, & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo ſatisfaciendo, & interpellando, & ideò veriſmè dicitur mediator, ſecundum quòd homo.*

Ex quibus quid concludendum de hac re veniat, ſatis ſuperque apparet: dolorem nempe per contritionem excitatum ad *Deum Trinum*, & *Unum*, *Patrem* videlicèt, & *Filium*, & *Spiritum Sanctum* eſſe dirigendum: veruntamen hic acceſſus non fiat, niſi per unicam fideliſſimamque viam, quę *Chiſtus* eſt, per quem, & à quo media authoritate *Patris*, veniam peccatorum per miniſtrum Eccleſiæ impartiendam gratia *Spiritus Sancti* cooperante, ſicut & præoperantem

in ipsa contritione, suspiriis cordatis exposcimus, ac fiducialiter expectamus: quemadmodum ipse S. D. *in* 4. *d.* 18. *q.* 1. *a.* 1. *qla.* 1. in c. ait, *dicendum quod in corporalibus dicitur, clavis instrumentum, quo hostium aperitur. Regni autem hostium nobis clauditur per peccatum, & quantum ad maculam, & quantum ad reatum pœnæ: & ideò potestas, qua tale obstaculum regni removetur dicitur clavis. Hæc autem potestas est quidem in Sanctissima Trinitate per auctoritatem: & ideò dicitur à quibusdam, quod habet clavem auctoritatis: sed in Christo homine fuit hæc potestas ad removendum prædictum obstaculum, per meritum passionis, quæ etiam dicitur januam aperire: & ideò dicitur habere secundum quosdam claves excellentiæ*. Quibus benè concordant producta à Pratoparente, *Aug. loc. sup. cit.* dicente, *Neque enim nos à mortalitate, & miseria liberans ad Angelos immortales, beatosque ita perducit, ut eorum participatione, etiam nos immortales, & beati simus, sed ad illam Trinitatem, cujus Angeli participatione beati sunt*.

Ut autem præmissa, ne dùm Angelici doctrina, verum, & ipsa eademque praxi uberius roborentur: ecce ad manus supplicatio illa, qua *S. D.* (nos potius invitans, & edocens) solebat propria quomodolibet, & si quæ fuerint erga divinam bonitatem commissa, vel si quæ ommissa deflere: ajebat enim, ut apparet. *In offic. Parvo B. M. V. Ord. Prædic. Ad te fontem divinæ misericordiæ Deus accedo, ergo digneris me lavare immundum: O sol justitiæ illumina cęcum. O æterne medice, cura vulneratum. O Rex regum indue spoliatum;* En quomodò ad Deum priùs accedebat, deindè verò ad *Christum*, & modò prorsùs præmisso, per ea, quæ immediatè ibi subsequuntur. *O mediator Dei, & hominum reconcilia reum. O Pastor bone reduc errantem, &c.* Veruntamen, ut exactissimè omnia correspondeant, in superaddendis mox apparebit, quis sit ille *Deus*, ad quem ipse *S. D.* contritionis suæ ignito de corde sensum porrigebat, nam post pauca subdit. *Ego enim peccando Te Deum meum offendi, proximum læsi, mihi non peperci. Peccavi Deus meus fragilitate contra te Patrem omnipotentem, ignorantia contra te* Filium *sapientem, malitia contra te Spiritum Sanctum clementem, & his offendi te Trinitatem excellentem, Heu Heu mihi misero, &c.*

Non aliter igitur: est etiam nobis accedendum ad hunc excellissimum Thronum Sanctissimæ *Trinitatis*, ac per mediatorem unicum, ne dum judæorum, sed etiam gentilium, ut docet *S. D. ad Galat.* 3. *lect.* 7. *ex illo Eph.* 2. *ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum*. Imò, & nos invitat, *Ap. Heb.* 4. *Non enim habemus*

mus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris : & si nos grave studium instituentes, sic per Christum, & verè contrito corde ad *Deum Trinum* altissimum accedemus, & abundantibus profusis lachrymis clamabimus in *illo* misericordiam, ne dùm culpæ reatus, verum & totius pœnæ taxa, pro delictis jam debitæ poterit nobis facile (absque ullo divinæ justitiæ præjudicio) totaliter relaxari; juxta ea, quæ in præcitato loco 4. *C. G.* habet S. D. *Non enim omnes effectum remissionis perfectè consequuntur: sed unusquisque intantum consequitur, inquantum Christum pro peccatis patienti conjungitur. Quia enim conjunctio Christi in baptismo, non est secundum operationem nostram, quasi ab interiori, quia nulla res seipsam generat, ut sit, sed à Christo, qui nos regenerat in spem vivam remissio peccatorum in baptismo, fit secundum potestatem ipsius Christi, nos sibi conjungentis perfectè, & integrè, ut non solùm impuritas peccati tollatur: sed etiam solvatur penitus omnis pęnè reatus: nisi fortè per accidens in his, qui non consequuntur effectum sacramenti, per hoc, quòd fictè accedunt. In hac verò sanctione spirituali Christo conjungimur, secundum operationem nostram divina gratia informatam. Unde non semper totaliter, nec omnes ęqualiter remissionis effectum, per hanc conjunctionem consequuntur. Potest enim esse contritio mentis in Deum, & in detestationem peccati tam vehemens, quod perfectè remissionem peccati homo consequitur, non solùm quantum ad purgationem culpæ, sed etiam quantum ad remissionem totius pęnæ, hoc autem non semper contingit*; Hæc S. D. quibus præbet ansam *Aug.* per ea, quæ dictavit *X. de C. D. c. 6.* dicens. *Profecto efficitur, ut tota ipsa redempta civitas universale sacrificium offeratur Deo, sacerdotem magnum, qui etiam seipsum obtulit in passione pro nobis, ut tanti capitis essemus, secundum formam servi, hanc enim obtulit, in hac oblatus est, quia secundum hanc mediator est, in hac sacerdos, in hac sacrificium est.*

Et verè semper, hæc fuit *Sanctorum Patrum* ex *Apostolo* communis sententia de *Christo* mediatore: hac etiam methodo indispensabiliter, utitur *Sanctissima Mater Ecclesia*, à *Spiritu Sancto* edocta, ut quaslibet preces, ac collectas ad *Patrem* directas claudat, & offerat per *mediatorem* optimum, nempe per *Dominum nostrum Jesum Christum, qui* &c. Hic enim est, ajebat *Aug. 9. de C. D. c. 7. sicut etiam prædicat Sancta scriptura mediator Dei, hominum homo Christus Jesus, de cujus divinitate, qua Patri est semper*

æqua-

æqualis, & humanitate, qua nobis factus est similis, non hic locus est, ut competenter pro nostra facultate dicamus.

Quamvis igitur satis fuerit, si quis ad *Sanctissimam Triadem*, vel solummodò ad *Christum Crucifixum* explicitè se habuerit in eo, quod se conterere studeat, quia sicut in *secunda divina Persona*, *etiam humanitas* implicatur: ita etiam in ejusdem *secundæ divinæ Personæ*, humana carne indutæ compendio, inseparabilis *Divinitas* enumeratur, & propterea apud legis supernaturalis peritos, neque dubium aliquod, neque confusionis nubecula generari aliquando poterit, qualiter contingere potest in homine, vel muliercula, hæc semiscientibus, facta nonnulla perquisitione, & consideratione, se *Patrem, & Spiritum sanctum*, vel è contra etiam *Filium* offendisse, nec tamen in alterutro contritionis actu singulorum mentionem importari: & ideò, si sibi placeat undequaque, contritionis aliàs supernaturalis, regulam obfirmare, accedat fidelis pœnitentia ductus ad *Deum Trinum*, per *Christum*, *Angelo* manuducente doctrina, & exemplo; Ne ipse *Dominus Jesus*, ulterius doleat, *prudentiores*, hoc est diligentiores *esse filiis lucis*, *filios tenebrarum*, quia præmissa fideliter gradientes, facilius, adinstar justificati à Deo Farisei, domum gaudentes redibimus.

Ut autem, id plenius fiat, & pro coronide, usque modo dictorum adducere convenit, & ob oculos ponere omnia, & singula, quæ ad contritionem complendam à *S. D.* adstipulantur, *in 3. p. q. 85. artic. 3. ad 4. dicendum, quod, licèt penitentia sit directè species justitiæ, comprehendit tamen quodammodò ea, quæ pertinent ad omnes virtutes, inquantum enim est justitia quædam hominis ad Deum oportet, quod participet ea, quæ sunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro objecto. Unde pœnitentia est, cum fide passionis Christi, per quam justificamur à peccatis, & cum spe veniæ, & cum odio viotiorum, quod pertinet ad charitatem: inquantum verò est actus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ est directiva omnium moralium virtutum: sed & ipsa ratione justitiæ non solùm habet id, quòd justitiæ est, sed etiam, quæ sunt temperantiæ, & fortitudinis, inquantum scilicet ea, quæ delectationem causant ad temperantiam pertinent, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in commutationem justitiæ veniunt, & secundum hoc ad justitiam pertinet, & abstinere à delectabilibus, quæ pertinet ad temperantiam, & sustinere dura, quòd pertinet ad fortitudinem:* Hæc *S. D.* mirificè, quibus apponit etiam

remedium; pro moderanda tristitia, quæ solet ex magnis criminibus, quasi hominem absorbere, *3. p. q. 84. art. 9. ad 3. dicendum, quòd secundum Philos. in 2. Ethic. ad virtutem pertinet tenere medium in passionibus: Tristitia autem, quæ in appetitu sensitivo pœnitentis consequitur, ex displicentia voluntatis passio quædam est, unde moderanda est, secundum virtutem, & ejus superfluitas est vitiosa, quia inducit in desperationem, quod significat Apostolus 2. Cor. dicens, ne majori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est: & sic consolatio de qua ibi Apostolus loquitur, est moderativa tristitiæ non autem totaliter ablativa;* Adjungatur itaque contritio exactè disposita pœnitentiæ Sacramento, (de qua ait *S. D. in 4. d. 17. q. 2. ar. 1. quol. 1. ad 7. dicendum, quòd contritio naturaliter præcedit confessionem, sed quod aliquando sequatur est per accidens ex defectu penitentis, & tamen tunc etiam debet habere propositum confitendi, si aliquid memoriæ occurrit, quòd confessus non sit:*) & indubiè consolationis medicamine spiritualis exuberantem tristitiam coerceri omninò experimento erit, ex contextu adversus hæreticorum blaterantia adhuc ora, *à Sacros. Concilio Trid. allata sess.* 14. c. 5. per hæc verba. *Confessionis difficultas, ac peccati detegendi verecundia gravis quidem videri potest, nisi tot sanctisque commodis, & consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc Sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur.*

Quibus benè pensatis tantùm superest, ut præmissam doctrinam omninò concordem ostendamus esse iis, quę in *Sacro Concilio Tridentino* de hac materia exhibentur; nam in primis idem *Concilium* sic *Contritionem* definit *sess.* 14. *c.* 4. de contritione; *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cętero;* Hanc autem definitionem acceptatam, & ab *Angelici* operibus desumptam, constat nempe à lib. 4. *sent. d.* 17. *q.* 2. *art.* 1. *qu.* 1. *in c.* quem locum, & ipsam *consilium* citat, cui quidem definitioni omninò concordat ea, quam S. D. tradit in 4. *C. G. loc. cit. dicens. Primum igitur, quòd in pœnitentia requiritur est ordinatio mentis, ut scilicet mens convertatur ad Deum, & avertatur à peccato dolens de commisso, & proponens non committendum, quod est de ratione contritionis.*

Ex his autem posset, quis ansam habere contra à nobis præmissa, in quibus ostendimus in contritione præter dolorem de pec-

cato, necessariam omninò esse *Christi Dei Hominis mediationem*, cùm tamen, nec *Concilium nec S. D.* in his modo datis definitionibus, id exposcant.

Veruntamen, ut omnis ratio dubitandi tollatur, extat ex ipso *Angelico* aperta solutio, ait *enim loc. cit. in* 4. *d.* 17. *In contritione plura poßunt considerari, scilicet ipsa substantia, & actus modus agendi, principium, & effectus, & secundum hoc de contritione inveniuntur diversæ definitiones traditæ, quantum enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta definitio, quòd nempe contritio sit dolor pro peccatis aßumptus, cùm proposito confitendi, & satisfaciendi, & quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti, ideò manifestatur in prædicta definitione, inquantum est actus virtutis, & per hoc, quòd ponitur genus ipsius, scilicet dolor, & objectum in hoc, quòd dicit pro peccatis, & electio, quæ requiritur ad actum virtutis, in hoc, quod dicit assumptus: sed inquantum est pars sacramenti per hoc, quò tangitur ordo ipsius ad alias partes, cum dicit, cum proposito cofitendi, &c.*

Alia etiam definitio invenitur, quæ definit contritionem secundum quòd est actus virtutis tantùm, sed additur ad prædictam definitionem differentia contrahens ad ipsum specialem virtutem, s. pœnitentiam. Dicit enim, quòd pœnitentia est dolor voluntarius semper pro peccato puniens, quòd dolet commisisse. In hoc enim, quod additur punitio ad specialem virtutem contrahitur, & de virtute hujus suprà dist. 14. *dictum est, quia est posita quasi similis definitio de pœnitentia, cui præcipuè competit ratione contritionis.*

Alia autem definitio invenitur: Isid. quæ talis est. Contritio est compunctio, ut humilitas mentis, cum lachrymis veniens, de recordatione peccati, & timore judicii: & hæc quidem tangit rationem nominis in hoc, quòd dicit humilitas mentis, quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu rigidus dicitur, ita per hoc, quòd à suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem, in hoc, quòd dicit, cum lachrymis, & principium contritionis in hoc, quod dicit veniens de recordatione, &c.

Alia sumitur ex verbis Aug. quæ tangit effectum contritionis, scilicet contritio est dolor remittens peccatum.

Alia sumitur ex verbis Greg. quæ talis est. Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem, & timorem: & hæc

tan-

tangit rationem nominis in hoc, quòd dicit, quod contritio est humilitas spiritus, & effectus ejus, in hoc, quòd dicit annihilans peccatum: & originem in hoc, quòd dicit, inter spem, & timorem: nec solùm ponit causam principalem, quæ est timor, sed etiam, quæ est spes, sine qua timor desperationem facere poßet.

Si ergo juxta diversas considerationes diversificantur, etiam contritionis definitiones, etiam illa erit acceptanda in qua, ea quæ implicantur, in harum prima prorsùs exponuntur, tum à *S. D.* tùm etiam *à S. Concilio Tridentino*, ut mox ostendemus, dictum est enim suprà, quòd, *quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti, inquantum est pars sacramenti, per hoc tangitur ordo ipsius ad alias partes, cum dicit, cum proposito confitendi, &c.* ex quibus mediatio Christi indispensabilis eruitur in ipsa contritione; nam *S. D.* post datam definitionem contritionis, *in 4. C. G. loc. cit. quod nempe mens convertatur ad Deum, & avertatur à peccato dolens de commisso, & proponens non committendum*, quòd *est de ratione contritionis subjungit sequentia*.

Nec verò reordinatio, sine gratia eße non potest, nam mens nostra debitè ad Deum converti non potest, sine charitate: charitas autem sine gratia haberi non potest, ut patet ex his, quæ in 3. lib. dicta sunt. Sic igitur per contritionem, & offensa Dei tollitur, & à reatu pœnæ liberatur, qui cum gratia, & charitate esse non potest: non enim æterna pœna est, nisi per separationem à Deo, cui gratia, & charitate homo conjungitur: hæc enim mentis reordinatio, quæ in contritione consistit, ex interiori procedit, i. à libero arbitrio, cum adjutorio Divinæ gratiæ. Quia verò suprà ostensum est, quòd meritum Christi pro humano genere patientis ad expiationem omnium peccatorum operatur, neceße est ad hoc, quòd homo de peccato liberetur, quod non solùm mente Deo adhæreat, sed etiam mediatori Dei, & hominum Jesu Christo, in quo datur remissio omnium peccatorum, &c.

Ex quibus verbis sic colligenda venit contritionis uberior definitio nempe *Contritio est reordinatio mentis ad Deum, ut incommutabile bonum diligendum, & aversio à peccato, cum dolore de commisso, & proposito non committendi à libero arbitrio procedens, cum adjutorio Divinæ gratiæ, quæ est in Christo*: hæc enim omnia in prædicta doctrina satis apparent, cum his etiam, quæ *S. D.* præmittit in eodem loco dicens, quòd *primum detrimentum, quod*

homo ex peccato sustinet est deordinatio mentis, secundum quòd mens avertitur ab incommutabili bono, scilicet Deo, & convertitur ad peccatum.

Idem autem omnino exhibet præmissa ex *S.D.* & *Conc. Trid.* definitio, si explicitè apponantur, quæ in illa necessario implicantur, secundum quod consideratur, ut continens pęnitentiæ partes, & ad id præstandum, si unum, vel alterum verbum superaddatur sufficiet; ut si dicamus, quod *Contritio* est dolor *pro* peccatis *assumptus in Christo, cum proposito confitendi, & in ipso satisfaciendi*; Qui quidam sensus omnino exprimitur: à *S. Concilio Trid. sess.* 14. *c.* 8. de *satisfactionis necessitate, & fructu*, ubi hæc habet. *Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur. Neque verò, ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum: nam, qui ex nobis tanquam ex nobis, nihil possumus, eo autem cooperante, qui nos confortat omnia possumus: ita non habet homo, unde glorietur: Sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo movemur, in quo satisfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.*

Ne quis autem dicat verba Concilii adaptanda esse soli sacramentali satisfactioni, ita quod mediatio *Christi* solummodo assumatur pro valoranda satisfactione: neutiquam autem ejus virtutem requiri ad cæteras pœnitentiæ partes, & consequenter ad contritionem, eandem meditationem necessariam non esse: quia eademmet *Concilii* verba idipsum apertissime convincunt, si enim virtus *Christi* ad solam satisfactionem esset necessaria, posset homo gloriari, se sine *Christo* contritionem, & confessionem habuisse, cum tamen, id repugnet iisdem *Concilii* verbis dicentis, *ex quo omnis nostra sufficientia est*: & iterum: *qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus*: & tandem *in quo vivimus, in quo movemur, in quo satisfacimus*: & cum alias vita spiritualis in contritione, cum sacramento in voto recuperetur, & quam apertè intentum nostrum convincatur, ex ipsius verbis *Concilii*; quod quidem non sine mysterio, explicitè de *Christi* mediatione mentionem fecit agendo de partibus pœnitentiæ, solum, quando sermo fuit *de ipsa* satisfactione: ne sæpe illi foret repetenda, dum priùs ageretur de cæteris pænitentiæ partibus, quibus etiam est necessaria, sed postremo loco agens de satisfactione taliter

ter de præmissa mediatione disseruit, ut omnino jam constet, se etiam de cæteris pœnitentiæ partibus esse loquutum, relativè ad hanc mediatoris necessitatem, quapropter *S. D. loc. cit.* 4. *c. g.* procedens ad alteram pęnitentiæ partem discutiendam, nempè confessionem ait. Cum *autem subire pœnam pro culpa, judicium quoddam requirat oportet, quod pœnitens, qui se Christo sanandum commisit, Christi judicium in ratione pęnæ expectet, quod quidem per suos ministros exhibet Christus, sicut, & cætera sacramenta.* Quomodo ergo sine *Christo* erit confessio, si illi, se sanandum committit? hoc igitur quod de satisfactione conclusit *Concilium* etiam de confessione, & multo magis de contritione venit intelligendum, ut jam ostendimus, quia *S. D.* 3. *pq.* 90. *ar.* 3. *ad* 2. *ait dicendum, quod una pars integralis potest continere totum, licet non secundum essentiam: fundamentum enim quoddammodo virtute continet totum ædificium, & hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam*; atqui tota virtus contritionis per *Dei* gratiam, quæ in *Christo* est perficitur, igitur in aliqua istarum partium pęnitentiæ, erit sufficiens fidelis adimplenda, nisi per eam, in quo, ut dicit *Concilium*, *vivimus movemur, & sumus Dei filii, & Christi cohæredes;* per quæ luce clarius apparet, qua methodo sit explicitè efformandum actus contritionis exemplar, & schema, secundum quod Angelicus præceptor, Ecclesiæ ore nobis innotescere doctrina, & exemplo mandavit, ut ita rectè, faciliter, & sine ullo prorsus discrimine ad Deum, quem semper optamus nobis placatum, per Filium ejus Unigenitum in ara Crucis pro mundi totius salute, ac redemptione oblatum, unanimiter, ac fiducialiter accedamus; pro ea venia obtinenda, quam nobis vere, sic pœnitentibus Deus dignetur concedere. Amen;

Praxes nonnullæ, actum Contritionis exhibentes.

DOmine Deus, & Deus meus, unus in essentia, & qui Trinus es in Personis, Patre videlicet, Filio, & Spiritu Sancto aspice in me, & miserere mei, qui peccatorum sordibus obvolutus, tota cordis sinceritate, & ea qua possum, non qua decet humilitate, procido ad pedes excelcissimæ majestatis tuæ Deus, quem confiteor infinitè reverendum, propter tui dignitatem, in æternum adorandum propter incomparabilem sanctitatem, & sine fine, ac super omnibus amandum propter immensam bonitatem: Nam, cum ego miserrimus, & verè ignorans, res cieatas, & defectibiles magis fecerim, quam tuam dignitatem, Sanctitatem, & bonitatem, jure merito in me

rever-

reversus, hoc temporis momento (quo sola sua gaudeo largitate) de intimo cordis mei dolorem emitto, & contestor maximopere me dolere de offenso Deo, tam digno, tam sancto, & tam bono: Nec tamen id compleo, vel territus pęnarum inferni horribili memoria, vel tristis de Paradisi gloria deneganda, vel scelerum enormitate confusus, licet priùs his etiam fuerim commotus, atque etiam sic misericorditer excitatus: Sed, quia verè summo malo adhæsi, summo bono postabito: Ideoque tantum præjudicium extremis deploro lachrymis, non quia malum mei, sed quatenus offensa tanti Dei est, & propterea infinita; Tantùmque grave crimen odire contendo, quantum scio esse bonum illud, quo fui ex ipso privatus: Nec tamen de venia diffido, sed imo fiducialiter ab inexausto tuo Divinæ misericordiæ fonte, peccatorum meorum scelerumque perpetratorum dimissionem expecto: & eorum pariter, quæ, vel ignorantia, vel oblivio simul involuntaria claudit: Eja ergo Sanctissime Deus nedùm ab his omnibus, sed amplius ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo. Quæ quidem omnia & singula, non certè in meis meritis, (quæ jam nulla sunt) confidens imploro, sed hæc solummodo humillimè obtinenda declamo attento pretio prætiosissimi sanguinis, pro me etiam indignissimo homine in Passione, morte, & post mortem effusi ab Unigenito Filio Tuo Jesu Christo, quem mediatorem bonum, & veracem inter Te Deum Patrem, hominemque (cui misertus es) constitutum mirabiliter voluisti in ara S. Crucis, cujus quidem meritum sufficiens agnosco ad infinitorum hominum peccata delenda: & consequenter quantum humana potest, fulcienda divinitus subsistere constantia, firmiter promitto velle me imposterum, tua semper coadjuvante potenti gratia in Christo, gravem evitare transgressionem, ac indebitam implere ommissionem tuorum, quæ cœlitus, dedisti, mandatorum; sive par legem Decalogi, sive per tuam Apostolicam, & Catholicorum matrem S. Romanam Ecclesiam: quin & venialium peccatorum abundantiam delere contendo ad minimum usque, quantum spectat ad meæ, etiam postmodum excolendæ intentionis, rectitudinem, qua nunc vehementer exopto, per ipsumet sacramentum suppleri, ac satis fieri, doloris mei insufficientiæ, eo quod maximum me non labere jam sentiam, & de hoc ipso dolere jam studeam, ut sic absolutionis sacramentalis per Ecclesiæ ministrum percipiendæ capax effectus, ita Christi jugo me submittam, quod cum ipso, & spiritu sancto Tecum in Patria vivere valeam. Amen.

Tra-

Praxis altera.

COnfiteor me peccaſſe cogitatione, loquutione, opere, & omiſſione, meque reum conſtituo apud te SS. Trinitatem Deum unum in Eſſentia, & Trinum in Perſonis: abhorreo leve, ſed magis grave peccatum, utpote ſummum malum, & doleo propter illud me non dilexiſſe Te ſummum bonum: Contero me vehementer de omnibus peccatis meis; neque audeo oculos ad cœlum levare: ſed per mediatorem Dei, & hominum Jeſum Chriſtum, & per ejus infiniti meriti Paſſionem, & mortem accedo confidenter ad Thronum tuæ excelſiſſimæ majeſtatis, fiducialiter expectans peccatorum remiſſionem promittens, tua coadjuvante exoptata gratia, & charitate, perſeverantiam in bono, qua te, nunc ſemper ſuper omnibus diligendo tecum, cum Chriſto in æternum vivere valeam. Amen.

Praxis altera contritionis ad Chriſtum Crucifixum immediatè exhibendæ.

DOmine mi Jeſu Chriſte, qui verus Deus, & Homo es, confiteor me tibi Deo, inquam vero infinitam intuliſſe offenſam cogitatione, loquutione, opere, & omiſſione, tum negligentia, tum ignorantia, tùm vel maximè malitia ab inſtanti, primo uſus rationis mihi donato, in quo forſan ad malum inclinatus creatorem meum, ut multis tenebar titulis non recognovi, ad præſentem, uſque diem, & horam, in qua non timore quidem coactus, neque ulla ſpe allectus, ſed puro tuæ Divinitatis, & Humanitatis amore omnem abominor culpam à me perpetratam nedùm gravem, ſed etiam levem, & reſpective ad dignitatem Dei in Te offenſi ſtudeo totis viribus abominari, tanquam ſummum malum omne, quod maximè à te avertit; Imò totis præcordiorum viſceribus profuſiſque de corde lachrymis, ac ſuſpiriis peto, precor, & obſecro reconciliari Eterna Tuo Patri, & Tibi ejus coæterno, ac Unigenito Filio, ſicut & ſpiritu ſancto perenni Tuæ, ac Patris, charitatis fonti: mediantibus tuæ SS. Paſſionis infinitis meritis; Teſtimonium de meipſo faciens, velle potiùs impoſterum mortem appetere, quam ſceleſtibus denigrare maculis Te ſolem juſtitiæ, Deum in carne hominis Crucifixum: Sed imò ſummo te honore proſequi., ac perſeveranter tuis obedire mandatis: aſſiſtente tamen tua dextera coadjutrice: ut ſic tandem Te cum Patre, & Spiritui Sancto in æternum gaudeam. Amen.

Pra-

Praxis altera ad eundem Crucifixum.

DOmine mi Jesu Christe, qui verus Deus, & homo es, confiteor Divinam me majestatem tuam offendisse, nec non æterni Patris, simul, ac Spiritus Sancti coæqualem dignitatem, ac bonitatem, criminibus talibus, quibus condignæ sunt æterni supplicii pænalitates jure taxatæ, pęnitet me nihilominùs ex purissimo tuæ infinitæ bonitatis amore, & in corde meo firmissimè propono mortem potiùs appetere, quàm tuam sic conculcare Divinam legem, ac præcepta; dignare quæso Domine Jesu Christe, mihi licèt indigno, pro tua benignitate concede, ut possim Sanctissimam tuam, undequaque pretiosissimo Sanguine manantem, ac in ligno pendentem, & Crucifixam pro me humanitatem, tuam, æterno tuo Patri humiliter offerre: ut sibi me reum per te reconciliatum simul, & cùm Spiritu Sancto æternaliter convivere faciat. Amen.

Hæc autem omnia etiam breviori manu poterunt compleri, atque leviori stylo perstringi, tam sub una, quam sub altera praxi.

Praxes Breviores.

PEccavi Sanctissima Trinitas in cœlum, & coram te: Parce mihi crimina detestanti, ob tui purum amorem, & vitæ novitatem in perpetua tuorum mandatorum observantia promittenti: atque veniam per merita passionis unigeniti Filii tui Domini nostri Jesu Christi enixe flagitanti. Amen.

Peccavi Domine mi Jesu Christe, Teque, & Patrem, cum Spiritu Sancto graviter offendi: doleo vehementer de commissis, quia Deum summopere diligendum offendi: promitto à malo declinare, & bonum facere: veruntamen non meis: sed tuis meritis veniam à Patre, à Te Unigenito ejus Filio, & Spiritu pariter Sancto sic exposco, atque expecto, ut in tua gratia perseverans æternaliter eodem Patre, & Spiritu congaudere valeam. Amen.

Praxis

Praxis altera Contritionis, ex Psalm. 21. compacta, Deoque exhibenda.

DOmine Deus meus respice in me pœnitentem: non enim longè sunt à salute mea verba delictorum meorum, dùm aperio super me os meum: Deus meus clamabo per diem, & si non exaudies, etiam nocte, & tamen scio quod non ad insipientiam mihi. Tu enim qui in Sancto habitas laus Israel, non spernis, neque despicis deprecationem pauperis: ego autem confiteor, quod coram te sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis, at præ timore, sicut aqua effusus sum, & præ dolore dispersa sunt omnia ossa mea: & factum est cor meum tamquam cera liquescens præ summo tui amore, in medio ventris mei: Unde quemadmodum in te speraverunt patres nostri, inquam, speraverunt, & liberasti eos, ad te clamaverunt, & salvi facti sunt, in te speraverunt, & non sunt confusi, ita vota mea reddam in conspectu timentium te, ut laus mea sit in Ecclesia tua magna. Aspice Deus, quoniam circumdederunt me canes multi, & consilium malignantium jure obsedit me: Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum à me, sed ad defensionem meam conspice, illo interveniente, qui pro me clamavit, de ventre matris meæ, Deus meus es tu, ne discesseris à me, quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est, qui adjuvet, atque in Cruce, foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea; quia sic in æternum anima mea tibi vivet; & annuntiabunt cœli misericordiam tuam populo fideli, quem tibi fecit Christus.

Praxis altera Contritionis desumpta ex Cant. Hab. 3. Deo Crucifixo porrigenda.

DOmine Jesu Christe audivi auditionem tuam, & timui: numquid cum iratus fueris misericordiæ recordaberis? en splendor tuus ut lux, perscrutans, & cornua iræ, atque potentiæ in manibus tuis: ibi abscondita est fortitudo tua, & propterea ante faciem meam vadit mors: egreditur Diabolus etiam ante pedes meos, stat & mensus est animam meam: veruntamen coram te modo contriti sunt montes cogitationum, & incurvati sunt colles desideriorum meorum: numquid in fluminibus furor tuus, at in fremitu conculcabis hominem peccatorem, & in furore obstupefacies

iniquum: percuties pariter caput impii, & denudabis eum, usque ad collum; Veruntamen, quia egressus es in salutem populi tui pœnitentis; & expectantis salutem in Christo suo, ecce præ timore tui conturbatus est venter meus, & in confessione delictorum contremuerunt labia mea; Viam facies mihi fiducialiter venienti in mari aquarum multarum, quia sic in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo; Domine ergo Jesu Christe fortitudo mea, tu pones pedes meos quasi cervorum, ad mandata tua percurrenda: sic enim non mentietur opus abundantis olivæ, & arva afferent cibum in Eucharistia consumendum: nec in perpetuum abscindetur de olivi tuo pecus, sed erit continuò tempore armentum pacificum in præsepè; Tu super excelsa tandem deduces me victor in psalmis, tuam, & Patris, ac Spiritus Sancti misericordiam canentem. Amen.

Breviculus Contritionis pro singulo modo proposito juxtà dicta à S. D. in 4. dist. 14. q. 2. ar. 1. quæstiuncula 1. in corp.

Pœnitentia in recompensatione Divinæ offensæ spiritum tribulatum Deo offert;

Actus Contritionis ad Deum;

Cor contritum, & humiliatum, atque in Christo judicatum Deus non despicies.

Actus Contritionis ad Christum Crucifixum.

Cor contritum, & humiliatum, & per Te reconciliatum Deus non despicies;

Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.

Quæ quidem verba cuilibet contritionis actui meritò sunt apponenda, pro integritate divinæ supplicationis.

Finis Dissertationis Primæ.

De

DISSERTATIO SECUNDA.

De necessitate Spiritualis Communionis, pro fidelibus extremo morbo laborantibus, quibus prudenter Eucharistiæ Sacramentum exhiberi non possit.

On semel, hac nostra tempestate nonnulli ex Parochis, extremo morbo laborantibus fidelibus (dum ob grave impedimentum Sacrum Viaticum eis, exhiberi non possit) ità suffragari voluère, spondentes nempè, se jampridem Sacrum Eucharistiæ Sacramentum pro illis sumpturos, in incruenti sacrificii proximiori consumptione; quod quidem, tùm Paschali tempore, tum etiam Jubilæi, dùm nequeant debiles ad Ecclesiam se conferre, similiter præstant; Propterea jure meritò in præsenti opusculo discutiendum venit, num laudabile sit, quod ab istis peragitur, cùm tamen eis resistat *Apostolis* non minus, ac Petro in porta Damasci dicens, quod *in omnibus Christus*: ille inquam Christus, quem licèt pro omnibus sub speciebus Sacramentalibus datum, & sub illis uno, vel alio modo (ut magis infrà patebit) ab omnibus omninò sumendum sciamus, denegari in summa angustia jam cernimus, ab iis, qui matertera charitate: esurientes pauperes dimittunt inanes, cùm tamen seipsos superabundanter eo reficiant. At non minùs impetum facit Angelicæ doctrinæ testimonium, tàm luculenter expositum, tamque lucide, in hac 3. p. q. 80. ar. p. & sequenti, ut sole clarius appareat, quàm sit conveniens modus eis, qui ex hac vita in meliorem sunt transferendi, Viaticum de Christi Corpore exhibendi, & inquam tale, quale in Eucharistiæ (& cum ipsa sumenda Eucharistia) continetur, ut verè dicatur singulos, & quosque Fideles, non sine Viatico, & non sine Christo sub speciebus Sacramentalibus, ab hoc mundo emigrasse.

Querit igitur S. D. loco cit. ℣. *distingui debeant duo modi manducandi Corpus Christi*, pro cujus resolutione hæc habet: *Respondeo dicendum, quòd in sumptione hujus Sacramenti duo sunt consideranda, scilicet ipsum Sacramentum, & effectus ipsius, de quorum utroque jam supradictum est: Perfectus igitur modus sumendi hoc Sacramentum est, quando aliquis ita hoc Sacramentum suscipit, quod percipit ejus effectum: contingit autem quandoque, sicut suprà dictum est, quòd aliquis impeditur à percipiendo effectu*

hujus Sacramenti, & talis sumptio hujus Sacramenti est imperfecta: sicut igitur perfectum contra imperfectum dividitur, ita Sacramentalis manducatio, per quam sumitur solum Sacramentum sine effectu ipsius, dividitur contra spiritualem manducationem, per quam quis percipit effectum hujus Sacramenti, quo spiritualiter homo Christo conjungitur per fidem, & charitatem.

Ex quibus clarè liquet duos esse modos Corpus Christi, sub speciebus Sacramentalibus sumendi, unum perfectum, in quo simul cum Sacramento, & re ipsius, nempe Christo, gratia ipsa sanctificans percipitur, & hæc dicitur Sacramentalis, ac simul spiritualis manducatio: juxtà ea, quæ præscribit Apostolus 1. *Cor.* 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*; sin autem minus, quis talem gratiam consequatur, erit alius modus Eucharistiam percipiendi: sed ista, quæ Sacramentalis tantùm est manducatio, contra spiritualem dividitur, quia effectum non consequitur: unde spiritualis dici nequit, juxta ea, quæ S. D. etiam *in* 4. *d.* 9. *q.* 1. *a.* 1. *qu.* 3. *ad* 2. *habet*. *In his, qui sacramentaliter manducant, potest ex defectu manducantium impediri effectus Sacramenti, qui est spiritualis manducatio.*

Ex primo autem duorum principalium modorum Corpus Christi sumendi, tertius eruitur, quem S. D. *in solutione ad* 3. innuit dicens; *Ad* 3. *dicendum (sicut suprà dictum est) quod effectus Sacramenti potest ab aliquo percipi, si Sacramentum habeat in voto, quamvis non accipiat in re: & ideò sicut aliqui baptizantur, baptismo flaminis propter desiderium baptismi, antequam baptizentur, baptismo aquæ, ita etiam aliqui manducant spiritualiter, hoc Sacramentum antequam Sacramentaliter sumat: sed hoc contingit dupliciter. Uno modo propter desiderium sumendi ipsum Sacramentum, & hoc modo dicuntur baptizari, & manducare spiritualiter, & non Sacramentaliter illi, qui desiderant sumere hæc Sacramenta jam instituta: alio modo propter figuram, sicut dicit Apostolus* 1. *Cor.* 10. *quod antiqui Patres baptizati sunt in nube, & in mari, & quod spiritualem escam manducaverunt, & spiritualem potum biberunt*, & de his tribus modis expressius agit S. D. op. 58. & præcipuè de hoc Tertio c. 19. per totum.

En ergo Communio mere spiritalis, quæ à fidelibus tantùm modo valet exerceri, & secluditur ea, quam SS. PP. adimplebant ante Christi adventum, & per cujus solam fidem justificabantur, juxtà præmissa in hac 3. *p.* *q.* 62. *art.* 1. *in c.* ubi dicitur. *Sic ergo patet, quod Sacramenta veteris legis non habebant in se aliquam*

vir-

virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam justificantem, sed solùm significabant fidem, per quam justificabantur.

Quemadmodùm igitur ajebat Philippo Eunuchus Ac. 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* quis quæso prohibet ægrotanti, ac morbo præcipuè ultimo laboranti, ne talem virtuosissimum cibum spiritualiter sumat? majorem pro certo inducet fideli virtutem sumptio à semetipso peracta, spiritualiterque perfecta istius Sacramenti, quàm sola spiritualis participatio Sacramentalis, manducationis à Sacerdote in Altari consumptæ. Si solùm desiderium percipiendi baptismi Sacramentum, jam desiderantem fidelem efficit, ac Ecclesiæ credimus incorporatum, multò magis fuerit suadenda spiritualis manducatio eidem quomodolibet male se habenti? quia ait S. D. *Sol. ad 3. In hoc Sacramento magis distinguitur usus Sacramentalis à spirituali, quàm in baptismo.* Cujus rationem unam, & alteram reddit; *Quia cum alia Sacramenta perficiantur in usu materiæ, percipere Sacramentum est ipsa perfectio Sacramenti. Hoc autem Sacramentum perficitur in consecratione materiæ: & ideò uterque usus est, consequens hoc Sacramentum; In baptismo etiam & aliis Sacramentis characterem imprimentibus illi, qui accipiunt Sacramentum recipiunt aliquem spiritualem effectum, scilicet characterem, quod non accidit in hoc Sacramento, & ideò magis in hoc Sacramento distinguitur usus Sacramentalis à spirituali, quàm in baptismo.*

Cum igitur meliori forma, & via possimus distinguere, ac separare usum Sacramentalem à spirituali in hoc Sacramento, quàm in baptismo, justum propemodùm erit suadere Communionem mere spiritualem, quæ secernitur, & à communione, quæ simul Sacramentalis est, & Spiritualis, & ab ea, quæ mere Sacramentalis, sicut contigit in Judæ Communione, & quæ iterùm alia est à Communione mere spirituali Patrum veteris Testamenti, hujus Sacramenti institutionem longè præcedentium.

Hæc verò non distinguentes aliqui, qui tamen debent esse in hac legis parte doctores, quin, & crassa intelligentia complicantes, putant, suadentque sibi, nullum alium esse modum Christi Corpus sumendi, quàm Sacramentalem, utroque modo supra expresso, neque cognoscunt in hoc Sacramento, usum mere spiritualem distinctum esse à Sacramentali, vel includente etiam spiritualem, vel illum excludente in enormi, videlicèt sumptione.

Veruntamen, ut fusiori luce, hæc veritas omnibus micet, considerandum nobis venit, qualiter Sanctissimus Job in consimili spiri-

tus

tus desolatione constitutus, non nisi ad communionem spiritualem (eo tamen modo, quo tunc antiquis Patribus concessum erat) Christo se per fidem, & charitatem uniendo, recursum habuit; Ejus autem sunt verba c. 23. *Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus? si ad Orientem jero non apparet: si ad Occidentem non intelligam eum: si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Ipse verò scit viam meam, & probavit me, quasi aurum, quod per ignem transit. Vestigia ejus sequutus est pes meus: viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus. Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus, & anima ejus quodcumque voluit hoc fecit. Cùm expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei: & idcircò à facie ejus turbatus sum, & considerans eum timore sollicitor. Deus mollivit cor meum, & omnipotens turbavit me.*

In his ergo terribilibus spiritus sui afflictionibus non aliter fortitudinem, animique consolationem carpebat, quam mente revolvens, quæ præmiserat cap. 19. ubi apertam mediatoris expressamque à Deo obtinuit revelationem dicens, contrà amicos, qui vitam æternam ignorabant, prout docet *S. D. in Job* cap. 2. & 10. *Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die, de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.* Super quibus verbis Aug. *de li.* 18. *C. Dei c.* 47. *ait. Divinitus autem provisum fuisse non dubito, ut ex hoc uno sciremus, etiam per alias gentes* (i. extrà populum Israeliticum) *esse potuisse, qui secundum Deum vixerunt, eique placuerunt pertinentes ad spiritalem Hierosolymam: quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui Divinitus revelatus est unus mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus, qui venturus in carne sic antiquis sanctis prænuntiabatur: quemadmodum nobis venisse nunciatus est, ut una eademque fides per ipsum omnes in Dei civitatem, in Domum Dei, in Dei Templum prædestinatos perducat ad Deum.* Hæc ibi sicut igitur Sanctissimus Job per fidem, & charitatem Christo unitus utpotè à Deo revelato, sibi solatium parabat, ac menti robur exhibebat in maximo animi sui mœrore, & spiritus exinanitione, cum ipse fuerit *figura Christi* in Cruce patientis, multo magis suadendum nobis venit, in eo aliquale solatium Christum sibi comparasse, in quo per novam ab ipso factam institutionem, nobis quoque potuerit exemplo esse. Ut autem uberius officiosę pietatis industrios labores exhibeamus, quibus

nobis

nobis innotescere possit hoc Christi Domini exemplum, de tam occultè peracto mysterio? in medium adducendum erit Testimonium *Act.* 1. ubi dicitur, *quod Jesus cœpit facere, & docere*. Sicut igitur quando ipse in Cœna instituit sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum, ipse inquam prius sumpsit deindè aliis dedit, ita etiam spiritualiter, an se Patri commiserit, quando defixa utraque manu, sola mente cognoverit seipsum confortare, altioris hoc est Theologię: Veruntamen huic rei fidem facit versiculus Psalmi vigesimiprimi in Cruce decantati, hoc enim in loco ait Augustin. *Deus Deus meus*, &c. *nisi quodammodo intentos nos faciens, & dicens Psalmus iste de me scriptus est*; & verè sic est sentiendum, etenim in eo ad litteram potiora passionis ejus sunt descripta mysteria: & inter alia de Sacramento Eucharistiæ, non semel præloquutus est sermo Divinus, primo in illo Versiculo. *Edent pauperes, & saturabuntur*, & deindè in altero dictante: *manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ*: ubi purpuratus *Ugo* dicit sic. *Manducaverunt*, &c. *supra habuimus de spirituali manducatione Eucharistiæ, ibi edent pauperes*, &c. *hic agit de manducatione Sacramentali, quæ communis est bonis, & malis. Unde dicit omnes pingues terræ: idest terrena diligentes, & superbi manducaverunt Corpus Christi in Sacramento*: Cùm ergo sit piorum Sanctorumque communis sententia, Christum in sua passione iterùm, iterùmque repetiisse hunc Psalmum, quod apertissimè liquet ex ultima altissimaque in Cruce declamatione, hoc dubio procul, documentum reliquit, quod saltim nobis institutum voluit, ut prodesset: Christus ergo expansis manibus semetipsum Deo Patri commendans, per ea verba *in manus tuas commendo Spiritum meum*, altissimum charitatis exemplum dedit, ostendens] quemadmodùm nos illius *Corpus*, & *Sanguinem* saltem spiritualiter *Deo Patri* debeamus toto corde offerre, ut sic etiam simus illi incorporati.

Ne ergo nobis Christus Versiculum illum edent pauperes inutiliter, per spiritum Sanctum præcinxerit, imò & eodem Sancto instinctu manuducti, juxta illud Prov. *Astutias sapientiæ, quis agnovit?* non obstante, quod etiam Sacrum Eucharistiæ Sacramentum perceperimus, ulteriùs talem suavissimam degustantes iterùm, cibum spiritualiter tantùm, eo ad novam, ac æternam vitam, tanquam superno lacte enutriti, cœlo nos vivere certiores simus, qui terræ jam amplius præsentes esse non possumus; Ne igitur increpatio Jeremię 4. cum dixit, *parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret ei*, locum uberius habeat, porrigatur infirmis, non de-

negetur Ecclesiam adire non valentibus; imò suppetatur, & ipsis Sacra Communione Sacramentali refectis, hæc supersubstantialis portio, hæc inquam sempiternorum substantia redemptorum.

Verùm, quia circa modum exercendi hanc Spiritualem Communionem, nonnullos authores apparet non rectè, ac concorditer ad ea, quæ habet S. D. sentire, ideò accedere necesse erit ad ea, quæ in secundo Art. enucleantur, ubi inquirit. ℣. *Solius hominis sit hoc Sacramentum spiritualiter manducare?* pro cujus resolutione hęc habet. *Respondeo dicendum, quòd in hoc Sacramento continetur, ipse Christus non quidem in specie propria, sed in specie Sacramenti: Dupliciter ergo contingit manducare spiritualiter ipsum Christum. Uno modo prout in specie propria consistit: & hoc modo Angeli manducant spiritualiter ipsum Christum, inquantum eis uniuntur: fruitione charitatis perfectæ, & visione manifesta (quem panem expectamus in Patria) non per fidem, sicut nos ei hic unimur: alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus hujus Sacramenti, inquantum, scilicet aliquis credit in Christum, cum desiderio sumendi hoc Sacramentum, & hoc non solùm est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc Sacramentum, quod non competit Angelis: & ideò, licèt Angeli spiritualiter manducant Christum, non tamen convenit eis spiritualiter manducare hoc Sacramentum.* Hæc S. D. quibus si aliqui ostenderent non confunderent eorum scriptis, ac libris Communionem spiritualem Angelis competentem, cum ea, quæ solis hominibus optanda venit: Cùm enim illæ spirituales substantiæ, cassæ sint organo corporeo, utique illis denegatur: sumptio etiam spiritualis, quæ per modum cibi sit exercenda: etiamsi humana specie apparerent ipsi Angeli: ut docet S. D. *in 4. d. 9. q. 5. art. 2. ad 2.* docens. *Si Angelus assumpto corpore masticaret species Sacramentales Eucharistiæ, non manducaret Sacramentum, nisi per accidens;* quapropter solis hominibus potest præscribi sumptio Christi, in qua nedùm ipse Christus in carne existens, sed etiam species ipsę Sacramentales quasi dicamus veniunt deglutiendæ, ut sic humano, & non Angelico modo Communio spiritualis compleatur; Falluntur igitur quamplures dictitantes, hjuscemodi Sacram Christi sumptionem consistere in solo desiderio Christum sumendi, quia ulterius instituere debent in tali functione, ne dùm ipsum Christum, verum etiam, & species Sacramentales in desiderio sumendi omninò cadere.

Quia

Quia verò à rudibus, ac indoctis hominibus non facilè in praxi reducenda fuerit hæc spiritualis Communio; dicent enim se, semper tale desiderium enutrire, erga Christum Dominum, quòd est per modum habitus tantummodò illud habere, sane dixerim utillimum fore, si Sacerdos suadeat his, ac quibuscumque perficere, ac verè complere cupientibus hoc, quòd sanctè devotèque affectant, tutissimam fore methodum, quod nempe, *per solita verba in Sacramentali communione prolata*, scilicet *Corpus Domini nostri Jesu Christi Custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.* Toto mentis, ac cordis affectu exoptent Christum Deum sub ipsismet speciebus Sacramentalibus fideliter suscipere. Ly enim *Corpus Domini, &c.* fit homini præsens per desiderium, quemadmodum res amata est in amante, prout docet S. D. 1. 2. *q.* 28. *art.* 2. *in c. primò, nam quantum ad vim apprehensivam, tantum dicitur esse in amante, inquantum amatum immoratur in apprehensione amantis, secundum illud Phil.* 1. *eo, quod habeam vos in corde: & etiam quantum ad vim appetitivam amatum dicitur esse in amante, prout est per quandam complacentiam in ejus affectu.* Unde si ex abundantia fidei, & charitatis etiam sensibilis natura excitetur, tunc fides magis magisque roboratur, & charitas magis enutritur, & natura ipsa sensibilis meliore sorte cedit in obsequium fidei, quemadmodùm S. D. ostendit *in* 4. *d.* 39. *q.* 3. *ar.* 1. convenientissimum fuisse modum Anunciationis per sensibilia, non obstante, quod radicatissima fuerit fides in Virgine, cujus alias meritum tollitur per humanum experimentum: & rationem reddit dicens. *Ut Annunciatio certior fieret, in his enim, quæ visibiliter cernimus, minùs decipimur, & ut ait Dion. in Epistola ad Tit. hæc est causa, quare nobis Divina per corporales figuras proponuntur, ut utraque vita hominis secundum suam proprietatem Divina cognitione illuminetur, sensitiva, s. imaginatione figurarum: intellectiva verò contemplatione spiritualis veritatis.* Licèt enim beneficium ex tali, aliisque Sacramentis sit mere spirituale, directè loquendo, voluit tamen Divina sapientia, & in sensibilibus collocare, prout præsertim innuit de hoc Sacramento S. D. in hac 3. *p.* *q.* 75. *art.* 2. *ad* 3. dicens, *quod Deus instituit, quod accidentia panis, & vini sint in Sacramento Altaris, & ibi maneant sine subjecto quadruplici ratione: scilicet quantum ad usum, quantum ad manducationem spiritualem, quæ est per fidem, quantum ad vitationem horroris, & irrisionis, & quantum ad spiritualia, quæ per corporalia consueverunt ostendi.* Fractionem igitur illam, quam

dentibus exercemus, nil aliud existimemus, quàm fidei contestationem (præscindentes ab ipsa edulii indigentia) quia alias cibus merè spiritualis est. Unde Aug. apud magistr. sent. *in 4. d. 9.* ajebat. *Ut quid paras dentem, & ventrem? Crede & manducasti, credere enim in eum, hoc est comedere panem, & vinum, qui credit in eum manducat eum.*

Tali igitur pacto procedendo, secernitur vera communio Spiritualis à simplici desiderio eam complendi, potest enim quis, etiam gravi detentus crimine, appetere sic Corpore Christi enutriri, nec tamen Communionem exercere dicetur, quia tale desiderium prudenter, non est in illo, nisi remoto tantummodò obstaculo, adimplendum: & etiam, si quis v. g. se determinet perficere hanc spiritualem manducationem, quando Sacerdos in Altari Incruentum perficit Sacrificium, tunc enim toto tempore præcedenti, totius nempe anteactæ missæ decursu, poterit æque bene in solo desiderio persistere, præfixo deinde tempore pie adimplendo, qui enim in solo appetitu vivit, est quasi in proxima dispositione ad formam, pro qua exactè, & ultimò ponenda aliquid peculiare requiritur, quòd genus materialis concursus excedat, & propterea, vel simul, cum Sacerdote sacrificium ultimò peragente, vel alio sibi tempore præfixo, per verba præmissa spiritualis Communio compleatur.

Ita igitur porrigatur Corpus Christi fidelibus, saltem ultima suspiria enumerantibus, quo pacto illud proponit S. Conc. *Trid. sess. 13. Can. 8.* ubi sic legitur. *Qui voto propositum illum cœlestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, & utilitatem sentiunt,* & quamvis S. D. *hic art. 1. sol. ad 3. dicat. Nec tamen frustra adhibetur Sacramentalis manducatio, quia pleniùs inducit Sacramenti effectum, ipsa sacramenti susceptio, quam solum desiderium.* Attamen per accidens, & ex majore devotione suscipientis aliter potest contingere, & in casu de quo præcipuè sermo hic breviter est institutus, licebit multùm præsumere, quòd homo omnes suas vires, quasi in puncto recoligens, majorem pro viribus fervorem accendat, pro expurgando, ac expungendo quæcumq; obstaculo, dignum, ut paret, tanti hospitis interius habitaculum. Unde S.D.3.p.q. 79.a.5.c. magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis.

Non igitur nostram prætereat considerationem, ac diutinam reflexionem, quantum sit illud bonum, quo privantur ii, qui ad talem mensam non manuducuntur à suis pastoribus, ad cujus cordatam attentionem invitat S. D. in hac 3. *p. q.* 73. *art.* 3. *ad* 2. *dicendum, quòd hæc est differentia inter alimentum corporale, & spirituale;*

quod

quod alimentum corporale convertitur in substantiam ejus, qui nutritur, & ideò non potest homini valere ad vitæ conservationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur: sed alimentum spirituale convertit hominem in seipsum, secundum illud, quòd Aug. dicit in lib. Conf. quod quasi audivit vocem Christi dicentis sibi; nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me: Potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam absque hujus Sacramenti reali perceptione, sed inquam solo desiderio: Quapropter talis, ac tantus non exerceatur rigor in eos, qui alias sana mente, & prompto animo Christum cupiunt, quando etiam S. D. in *hac 3. p. q.* 80. *ar. 9. c.* concedit, *posse dari hoc Sacramentum habentibus debilem usum rationis, & etiam ei, qui in infirmitate pęnitentiam petit, in casu dum ad eam Sacerdos invitatus venit oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuò creditur moriturus reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.*

Nec prætereunda venit ponderatio, quam adducit ex nostris Franc. Ghetius in suo Thesauro Animæ tom. 1. ℣. Communio c. 1. ubi dicit. *Tenetur, quis ex præcepto Divino in mortis articulo sacram sumere Communionem: unde, qui tunc temporis remiseret sacram Eucharistiam sumere, à reatu culpæ mortalis non excusaretur, si tamen talis infirmus paulò ante dùm esset sanus, sacra refectus fuisset Eucharistia, ut inquiebat Paludanus, tunc non tenetur; nisi tamen postea ullum pertimesceret criminis lethiferi remorsum; quia cum peccatum mortale separet à Deo, debet iterum per sacram Eucharistiam incorporari Christo, ut notat Tabie verbo Communio §. 5. Tenetur. Hanc doctrinam docet Dominicus Sotus loco citato. Nugnus 3. p. q. 80. art. 11. concl. 3. Toletus li. 6. c. 18. nu. 4. & universalis Ecclesiæ mos deferendi infirmis viaticum per totum orbem Christianum inviolabiliter observatus magnum documentum est ex traditione Apostolorum, tanquam Divino jure pręceptum descendisse. Accedit verbum Concilii Nicæni, quod refertur 26. q. 6. Can. de his, videlicet, ut de his, qui decedunt de corpore, ut antiquę legis regula observetur, nempe, ut necessario viæ suæ viatico non fraudentur. Concilium etiam Tridentinum sess. 13. cap. 6. ita habet. Porrò deferri ipsam Sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præterquam quod cum summa æquitate, & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Ecclesiæ Catholicæ more est observatum: quare*

sancta hæc Synodus retinendum omninò salutarem hunc, & necessarium morem statuit, ex quibus verbis elicimus hanc consuetudinem esse in Ecclesia vetustissimam, & cum perseveraverit in Ecclesia, æstimare possumus, hanc consuetudinem fundatam esse in præcepto Divino obligante in articulo mortis ad Communionem, ut per illam se homo præparet ad transitum, ex hac vita: & subdit in fine capitis. *Hinc patet præceptum Ecclesiæ esse de Communione Sacramentali: unde non sufficit communicare se spiritualiter*. Quibus verbis ostenditur neutiquam posse Ecclesiæ ministros spiritualem Communionem fidelibus suadere in mortis articulo, si non adsit impedimentum sacramentalem Communionem deferendi, qua quidem ritè sumpta, æque bene licebit devotionis titulo iterata spirituali Communione, ipsis infirmis, se per novum charitatis augumentum inde percipiendum, nec non fidei incrementum, se inquam Christo committere.

Veruntamen si rigorosa nimis videatur sententia præmissorum, quod Eucharistiæ præceptio sub mortali cadat, eam deserenti, non tamen evadere possunt, quod salus alicui sit obventura nisi Christo Domino fuerit incorporatus, cum quo tamen stat, quod incorporatio hæc cum Christo fieri possit etiam per antecedens Sacramentum, ut aperte docet S. D. 3. *p. q. 73. a. 3. ad 1. dicendum, quod sicut Aug. dicit exponens illud Jo. Hunc cibum, & potum, s. carnis suæ, & sanguinis societatem vult intelligi corporis, & membrornm suorum quod est Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & justificatis, & glorificatis sanctis, & fidelibus ejus: undè sicut ipse dicit in Epist. ad Bonifacium, nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium, Corporis sanguinisque Domini participem fieri, quandò in baptismato membrum Corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius Panis Calicisque consortio, etiamsi antequam Panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate Corporis Christi constitutus abscedat*, & hoc idem Eminentissimus Cajetanus in præsentis articuli Commentario innuit, §. *Adverte secundo, quod secunda ratio penes modum habendi rem sacramenti, attenditur dum baptismi res dupliciter tantùm haberi posse dicitur s. vel percipiendo sacramentum: vel per votum proprium. Res autem Eucharistiæ potest tripliciter haberi, vel percipiendo Sacramentum, vel per votum proprium, vel per antecedens Sacramentum; Et hic ultimus modus habendi vocatur per quandam accomodationem habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum Ecclesiæ; sicut fides puerorum vocatur fides Ecclesiæ*. Ecce igitur quod incorporatio indispensabilis cum Christo, haberi potest etiam per antecedens pœnitentiæ sacramentum; & hęc

est de necessitate salutis sub præcepto. Nihilominus specialis modus incorporandi se Christo jam apertè nobis donatus est à Christo, unde saltem secundum quid, & ad melius esse erit à fidelibus assumendus, neque illis à Pastoribus occultandus, cum præcipuè famelici ejusdem Angelorum panis se mox morituri ostentent; Pietas namque Ecclesiæ tanta est, ut & ipsis scandalosis peccatoribus maximisque irretitis culparum sceleribus, non deneget in extremo, hoc salutare viaticum, hoc enim, & ipsum innuit S. D. 3. *p. q.* 80. *a.* 6. *in C. dicens post penitentiam, & reconciliationem etiam publicis peccatoribus non est communio deneganda, præcipuè in articulo mortis, unde in Conc. Lateranensi legitur Scenicis, atque histrionibus cæterisque hujusmodi personis, vel apostatis conversis ad Deum reconcilatio non negetur.*

Ad quid enim valet Sacerdotis oblatio, qua videlicet promittit, se Eucharistiam pro infirmo sumpturum? Si enim putaverit se illi grande nimis spirituale beneficium allaturum omnino à suo cogitatu minus habens invenietur si hoc ad trutinam revocabimus namque *S. D. 3. p. qu. 79. ar. 7. inquirit* ℣. *hoc Sacramentum prosit aliis, quam sumentibus*, & ait pro resolutione, *Respondeo dicendum quod (sicut prius dictum est.) hoc Sacramentum non solum est Sacramentum sed etiam est Sacrificium: inquantum enim in hoc Sacramento representatur passio Christi: qua Christus obtulit se Hostiam Deo (ut dicitur Eph. 5.) habet rationem Sacrificii: inquantum vero in hoc Sacramento traditur inuisibilis gratia sub visibili specie, habet rationem Sacramenti; Sic ergo hoc Sacramentum quidem prodest, & per modum Sacramenti, & per modum Sacrificii quia pro omnibus sumentibus offertur: dicitur enim in Canone Missæ quotquot, ex hac altaris participatione Sacrosanctum Filii tui Corpus, & Sanguinem sumpserimus omni benedictione cœlesti, & gratia repleamur, sed aliis qui non sumunt prodest per modum Sacrificii, inquantum pro salute eorum offertur. Unde, & in Canone Missæ dicitur Memento Domine famulorum falorumque tuarum pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis, pro se suisque omnibus pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis, & incolumitatis suæ: & utrumque modum proficiendi Dominus expressit dicens Matth. 26. & Luc. 25. Qui pro vobis scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet aliis effundetur in remissionem peccatorum.* Nihil ergo de peculiare confertur infirmis, quod quibuscunque non distribuatur genere beneficii spiritualis à Sacerdote offerente, & cum præjudicio assumen-

te ad participationem sui Sacramenti decedentem infirmum; quod, & docet S. D. in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. quæstiunc. 2. ad 4. *& sic per modum sacrificii, etiam aliis, quam sumentibus prodest;* imò etsi S. D. aliquod juvamen concedat aliis quam sumentibus, ex ipsa Eucharistia, etiam in esse Sacramenti, ut ostendat peculiarem istius Sacramenti virtutem, nihilominus tale beneficium, ex parte participantis nullatenus, vel Sacramenti, vel Eucharistiæ speciem sortiri aliquando poterit: ait equidem S. D. in 4. dist. 45. q. 2. ar 3. ad 3. *dicendum, quod baptismus, est quædam spiritualis regeneratio: unde sicut per generationem non aquiritur esse nisi generato: ita baptismus non habet efficaciam, nisi in eo, qui baptizatur, quantum est ex opere operato, quamvis ex opere operante, vel baptizantis, vel baptizati possint aliis prodesse, sicut, & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ unionis, & ideò ex ipso opere operato, ejus efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis Sacramentis;* Quamvis igitur hæc præeminentia Eucharistiæ concedatur: hoc non obstante, simpliciter Eucharistia sumitur ab eo, qui eam consumit, non qui participat, nam, ut docet S. D. 3. p. qu. 73. art. 1. in c. *sicut ad vitam spiritualem oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, & confirmationem, qui est spirituale augmentum: ita oportuit esse Sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum;* cum autem hoc alimentum in sacrificium consumente reperiatur, neque ullatenus possit unum accidens esse in duplici subjecto, ut perpetuo docet *S. D.* evidenter apparet, quod ille, qui ad participationem Sacramenti vocatur, licet aliquomodo juvetur, non tamen ex parte ipsius per modum Sacramenti id percipitur; non enim ille recipit Christum, licet voto, per modum spiritualis alimenti, quod indispersabiliter requiritur: ut ibidem docet *S. D.* ad 2. *Non potest homini valere ad vitæ conservationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur, sed alimentum spirituale concernit hominem in seipsum*, quod ergo per modum alimoniæ non sumitur, vitam ab Eucharistia non communicat; & quemadmodum in data hypothesi, quod *baptismus* etiam ex *opere operato* alteri quam recipienti tale Sacramentum juvaret, adhuc ille, qui de tali bono participaret nullatenùs diceretur baptizari, imò rebaptizari, cum sit impossibile talem effectum alicui concedi sine requisitis ad ipsum, nempè materia, forma, & intentione, igitur & in nostro casu licet assumatur quis ad Eucharistiæ paticipationem etiam modo prædicto, neutiquam Sacram Synaxim sumere credendum erit; concludamus igitur necessariam esse indispensabiliter moritu-

ro

ro incorporationem cum *Christo*, quæ licèt per antecedens Sacramentum sufficienter habeatur, proprio tamen modo per *Eucharistiam* obtinetur: unde illa altero saltem necessitatis modo venit exercenda, sive in re, sive in voto, per spiritualem communionem expresso; quàm quidem optimum esset edocere post penitentiæ Sacramentum à fidelibus (quibus *Eucharistia* canonice denegetur) exercendam, & dùm semel titulo necessitatis, id agant multoties devotionis, atque charitatis augmento insistentes, & quantò magis se sentiant viribus corporis destitui, tantò ferventiùs cibo spirituali vitaliter studeant enutriri, ut in eo, quod caro deficit, spiritus reviviscat.

Veruntamen si nulla adsit justa causa advertant Ecclesiarum rectores, ac præsides, quanta sit obligatio eis injuncta à Sacrosanctis Conciliis, quantaque injuria sit illata Ecclesiæ Catholicæ vetustissimæ consuetudini, in sacra *Eucharistia* infirmis extremè deferenda, atque donanda: in quo quidem puncto si negligenter se gerant, tantum malum ab eis perpetratum noverint, quantum est bonum, quod quasi terram fodientes suffocant, & abscondunt, de qua re disertè *S. D.* disserit *Op.* 58. in cujus capite 21. ait, *de Corpore Christi manat umbra gratiæ, quæ nobis defensaculum est contra incentiva vitiorum, & carnalis concupiscentiæ: unde dictum est de Virgine Maria, virtus altissimi obumarabit tibi, idest umbram faciet tibi: Umbra enim fit de corpore, & lumine, lumen est verbum Dei, Corpus Caro Christi: accessit lumen corpori, idest Verbum carni: Verbum enim caro factum est; Dum ergo fidelis Corpus Christi sumit, spirituale refrigerium percipit, quasi de umbra gratiæ, quæ de ipso fluit*: Et quia, ut S. D. præmisit in eodem loco: *Parentes primi pervetiti à Deo pomi gustum corrupti multas infudere miserias suo generi, necessarium fuit medicamento*; has autem miserias, & languores ad duodecim usque ipse perducit, totidemque de Sacramento remedia enumerat ad longum, & disertissime per plura capita, quæ sic brevi manu perstringuntur, *Sunt igitur languores nostri dæmonis tentatio, fomitis repugnatio, cordis macula, creatoris offensa, defectus in cognione sui, in dilectione proximi, in sapore spirituali, in consummatione boni, debitum mortis æternæ, defluxus bonæ vitæ, exilium mundanæ miseriæ, & incineratio corporalis materiæ.*

Contra hæc valet fructus Virginis, scilicet Corpus Salvatoris sunt igitur duodecim fructuosi effectus Eucharistiæ, nempe quia Eucharistia Demonem fugat, fomitem refrigerat, maculam cordis mundat,

dat, iram Dei placat, intellectum ad seipsum cognoscendum illuminat, voluntatem sive affectum in dilectionem Dei, & proximi inflammat, memoriam spirituali dulcedine delectat, totum hominem in bono confirmat, ab æterna morte liberat, merita bonæ vitæ multiplicat, ad patriam æternæ vitæ deducit, & ad æternam vitam corporis resuscitat: Præter quam quod, ut præmisit S. D. Opusc. 57. c. 24. *effectus, sive fructus principales Eucharistiæ sunt tres: scilicet peccatorum destructio: bonorum spiritualium largitio, vel augmentatio, & animarum confortatio, vel vitæ æternæ collatio.*

Ad quid ergo arma detrahere homini, qui ultimo periculo, cum vigili hoste summum expectat subire certamen? Simus ergo solliciti, ad quos spectat fidelium cura, ut quemadmodùm communiter instruuntur fideles, de eliciendo actu contritionis, cum Sacramento in voto, in casu, quod Sacerdote absente Sacramentalis pœnitentia perfici nequeat, ita & eadem custodia serventur greges à lupo; injuncta ipsis spirituali communione in defectu Sacramentalis, ea tamen in voto habita, quod & confirmat S. D. 3. p. q. 62. ar. 2. c. *nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti, vel nisi & aliquo voto ipsius, vel per se ipsum, sicut adulti, vel voto Ecclesiæ sicut parvuli.*

Ex quibus collectim sumptis, dubio procul satis constat, qualiter opportunius sint instruendi fideles de hac sacra, atque spirituali refectione, quàm eos ad participationem alieni Sacramenti invitare: meliùs est enim cuilibet in domo propria paratam possidere mensam, quam de amici convivio, ne dum micas cadentes, verum solum ipsum epularum odorem suscipere.

Praxis Spiritualis Communionis.

PRimo dixerim conficiendum breviter, pro viribus actum supernaturalis contritionis humiliter illum à Deo præoperante, & coadjuvante impetrando, nempe Confessionem generalem recitando: vel eandem alia methodo sic disponendo. Confiteor me peccasse cogitatione, loquutione, opere, & omissione, meque reum constituo coram, & apud Te SS. Trinitatem, Deum Unum in essentia, & Trinum in Personis. Abborreo lene, sed magis grave peccatum, utpote summum malum respectivè ad infinitam bonitatem Dei offensi; & doleo propter illud, me non dilexisse Te summum bonum; neque audeo oculos ad cęlum levare, sed tantummodo per mediatorem Dei, & Dominum Jesum Christum, & per ejus infiniti meriti passionum, & mortem accedo confidenter ad Thronum tuæ

excelsissimæ majestatis, fiducialiter expectans peccatorum remissionem; & ita, contestor tua coadjuvante dextera perseverantiam in bono, ut te nunc super omnibus semper diligendo, tecum in æternum cum Christo vivere valeam. Amen.

Hoc ergo cordatis sensibus peracto, debet ulterius fidelis actum fidei elicere, quo credere se fateatur firmissimè (& id quidem in lumine fidei cognoscens) realem Christi Corporis in Eucharistia præsentiam, per cujus sumptionem sperat tantum gratiæ, & charitatis, fideique augmentum, ut jam in hujus sacramenti perceptione, æternæ vitæ consortium omnino situm esse certò sciat;

His autem peractis pro temporis opportunitate, debet esse solicitus fidelis de genuina praxi communionis spiritualis; pro qua vindicanda considerandum omninò venit, quemadmodum eam non semel deficienter præscribant nonnulli ex auctoribus, de hac re (quam regulariter: vernaculo exprimunt scripto) tractantes: quapropter ab aliquo ex his, (*a*) recitatur nobilis vir (ibi etiam expresso nomine) qui solitus in dies spiritualem peragere Communionem excogitavit, quasi in ore tunc haberet Sacrosanctam Particulam super quà nimium jucundabatur. Cui quidem methodo subscribit alius, (*b*) etiam inter hos claræ notæ disponens, quod quemadmodum gulæ vitio detentus animo oculisque præripitur, quasi præceps in rem, quæ nimium gustum alliciat: ita Dei famulus cor, & oculos pene debeat consumere erga hunc Divinum cibum: & quando Sacerdos Sacrificium consummaturus os aperit, debet pariter fidelis proprium reserare, vehementi adjuncto desiderio talem sumendi Divinum cibum; & in tali dispositione permanere panem Angelorum nempe, in ore detentum degustando.

Sed vere hic modus non exhibet manducationem licet spiritualem, nisi initiative, cum illa non in solo ore, sed intrà hominem petat compleri: & eo vel magis, quod *Eucharistia est medicina confortativa*. ut ait *S. D.* 3. p. q. 80. a. 4. ad 2. unde si non intromittatur confortativa non erit. Si ergo contingat, quod ex abundantia fidei formatæ etiam sensibilis natura excitetur: consequens est, quod qui nititur quasi practice intra os species Sacramentales habere, debet ulterius eos pectori intentionali simul, ac coexercita forma comimttere: quod quidem ipsis valde rudibus permaximè utile erit, qui nisi vel deglutire videantur species ipsas Sacramentales, solo ipso desiderio, ac sola ipsamet intensione non sibi esse sufficientes judicant,

(a) *P. F. P. 8. C. 3. P. 5.* (b) *P. R. T. 8. C. 15. P. 2.*

cant, ac testantur, ut spiritualem peragant Sacram Communionem!

Verum & multo minus hanc metam tangunt qui solùm Angelorum Communionem hominibus exhibent exercendam: Hinc etiam, pariter recedunt, qui subscribunt cuidam auctori, (*a*) edocenti, inter cæteros modos, debere fidelem, spiritualem Communionem peragere cupientem, vocare Christum Dominum, & magno desiderio illum invitare, ad hoc, ut sua gratia semetipsum sanet, & ab inimicis protegat: nam sic nulla mentio fit de speciebus ipsis Sacramentalibus, neque de modo speciali, quo gratia in hoc Sacramento confertur, sed de gratia communiter dicta: ait enim S. D. 3. p. q. 62. a. 2. in C. *Gratia Sacramentalis addit super gratiam communiter dictam, & suprà virtutes, & dona quoddam auxilium Dei, ad habendum Sacramenti finem*: & q. 79. a. 1. per totum S. D. id explicat: & ait *ad* 1. *dicendum, quod hoc Sacramentum ex se ipso virtutem habet gratiam conferendi*, & infrà ibidem. *Tertio consideratur effectus hujus Sacramenti, ex modo quo traditur hoc Sacramentum, quod traditur per modum cibi, & potus, & ideò omnem effectum, quem cibus, & potus materialis facit quantum ad vitam corporalem (quod s. sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc Sacramentum, quantum ad vitam Spiritualem.*

Unde hac re congruentius pensata: ita sic exerceatur: quod nempe præmissis, contritionis, ac fidei actibus, nec non verbis illis prolatis, quæ ad realem Christi Corporis exhibitionem solent à Sacerdote prænuntiari, (aptata tamen formula ipsi suscipienti per ly custodiat animam meam, &c.) voto mentis, ac cordis affectu speties ipsas Sacramentales, cum Christi Corpore in illis contento, intra animam suam mentaliter suscipiat: id quidem perficiendo majori quà poterit devotione: & si in tali functione sensibile gaudium exurgere videatur, ferventius tunc studuerit Divino, ac spirituali prorsus cibo enutriri, ut ita intimius Christo incorporetur; in dubium est enim quod si Spiritualis Communio per analogiam ad Sacramentalem perficiatur; mens interioris dulcedinis pinguedine plus, & minus abundabit, quanta fuerit sumentis præparatio, mentisque devotio; ex quo piè prudenterque sperare poterit fidelis, ut, sicut Christus in Cruce moriens, summa charitatis abundantia æterno se Patri commisit, ita tanti magistri semitam sectando, ad ipsius Christi sollicitum amplexum ab hac vita recedens, videat se indubitanter restitui.

Finis Dissertationis Secundæ.

DIS-

(a) *P. Sc. C.* 56.

DISSERTATIO TERTIA.

De Propositionibus proscriptis à summis Pontificibus.

INNOCENTIO X.
ALEXANDRO VII.
INNOCENTIO XI.
ALEXANDRO VIII
ET INNOCENTIO XII.

A Doctrina D. THOMÆ prædamnatis.

TENOR

Innocentianæ Bullæ emanatæ

Anno 1653.

NOs, quibus inter multiplices, curas, quæ Animum nostrum assidue pulsant, &c.

Confutationem verò quinque propositionum, quæ in prædicta Bulla proscribuntur, habebis pag. 130. ubi citatur Breve S. D. N. Innocent. XII. ad Episcopos Belgii.

Feria v. die 24. Septembris 1665.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. ALEXANDRO Divina Providentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

SANCTISSIMUS D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ Disciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire. Et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omninò ab Euangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne nullo unquam tem-

tempore via ſalutis: quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret, idem Sanctiſs. D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque per quam itur ad perditionem, via pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deindè Eminentiſs. & Reverendiſs. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem General. Inquiſit. ſeriò commiſit: Qui tantum negotium ſtrenuè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & mature diſcuſſis, uſque ad hanc diem infraſcriptis Propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſingillatim expoſuerunt.

Quibus peractis, dùm ſimilium Propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur, intereà idem Sanctiſſimus re maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit, prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut nimirum, tanquam ſcandaloſas, eſſe demnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet. Ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua uon poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alia quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Jo: Lupus S. Rom. & Univerſal. Inquiſition. Notar. &c.

Loco ✠ Sigilii.

Anno à Nativitate D. N. JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto. Indictione tertia, die verò 2. menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſs. in Chriſto Patris D. N. D. ALEXANDRI Divina providentia Papa VII. anno undecimo ſupradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Mela-

num

num ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

I.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

OPponit S.D.2.2.q.22. a.1. in c.ubi resolvens quæsitum, ℣. de spe debeat dari aliquod præceptum hæc habet. Respondeo dicendum, quod præceptorum, quę in Sacra Scriptura inveniuntur, quędam sunt de substantia legis, quædam vero sunt præambula ad legem; Præambula quidem sunt ad legem illa, quibus non existentibus, lex locum habere non potest: hujusmodi autem sunt præcepta de actu fidei, & de actu spei: quia per actum fidei mens hominis inclinatur, ut recognoscat actorem legis talem cui se subdere debeat: per spem vero præmii homo inducitur ad observantiam præceptorum: Præcepta verò de substantia legis sunt, quæ homini jam subjecto, & ad obediendum parato imponuntur pertinentia ad rectitudinem vitæ. Et ideo hujusmodi præcepta statim in ipsa legislatione proponuntur per modum præceptorum, quia nisi homo jam crederet, & speraret frustra ei lex proponeretur: Sed sicut præceptum fidei proponendum fuit per modum denuntiationis, & commemorationis, ut suprà dictum est: ita etiam præceptum spei in prima legislatione proponendum fuit per modum promissionis; Quod enim obedientibus præmia promittit, ex hoc ipso incitat ad spem; Unde omnia promissa, quæ in lege continentur, sunt spei excitativa: Sed quia lege jam imposita, pertinet ad sapientes viros, ut non solum inducant homines ad observantiam præceptorum, sed etiam multo magis ad conservandum legis fundamentum: ideo post primam legislationem in Sacra Scriptura multipliciter inducuntur homines ad sperandum, etiam per modum admonitionis, vel præcepti, & non solum per modum promissionis sicut in lege: sicut patet in Ps.61.sperate in eo omnis congregatio populi, & in multis aliis scripturę locis. *Ecce ergo quàm firmiter de Theologica fide, & spe stabiliatur præciptiva horum mandatorum observantia; quod autem ad Charitatem attinet exponit* S. D. 1. 2. quæ. 100. ar. 10. *ubi resolvens dubium* ℣. modus charitatis cadat, sub præcepto pro resolutione ait. Respondeo, quòd circa hoc fuerunt contrariæ opiniones quidam enim dixerunt, absolutè modum charitatis esse sub præcepto: nec est impossibile observare hoc præceptum, charitatem non habenti,

quia

quia poteſt ſe diſponere ad hoc, quòd charitas ei infundatur à Deo, nec quandocumque aliquis non habens charitatem, facit aliquid de genere bonorum peccat mortaliter, quia hoc eſt præceptum affirmativum, ut, ex charitate operetur, & non obligat ad ſemper, ſed pro tempore illo quo aliquis habet charitatem. Alii verò dixerunt, quod omninò modus charitatis non cadit ſub præcepto: Utrique autem quantum ad aliquid verum dixerunt: actus enim charitatis dupliciter conſiderari poteſt: Uno modo, ſecundum quod eſt quidam actus per ſe: & hoc modo cadit ſub præcepto legis, quod de hoc ſpecialiter datur: ſcilicet, diliges Dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum, & quantum ad hoc primi dixerunt verum: non enim eſt impoſſibile hoc præceptum obſervare, quod eſt de actu charitatis, quia homo poteſt ſe diſponere ad charitatem habendam, & quando habuerit eam poteſt ea uti: Alio modo poteſt conſiderari actus charitatis ſecundum quod eſt modus aliarum virtutum, hoc eſt ſecundum quod actus aliarum virtutum ordinantur ad charitatem, quę eſt finis præcepti, ut dicitur 1. ad Tim. 1. dictum eſt enim ſupra quod intentio finis eſt quidam modus formalis ſuperioris ordinis actus ordinati in finem, & hoc modo verum eſt, quod ſecundi dixerunt, quod modus charitatis non cadit ſub præcepto: hoc eſt dictum, quod in hoc præcepto honora patrem non includitur, quod honoretur pater ex charitate, ſed ſolum quod honoretur pater: unde qui honorat patrem licet non habeat charitatem non efficitur tranſgreſſor hujus præcepti, etſi ſit tranſgreſſor præcepti, quod eſt de actu charitatis, *& ſubdit* S. D. ad ſecundum dicendum, quod ſub præcepto charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde: ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum, & ideo præceptum charitatis implere homo non poteſt, niſi etiam omnia referantur in Deum, *igitur ex primo modo allato à S. D. apparet quanta ſit hujus pręcepti indiſpenſabilis obligatio, & conſequenter* S. D. in Op. 2. c 13. *ait*. Quia igitur ad ſalutem noſtram poſt fidem, etiam ſpes requiritur opportunum fuit, ut Salvator noſter ſicut auctor, & inſtitutor nobis factus eſt fidei reſervando cœleſtia Sacramenta; ita etiam nos in ſpem vivam induceret nobis formam orandi tradens, per quam maximè ſpes noſtra in Deum erigitur, dum ab ipſo Deo edocemur, quid ab ipſo petendum ſit, *& ſubdit* Op. 4. c. 1. Tria ſunt homini neceſſaria ad ſalutem ſcilicet ſcientia credendorum, ſcientia deſiderandorum, & ſcientia operandorum. Primum docetur in ſymbolo, ubi tractatur ſcientia de Articulis Fidei. Secundum in Oratione Dominica: Tertium autem in lege: *atqui, ut ait idem S. D. loc. ſup. cit.*

2. 2. q. 2. ar. 3. præcepta legis, quæ homo tenetur implere dantur de actibus virtutum, qui sunt via perveniendi ad salutem, *igitur nedum hoc verificatur de actu Fidei, & spei, quin, & magis de actu charitatis, nam, ut docet S. D.* 2. 2. q. 184. ar. 3. in c. secundo dicendum, quod perfectio dicitur in aliquo consistere dupliciter uno modo per se, & essentialiter alio modo secundario, & accidentaliter. Per se quidem, & essentialiter consistit perfectio Christianæ vitæ in charitate principaliter quidem secundum dilectionem Dei: secundario autem secundum dilectionem proximi, *atqui ista perfectio, alias præcepta, ut supra dictum est non consistit in solo habitu, sed in actibus charitatis, ille enim est ulterius perfectibilis ab ipso actu, igitur concludendum venit communiter de Tribus virtutibus Theologicis per sequentia, quæ proponit* S. D. 1. Tim. c. 1. *ad ea verba*. Finis autem, *&c. ubi sic habet*: Ostendit quid de lege sit tenendum, & circa hoc duo facit, quia primo ostendit hoc; Secundo quod periculum est his, qui hoc non tenet, ibi à quibusdam, *&c.* Circa primum sciendum est, quod lex vetus dicitur lex mandatorum, quia mandatis, & præceptis continetur Eph. 2. legem mandatorum decretis evacuans: Illud ergo ad quod ordinantur omnia mandata legis, est præcipuè tenendum, hæc autem est charitas Matth. 22. Diliges Deum toto corde tuo, *&c. & paulo post*. In his duobus mandatis universa lex pendet, Sed quomodo charitas est finis præceti? Ad hoc sciendum duo sunt consideranda. Primo quod omnia præcepta legis sunt de actibus virtutum, & quod per omnes actus virtutum ordinatur homo unus ad alium. Secundo, quod objectum unius virtutis est finis alterius, quia quandocumque una potentia est circa aliquem finem, ad illam ordinantur omnia quæ sunt ejusdem, sicut ad finem, sicut frenefactiva ad equestrem, quia officium equestris est ejus finis, hæc autem ad Ducem. Virtutes autem Theologicæ ultimum finem habent pro objecto. Alię autem sunt circa ea, quæ sunt ad finem. Virtutes ergo omnes respiciunt Theologicas sicut finem: Inter Theologicas verò illa plus habet de ratione finis, quæ propinquius se habet ad ultimum finem. Fides autem ostendit eum. Spes facit tendere in eum, Charitas unit; ergo omnes ordinantur ad Charitatem, & sic dicitur Charitas finis præceptorum secundum ea, quæ sunt ad finem disponunt ad fidem: præcepta autem sunt ad Charitatem; ideò disponunt ad eam, ideò dicit de corde puro; ad hoc enim quod sit purum dantur præcepta virtutum, quorum quædam ordinatur ad modum rectificandi passiones, quorum scilicet virtutum materiæ sunt passiones, sicut temperantia, quę ordinat concupiscentiam, mansuetu-

do

do iras, fortitudo timores, & audacias; *& ſubdit* : Et ideo præcepta, quæ conſcientiam rectificant, bene diſponunt ad Charitatem; Aliæ autem ſunt virtutes ad habendam veram fidem, ſcilicet virtutes, quibus Deum colimus, ſcilicet latrię, & hujuſmodi, quę ſunt ordinatę ad removendum errores, & ad confirmandum in Cordibus fidei firmitatem de Deo: *Cum igitur dentur præcepta de actibus virtutum non Theologicarum; multo magis, ut ex littera multoties liquet de actibus virtutum Theologicarum, id eſt aſſerendum, & ſic luce ipſa clarius patet, quam falſo dicantur, quæ in præmiſſa propoſitione continentur;*

II.

Vir equeſtris ad dubium provocatus, poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

EXaminans Angelicus Præceptor in 2.2. q. 95. ar. 4. ad 3. an judicium ferri candentis, & aquæ ferventis ſit illicitum? *ſubdit* & eadem ratio videtur eſſe de lege duellorum, niſi quod plus accedit ad communem rationem ſortium, inquantum non expectatur ibi miraculoſus effectus, niſi quando pugiles ſunt valde impares virtute, vel arte. *Et ſic ex hac parte duellum damnatur. Ad removendum autem illud etiam, ex motivo timiditatis fugiendæ docet* 2.2. q. 64. ar. 3. ad 3. dicendum, quod facere aliquid ad utilitatem communem, quod nulli nocet, hoc eſt licitum cuilibet privatæ perſonæ, ſed ſi ſit cum nocumento alterius, hoc non debet fieri, niſi ſecundum judicium ejus, ad quem pertinet ęſtimare quid ſit ſubtrahendum partibus pro ſalute totius: *Si ergo nulli licet, ex privatis hominibus aliquem occidere ob utilitatem etiam communem, multò magis, id erit vetitum ob ſolam verecundiam fugandam: Qua verò ratione timiditas ſit fugienda docet S. D.* 2.2.q.142. ar. 3. in c. dicens, ſed pericula mortis rarius occurunt, & periculoſius in his homo exercitatur, ad timiditatem fugiendam; *Atqui periculum mortis in duello eſt omnino fugiendum, ergo in hoc non eſt locus, ut exerceatur ad timiditatem fugiendam, præcipue modo omnino ſibi illicito, ut ſupra oſtenſum eſt, & propterea male dicitur quidquid refertur in præmiſſa propoſitione, quàm etiam clarius evertit* S. D. 2.2. q. 116. art. 2. ad 3. dicendum quod ſicut dictum eſt verecundia reſpicit turpitudinem peccati; Unde non ſemper magis verecundatur homo de graviori peccato, ſed de magis turpi peccato, & inde eſt, quod magis verecundatur homo de adulatione, quàm

de litigio quamvis litigium sit gravius, *Ecce igitur*, quod litigium peccatum grave est non obstante, quod homo de ipso non multum verecundetur.

III.

Sententia asserens bullam cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est an. 1692. 18. Julii in Consist. Sac. Congr. Eminen. Card. Visa, & tolerata est.

OP. *S. D. Ad Gal.* 2. Lec. 2. Respondeo dicendum quod hæreticus potest dici aliquis, vel quia simpliciter errat ex ignorantia, & ex hoc non est excommunicatus, vel quia errat, ex pertinacia, & alios nititur pervertere, & tunc incurrit in Canonem latæ sententiæ; *Et si dicas quod propositio loquitur de hæresi privata, tamen illa etiam simpliciter hæresis est*; *nam, ut ait* S. D. qu. 8. de malo ar. 1. ad 7. Respondeo dicendum, quod pertinacia sola facit hæreticum: *ergo jam adest fundamentum, ut homo excommunicationi subjectus sit, ac propterea dignus illis pœnis respective, quas* S. D. assignat 2.2. q. 11. ar. 3. in c. nam si falsarii pecuniæ, vel alii malefactores statim per sæculares principes justè morti traduntur, multo magis hæretici, statim ex quo de hæresi convincuntur, possunt non solum excommunicari, sed & juste occidi: Ex parte autem Ecclesiæ est misericordia ad errantium conversionem, & ideo non statim, sed post primam, & secundam correptionem, ut Apostolus docet, postmodum verò si adhuc pertinax inveniatur, Ecclesia de ejus conversione non sperans aliorum saluti providet, eum ab Ecclesia separando per excommunicationis sententiam, & ulterius relinquit eum judicio Seculari à mundo exterminandum per mortem: dicit enim Hieron. ut habetur 24. q. 3. resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ovis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Arrius in Alexandria una scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem ejus flamma depopulata est; *Non ergo bene toleraretur ab Ecclesia hac nostra ætate, quod etiam occulta hæresis excommunicationi non esset abnoxia, & sufficit cum illa sit privata, quod publicæ mortis pœna non puniatur privatus hæreticus.*

Præ-

IV.

Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

OP. S. D. in 4. ſ. d. 19. q. 1. a. 3. q. 1. in C. Etiam in cœleſti hyerarchia ſub poteſtatibus, qui indiſtinctè præſunt, ponuntur principatus, qui ſingulis provinciis diſtribuuntur: & ſub his Angeli, qui ſingulis hominibus in cuſtodiam deputantur. Unde & ita debet eſſe in prælatione Eccleſiæ militantis, ut apud aliquem eſſet prælatio indiſtincte in omnes: & ſub hoc eſſent alii, qui ſuper diverſos diſtinctam poteſtatem acciperent: & quia uſus clavium requirit aliquam prælationis poteſtatem, per quam ille, in quem uſus clavium communicatur, efficitur materia propria illius actus: ideò ille, qui habet indiſtinctam poteſtatem ſuper omnes, poteſt uti clavibus in quemlibet: illi autem, qui ſub eodem diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quolibet poſſunt uti clavibus, ſed in eos tantum, qui eis in ſortem venerunt, niſi in neceſſitatis articulo, ubi nemini Sacramenta ſunt deneganda; *Ecce igitur quid naturali poteſtate contingat prælatis regularium.*

V.

Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.

OP. S. D. 2. 2. q. 10. a. 7. in c. Hæretici ſunt corporaliter compellendi, ut impleant quod promiſerunt, & teneant quod ſemel ſuſceperunt. *Atqui etiam occultus ſimpliciter eſt hæreticus, neque poteſt deſerere, quod ſemel ſuſcepit, & compelli non poſſet niſi Eccleſiæ denuntiaretur. igitur male dicitur id, quod præmiſſa propoſitio prætendit: quam expreſſius confutat* S. D. 2. 2. q. 68. a. 2. ad 3. dicendum quod denuntiator non obligat ſe ad probandum: unde nec punitur ſi probare nequiverit: & propter hoc in denuntiatione non eſt neceſſaria ſcriptura: ſed ſufficit ſi aliquis verbo denuntiet Eccleſiæ, quæ ex officio ſuo procedet ad fratris emendationem. *Igitur motivum in propoſitione adductum inane eſt.*

VI.

Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti Chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus.

OP. S. D. in 4. d. 16. q. 3. a. 2. quæstiunc. 5. ad 4. dicendum, quod circumstantiæ particulares peccati carnalis, quæ in aliam speciem peccati mortalis trahunt, semper sunt confitendæ, quia gratia, quæ in Sacramento Pœnitentię datur, restaurat, si qua inclinatio ad peccatum, ex talium cogitatione proveniat, vel in confitente, vel in Sacerdote. Unde dicit Gregor. in Pastor., fit plerumque, ut dum rectoris animus aliena tentamenta cognoscit, auditis tentationibus etiam ipse pulsatur, sed hæc nequaquam pastori timenda sunt, quia tanto facilius à sua eripitur, quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur. *Si* tamen Sacerdotem lascivum, & ad hujusmodi peccata pronum viderit, debet accipere licentiam confitendi alteri Sacerdoti, & si non, deberet ad superiorem recurrere. *Igitur si pro sua particulari utilitate debet pęnitens superiorem adire; jure meritò vult Ecclesia pœnitentem adire debere superiorem pro bono communi.*

Et insuper S. D. ibi quæstiunc. 2. in c. ait: peccatum dupliciter contingit, vel ex eo, quòd actus non est proportionatus fini, sicut in his, quæ ex se mala sunt, vel quia inordinatè refertur in finem, sicut patet in his, quæ mala intentione fiunt, etiamsi ex se bonum sit, quod fit, & quia unumquodque tale, & illud magis, ideò quantitas malitiæ peccati magis consideratur secundum relationem inordinatam in finem, quam etiam secundum improportionem in finem. Ad ordinem autem ad finem pertinet cujus gratia, & ideò super omnes alias consideranda est in judicando de quantitate peccati, ad hoc autem, quod actus sit improportionatus fini pertinet hæc circumstantia quid, per quam importatur ratio mali in actu; & ideò omnia, quæ possunt peccato speciem tribuere, in hac circumstantia inducuntur. *Cum igitur Confessarius utatur Sacramentali Confessione, quæ alias bona est ad malum finem, ut nempe tradat veneficam chartam mulieri, peccat, peccato sumente suam specificationem ab eo, cujus gratia fit, unde actio bona, mala evadit, i. confessio, sollicitatio, & locus, & tempus habent rationem circumstantiæ aggravantis, & magis persona, nam ut subdit,*

dit, S. D. ibi & Phil. 3. Ethic. quòd principaliſſima in actu ſunt in quibus conſiſtit actus, & cujus gratia, aliæ autem circumſtantiæ magis, & minùs aggravant, ſecundum quòd his, magis, vel minùs propinquæ ſunt, & ideò tempus, & locus minùs aggravare natæ ſunt, ſed inter eas conditio perſonæ magis, quia actio directius correſpondet fini; *at verò loquendo de loco ſacro, quam non agnovit Phil. ait S. D. 2. 2. q. 99. a. 3. in c.* Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut ſuprà dictum eſt peccatum ſacrilegii in hoc conſiſtit, quod aliquis irreverenter, ſe habet ad rem Sacram, *& infrà*. Attribuitur autem Sanctitas, & perſonis Sacris, i. Divino cultui dedicatis, & locis ſacris, & rebus ſacris. *Cum igitur finis, det ſpecificationem, & unitatem actui, & aliàs omnes circumſtantiæ in unum refundantur abjectum, nempè cujus gratia fiunt, neutiquam dubitandum venit eam fuiſſe ſollicitationem in Confeſſione patratam, qua uſus eſt, ut chartam traderet, & cujus gratia talem adiit locum ſacrum violandum; Unde per optimè ait*, S. D. duplici pœna puniendus eſt ſacrilegii peccato multipliciter irretitus, *ait enim ibi a.* 4. ad 2. dicendum, quòd neceſſe eſt duas pęnas adhiberi quandò per unam non ſufficienter revocatur aliquis à peccando, & ideò oportuit ſupra pęnam excommunicationis adhiberi aliquam temporalem pęnam ad coercendum homines, qui ſpiritualia contemnunt, *ex quibus patet, quam liquido præmiſſa confutetur propoſitio.*

VII.

Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante: hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.

OP. S. D. in 4. d. 21. in Expl. lit. ad dubium, quando quis poſſit alteri confiteri, quam proprio Sacerdoti? ait. Reſpondeo dicendum, quod quando Sacerdotis ignorantia poſſet hominem inducere in errorem, tunc de licentia Sacerdotis, vel Superioris debet alium petere prudentiorem: Quinque tamen caſus ponuntur, quibus licet aliis confiteri, quam proprio Sacerdoti ſine ejus licentia. Primus eſt ſi ſit vagabundus: Secundus ſi mutat domicilium: Tertius ſi offendit in aliena Parochia: Quartus propter malitiam Sacerdotis, ſi revelat confeſſiones, vel incitat ad malum: Quintus in articulo neceſſitatis. *Cum ergo non bene faciat ſollicitatus accedere ad Confeſſionem ſollicitantis, jure merito in ejus Confeſſione non tollitur obligatio ſollicitantem denunciandi.*

Dupli-

VIII.

Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem missa licitè accipere applicando petenti partem ejus specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

O P. S. D. in 4. d. 25. q. 3. a. 2. quæstiunc. 1. ad 4. docet, quod facere pactionem de Missa celebranda est simoniacum semper. Si tamen non habet alios sumptus, & non tenetur ex officio Missam Cantare, potest accipere denarios, sicut conducti Sacerdotes faciunt, non quasi prætium Missæ, sed quasi sustentamentum vitæ; *atqui applicans partem, & partem Missæ, sacrificium in prætium daret. ergo jam male sonat quod præmissa propositio exponit.*

IX.

Post decretum potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collocato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

O P. S. D. 2.2.q.86. ar.1. ad 3. Respondeo dicendum, quod illi, qui oblationes debitas non reddunt, possunt puniri per subtractionem Sacramentorum: *ergo similiter, qui oblationes integras pro Sacrificio non reddit Sacerdoti celebranti, injustum facit: quod quidem non licet: nam ut ait* S. D. 2.2. q. 57. a. 2. ad 2. dicendum, quod voluntas humana ex communi condicto potest aliquid facere justum in his, quæ secundum se non habent aliquam repugnantiam ad naturalem justitiam; & in his habet locum jus positivum. Unde Philos. dicit in 5. Eth. quod legale justum est, quod & principio quidem nihil differt sic, vel aliter: quando autem ponitur differt. Sed si aliquid de se repugnantiam habeat ad jus naturale, non potest voluntate humana fieri justum: puta si statuatur, quod liceat furari; *Atqui in casu nostro Sacerdos sibi confingeret tale jus posse furari, igitur inane est docere, quod præmittitur; Quod ulterius deducitur ex damno, quod infertur ex subtractione eleemosynæ: nam ut ait S. D. 2.2. q. 32. a. 4. ad 2.* illa, qui dat eleemosynam, intendit per charitatis effectum Spiritualem fructum promereri; *atqui magis accenditur charitas ex majori beneficio, igitur bene etiam ex ipso justitiæ titulo docet S. D. 2.2.q.187. a. 4. in C. idipsum dicens*, quod unicuique licet vivere de eo, quod suum est, vel sibi debitum; *&*

infrà

infrà ibidem. Quadrupliciter poſſunt religioſi de eleemoſynis vivere quaſi ſibi debitis: Primo quidem ſi prædicent auctoritate Prælatorum: Secundo ſi ſint miniſtri Altaris; igitur qui ſubtrahit partem eleemoſynæ, tollit de eo, quod eſt debitum miniſtro Altaris: ſed prout expreſsè docet S. D. 2.2.q. 78. a. 2. ad 2. dicendum, quod recompenſatio alicujus beneficii dupliciter fieri poteſt, uno quidem modo ex debito juſtitiæ ad quod aliquis (nota) ex certo pacto obligare poteſt, & hoc debitum attenditur ſecundum quantitatem beneficii, quod quis accepit: licet autem beneficium *in infinitum excedat eleemoſynam, ut docet S. D. 2.2. q. 32 a. 4. ad 2. ille qui dat eleemoſynam non intendit emere aliquid ſpirituale per corporale, quia ſcit ſpiritualia in infinitum corporalibus præeminere*. ergo qui retinet ſibi partem eleemoſynæ tantò magis peccat, quanto violat pactum de re, cujus prætium ex ſui natura inæſtimabile exiſtit, & ſic per optime proſcribitur præmiſſa propoſitio.

X.

Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificinm unum offerre, neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione juramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

OP. S. D. in. 2. di. 42. q. 2. a. 2. quæſtiunc. 2. in C. injuſtitia eſt ex hoc, quod alicui detrahitur debitum, & in 4. di. 15. q. 2. a. 2. quæſtiunc. 2. a. 3. in C. *ſubdit*. Eleemoſyna, cui datur, conſtituit debitorem ad orandum, jejunandum, & ad alia bona, quæ poteſt faciendum, pro eo, qui dedit; *atqui miſſa eſt maximum inter bona, ergo non licet plura ſtipendia uno Sacrificio conpenſare, cum hoc etiam ſit contra fidelitatem, ac ſi juramento firmatam, circa quod S. D.* 2. 2. q. 89. a. 7. in C. Reſpondeo dicendum, quod obligatio refertur ad aliquid, quod eſt faciendum, vel dimittendum. Unde non videtur reſpicere juramentum aſſertorium, quod eſt de præſenti, vel de præterito. Neque etiam juramentum de his, quæ ſunt per alias cauſas fienda, ſicut ſi quis juramento aſſereret, quod cras pluvia eſſet futura, ſed ſolùm in his, quæ ſunt facienda per illum, qui jurat: Sicut autem juramentum aſſertorium, quod eſt de præterito, vel de præſenti, debet habere veritatem, ita etiam, & juramentum de his, quæ ſunt facienda à nobis in futurum, & ideò utrumque juramentum habet, quandam obligationem diverſimodè ta-

tamen, quia in juramento, quod est de præterito, vel præsenti obligatio est non respectu rei, quæ jam fuit, vel est, sed respectu ipsius actus jurandi, ut scilicet juret id, quod jam verum est, vel fuit. Sed in juramento, quod præstatur de his, quæ sunt facienda à nobis, obligatio cadit, è contra super rem, quam aliquis juramento firmavit. Tenetur enim aliquis, ut faciat verum esse id, quod juravit, alioquin deest veritas juramento, & si autem, &c. *& tandem concludit.* Sic ergo dicendum est, quod quicunque jurat aliquid se facturum obligatur ad id faciendum ad hoc, quod veritas impleatur, *igitur & id respectivè debet attendi ex fidelitate.*

XI.

Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

OP. S. D. in 4. di. 17. q. 3. a. 4 q. 2. in C. Respondeo dicendum, quod quia in medicina corporali oportet, quod medicus non solùm unum morbum contra quem medicinam debet dare, cognoscit, sed etiam universaliter totam habitudinem ipsius infirmi, eo quod unus morbus ex adjunctione alterius aggravatur, & medicina, quæ uni morbo competeret alteri nocumentum præstaret, & similiter est in peccatis, quia unum aggravat, ex adjunctione alterius, & illud, quod uni peccato esset conveniens medicina, alteri incentivum præstaret, cum quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit, ut Gregorius in Pastorali docet, & ideò de necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet, quod si non faciat non est confessio, sed confessionis simulatio: *ergo satis constat quantum deficiat præmissa propositio, quam expressius destruit S. D. Op. 64. ubi hæc habet.* Confessio debet esse integra, ut omnia peccata, quæ habes in memoria, aut quæ oblitus fuerat confiteri, & modo recordaris integrè confitearis.

XII.

Mendicantes possunt obsolvere à Casibus Episcopis reservatis non obtenta ad id Episcoporum licentia.

OP. S. D. in 4. d. 19. q. 1. a. 3. quæstiunc. 2. in C. Respondeo dicendum, quod potestas ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnia peccata remittenda, sed quia ad usum hujus potestatis re-

requiritur jurisdictio, quæ à majoribus in inferiores deſcendit, ideò poteſt ſuperior aliqua ſibi reſervare, in quibus judicium inferiori committat. Sunt autem quinq; quibus caſus oportet, quod ſimplex Sacerdos ad ſuperiorem pœnitentem remittat Primus, &c. Quintus quandò eſt conſuetudo in aliquo Epiſcopatu, quod enormia crimina ad terrorem Epiſcopo reſervantur, quia conſuetudo dat, vel aufert in talibus poteſtatem; *ergo nil clarius pro deſtruenda præmiſſa propoſitione.*

XIII.

Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

OP. *S. D.* in 4. d. 17. q. 3. a. 1. quæſtiunc. 5. in c. Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Papa non poteſt diſpenſare, ut aliquis ſine Baptiſmo ſalvetur, ita nec quod ſalvetur ſine confeſſione, ſecundum quòd obligat ex ipſa vi Sacramenti: ſed poteſt diſpenſare in confeſſione, ſecundum quòd obligat de præcepto Eccleſię, ut poſſit aliquis diutius confeſſionem differre, quam ab Eccleſia inſtitutum ſit: *Atqui illa reprobatio, diſpenſatio non eſt, ſed ad ſummum dilatio quædam, ergo patet de falſitate præmiſſæ propoſitionis.*

XIV.

Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

OP. S. D. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæſtiunc. 4. in c. Reſpondeo dicendum, quòd cum propoſitum confitendi ſit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propoſitum, quando ad contritionem tenetur, *& ſubdit*, & inde venit obligatio, qua Eccleſia omnes obligat ad ſemel in anno confitendum, quia inſtituit ut ſemel in anno ſcilicet in Paſcha omnes Sacram Communionem accipiant. *Atqui contritio obſtat confeſſioni voluntariè nullæ, ergo nullatenùs ſatisfit per eam Eccleſiæ præcepto.*

XV.

Pœnitens propria authoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

OP. S. D. 3. p. q. 90. ar. 2. in c. In pęnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundam voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium

Dei, in quem peccatum, quia hìc non quæritur sola integritas æqualitatis justitiæ (sicut in justitia vindicativa) sed magis reconciliatio amicitiæ, quod fit, dùm offendens recompensat secundum voluntatem ejus, quem offendit; Sic igitur requiritur ex parte pęnitentis, primo quidem voluntas recompensandi, quod fit per contritionem. Secundo, quod se subjiciat arbitrio Sacerdotis loco Dei, quod fit in Confessione. Tertiò quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit in satisfactione, & ideò Contritio, Confessio, & Satisfactio ponuntur partes pœnitentiæ; *quomodò ergo propria authoritate poterit pœnitens derogare judicio Dei per ministrum impleto?*

Sed poterit quis opponere verba S. D. in 3. par. q. 48. a. 2. ad 1. Dicendum, quòd caput, & membra sunt quasi una persona mystica: & ideò satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra, inquantum etiàm duo homines sunt unum in charitate, unus pro alio satisfacere potest, ut infra patebit, non autem est similis ratio de confessione, & contritione, quia satisfactio consistit in actu exteriori, ad quem assumi possunt instrumenta, inter quæ computantur amici.

Verum hæc verba nullatenus suffragant proscriptæ propositioni: sed imò eidem officiunt; nam ait S. D. ly ad quem assumi possunt instrumenta: *atqui assumere instrumenta ad aliquid supernaturale non est, nisi ipsius Dei, vel habentis virtutem ab ipso: igitur bene stabit, quod idem Sacerdos, qui pęnitentiæ satisfactionem injungit, etiam per amicum compleri posse disponat: non autem sic propria voluntate pœnitentis: assumere enim indicat virtutem superioris ad inferiorem, ut docet S. D. 3. p. q. 4. a. 6. in C.* Tertiò, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostendit: dùm de natura corrupta assumpsit id, quod in tantam virtutem, & dignitatem est promotum; i. humanam naturam à Dei potentia Verbo unitam, ab eoque assumptam: *pœnitens autem in hoc generi alteri fideli æqualis admodum est, nec ei superior; ait autem S. D. 3. p. q. 82. a. 1. in C.* quod quicumque aliquid agit in persona alterius oportet hoc fieri per potestatem ab illo concessam; *Ut autem præmissa, veritate fulta sint, S. D. in 4. di. 30. q. 1. a. 2. quæstiunc. 3. in C. ubi per totum de his habita diligenti excussione, sic concludit.* Dicitur in Vitis Patrum, quod propter charitatem unius, qui alterius fratris sui charitate ductus, pęnitentiam fecit pro peccato, quod non commisit, alteri peccatum, quod commiserat, dimissum est. Nec exigitur etiam quantum ad solutionem debiti, quod ille, pro quo fit satisfactio, sit impotens ad

sa-

ſatisfaciendum, quia etiamſi eſſet impotens, alio ſatisfaciente pro ipſo, ipſe à debito immunis eſſet: Sed hoc requiritur inquantum pęna Satisfactoria eſt, & in remedium: *unde (Nota) non eſt permittendum, ut aliquis pro alio pęnitentiam faciat, niſi defectus appareat in pęnitente, vel corporalis, per quem ſit impotens ad ſuſtinendum: vel Spiritualis, per quem non ſit promptus ad portandam pęnam. Ecce ergo quomodò id à ſola Sacerdotis permiſſione locum habeat; quod alterius exponit S. D. in. 4. di. 20. in expo. lit. ibi.* Non eſt imponenda in articulo mortis pęnitentia, ſed innoteſcenda: quia per hoc, quod imponitur aliqua pęnitentia alicui, obligatur ad illam faciendam; nullus autem debet ad aliquid obligari, quod non poteſt facere, ſed eſt innoteſcenda, ut procuret per amicos, & eleemoſynas expiari, & ut ejus complendæ propoſitum habeat, ſi tradat: tamen eſt confortandus ex Divina Miſericordia, ne in deſperationem cadat; *Et ulterius 3. contra Gent. C. 158. ait.* Quod verò per amicos facimus, per noſmetipſos facere videmur, quia amicitia ex duobus facit unum per affectum, & præcipuè dilectio charitatis: & ideò ſicut per ſeipſum, ita & per alium poteſt aliquis ſatisfacere Deo, præcipuè cum neceſſitas fuerit, nam & pęnam, quam amicus propter ipſum patitur: reputat aliquis, ac ſi ipſe pateretur: & ſic pęna ei non deeſt, dùm patienti amico compatitur, & tanto amplius, quanto ipſe eſt ei cauſa patiendi, & iterum affectio charitatis in eo, qui pro amico patitur, facit magis ſatisfactionem Deo acceptam, quam ſi pro ſe pateretur; hoc enim eſt promptæ charitatis: illud autem eſt neceſſitatis. Ex quo accipitur, quod unus pro alio ſatisfacere poteſt, dummodò uterque in charitate fuerit; hinc eſt, quod Apoſtolus dicit ad Gal. 6. alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. *Quæ omnia etiam à* Cajet. *referuntur* Verbo ſatisfactio. *Et etiam habetur 26.* quæſt. 7. *& ſic alius pro pœnitente poteſt quidem ſatisfacere, ſed ut ex præmiſſis conſtat* virtute clavium, *non autem propria voluntate: nam actus humani non habent vim ſanctificandi, niſi aſſumantur in Sacramento, unde ait S. D. 3. p. q. 90. art. 1. ad* 2. relinquitur, quod partes aſſignentur pęnitentiæ, inquantum eſt Sacramentum, ad quod actus humani comparantur, *ut materia, & ſic ſatisfactio à puro homine propria voluntate injuncta, omninò materia Sacramenti eſſe non poteſt: & jure meritò ab Eccleſia probibita, & damnata.*

XVI.

Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab ordinario.

OP. *S. D.* Quolib. 12. a. 15. in C. Respondeo dicendum, quòd aliter est in Sacramento pęnitentiæ, & aliter in quibusdam aliis Sacramentis, nam in quibusdam, &c In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, nisi justificatio pœnitentis, quod non potest fieri, nisi per potestatem judicativam, non habens autem curam animarum non habet hanc potestatem: & hæc reprobant indignè assumendum: quantum verò ad indignè assumentem; S. D. in quolib. 12. ar. 13. in C. ait Archiepiscopus, quia non habet immediatam jurisdictionem in omnes sui Archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non potest alicui dare licentiam, vel authoritatem audiendi Confessiones, contra voluntatem Episcopi Diocęsani suffraganei. *Igitur multò minus, qui simplex beneficium curatum habet, talem sibi poterit authoritatem arrogare, qualem propositio præmissa falso concedit.*

XVII.

Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorum gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quandò alius modus defendendi non suppetit, ut suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

OP. S. D. 2. 2. q. 64. a. 4. in C Respondeo dicendum, quòd non licet Clericis occidere duplici ratione, primo quidem, quia sunt electi ad Altaris ministerium, in quo repræsentatur passio Christi occisi, qui cum percuteretur, non repercutiebat, ut dicitur in 1. Pet. 2. & ideò non competit, ut Clerici sint percussores, aut occisores. Debent enim ministri suum dominum imitari, secundum illud Eccl. 10. Secundum judicem populi, sic, & ministri ejus. Alia ratio est, quia Clericis committitur ministerium novę legis, in qua non determinatur pęna occisionis, vel mutilationis corporalis, & ideò, ut sint idonei ministri novi testamenti; debent à talibus abstinere. Et in. sol. ad 3. dicitur, quod prælati Ecclesiarum accipiunt officia principum terræ, non ut ipsi judicium sanguinis exerceant per seipsos, sed quod co-

eorum authoritate per alios exerceatur. *Ecce igitur quantum ſe elonget à puncto veritatis hoc, quod eſt permittere Clerico ſanguinis effuſionem: ad oſtendendum autem imprudentiam præmiſſæ propoſitionis ex motivo, quod adducit S. D. 2. 2. qu. 53. a. 3. in C. ait*. Dicitur præcipitari ſecundum corporalem motum, quod à ſuperiori in ima pervenit, ſecundum impetum quendam proprii motus, vel alicuis impellentis, non ordinatè deſcendendo per gradus. Summum autem animæ eſt ipſa ratio, imum autem, eſt ipſa operatio per corpus exercita: gradus autem medii, per quos oportet ordinatè deſcendere, ſunt merita præteritorum, intelligentia præſentium, ſolertia in conſiderandis futuris eventibus, ratiocinatio conferens unum alteri, docilitas, per quam aliquis acquieſcit ſententiis majorum, per quos quidem gradus aliquis ordinatè deſcendit rectè conſiliando. Si quis autem feratur ad agendum per impetum voluntatis, vel paſſionis, pertranſitis hujuſmodi gradibus, erit præcipitatio: *Cum ergo Clericus, vel religioſus, depoſito Crucis jugo, quod promiſit Deo ad mortem uſque portare, impetu iraſcibilis agitatus, Petri gladium arripit, Domino increpante, qui gladio ferit, gladio perit, quale erit conſilium? Unde ſubjungit S. D. 2. 2. qu. 72. a. 3. in C.* Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut patientia neceſſaria eſt in his, quæ contra nos fiunt, ita etiam in his, quæ contra nos dicuntur. *Unde patet de inſana propoſitione, quam damnavit Eccleſia, vel ut melius dicam, ejus damnationem exponit*.

XVIII.

Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam judicem, à quo iniqua certe imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

OP. S. D. 2.2. q. 64. ar. 7. in c. Illicitum eſt, quod homo intendat occidere hominem, ut ſeipſum defendat, niſi ei, qui habet publicam authoritatem, qui intendens hominem occidere, ad ſui defenſionem refert hoc ad publicum bonum, ut patet in milite pugnante contra hoſtes: & in miniſtro judicis pugnante contrà latronem, quamvis etiam, & iſti peccent, ſi privata libidine moveantur, *igitur patet de falſitate privatæ juſtitiæ, quam adſtruit præmiſſa propoſitio*.

Non

XIX.

Non peccat maritus occidens propriam authoritate uxorem in adulterio deprehensam.

OP. S. D. in 4. d. 37. q. 2. a. 1. in c. Vir licite accusat uxorem adulteram petendo mortem ejus in judicio sæculari tantum, & zelo justitiæ: non autem ex vindicta, vel odio: sed occidens eam ut persona privata propria authoritate, peccat mortaliter, licet hoc permittat lex civilis non puniendo, si reperiatur in actu adulterii, propter maximum incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occisionem uxoris, sed Ecclesia non est in hoc astricta legibus humanis. *Atqui fidelis Ecclesiæ legibus insistere debet, igitur clare patet falsitas præmissæ propositionis.*

XX.

Restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia antè sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna.

OP. S. D. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 4. Si verò jam firmatum sit quod alicui detur præbenda, & aliquis propter indebitam causam procuret, quod revocetur, idem est, ac si jam habitam ei auferret: & ideò tenetur ad restitutionem æqualis, tamen secundum suam facultatem. *Igitur, & è contra tenebitur præbendatus etiam sine sententia restituere etiam ante sententiam declaratoriam, nam S. D. etiam addit regulam generalem*, p. 2. q. 105. ar. 2. ad 9. dicens. Ante sententiam judicis sufficit restituere simplum, sed post eam, tenetur etiam ad pœnam pro culpa, *igitur nullatenùs sustinendum venit, quod præmissa propositio exponit.*

XXI.

Habens Cappellaniam Collativam, aut proderit aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet satisfit suæ obligationi, si officium per alium recitet;

OP. S. D. Quol. 6. art. 8. in c. Clericus beneficiatus existens in Scholis, tenetur ad ordinarium officium mortuorum secundum consuetudinem Ecclesiæ suæ, non autem ad officium mortuorum extraordinarium: *Igitur multo magis ad quotidianum officium*

per

per ſe perſolvendum; *ſecundum*, *quod*, S. D. in 4. di. 15. q. 4. arti. 1. queſtiuncula 3. in c. ait. Clericus, ex hoc quod eſt Clericus, præcipuè in Sacris conſtitutus, tenetur ad officium horis Canonicis: ſed ut beneficiatus, tenetur ad officium ſecundum morem illius Eccleſię, *Igitur ſtudium literarum non obeſt, quia beneficiatus teneatur ſatisfacere Divino officio, ut præmiſſa propoſitio intendebat; quia id ei incumbit ex eo, quod eſt in ſacris conſtitutus.*

XXII.

Non eſt contra juſtitiam beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

OPponit S. D. 2.2. q. 100. ar. 1. in c. Reſp. dicendum quod ſimonia, eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum: actus enim aliquis eſt malus, ex genere, eo quod cadit ſuper materiam indebitam; emptionis autem, & venditionis eſt materia indebita res ſpiritualis triplici ratione. Primo, *&c.* Secundo, *&c.* Tertio, quia venditio repugnat ſpiritualium origini, quæ ex gratuita voluntate Dei proveniunt: Unde, & Dominus dicit Matth. 10. Gratis accepiſtis, gratis date; *Igitur hæc ſtudioſa voluntas taliter beneficium conferendi, juſtitiæ obſtat, & contra radicem inſtitutionis rei ſpiritualis pecuniam exigit, ob id patet de falſitate præmiſſæ propoſitionis.*

XXIII.

Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi, & contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.

OP. S. D. 2.2. q. 147. ar. 7. in c. Conveniens hora prandii tempore jejunii eſt hora nona, ſed hora ſexta, alio tempore, quia ſecundum communem curſum comedendi illa eſt hora, quia cibus non debet apponi, quouſque natura circa cibum pręcedentem occupata eſt. Occupatur autem natura in cibo aſſumpto dupliciter. Primo digerendo ipſum: & quia digeſtio fit per calorem naturalem; ideo illud tempus digeſtioni eſt congruum, in quo calor naturalis ad interiora revocatur, ſcilicet nox propter ſubtractionem radiorum ſolis, & propter ſomnum, in quo intenduntur virtutes natura-

les. Secundo cibum jam decoctum deducendo per membra, quibus debet assimilari: & ad hoc requiritur calor nutrimentum deducens, usque ad extremas partes corporis evocetur: Calor autem solis calorem naturalem ad exteriora revocat, & ideo quando completur solis ascensus, quod fit hora sexta, quia tunc est circa medium, tunc ejus opus completum est, & ideò tunc est tempus communiter sumendi cibum; Et quia jejunium Ecclesiæ debet esse pœnale, & satisfactorium, ideò supra hoc aliquid additur, non autem tantum, quod penitus humor cibi præassumpti exsiccetur, aut virtus naturalis penitus debilitetur. Unde partito residuo tempore, hora nona occurrit, in qua cibus secundum Ecclesiæ statutum in diebus jejunii sumendus est: *docens igitur* S. D. jejunium esse sub præcepto, ut quid pœnale, & propterea tali tempore exercendum, in quo corpus pęnę subjaceat, nullatenus ommittendum fuerit sine gravi culpa; Quod quidem, & clarius exprimit S. D. 2.2. q. 147. a. 3. ad 1. dicendum quod jejunium secundum se consideratum non nominat aliquid eligibile, sed pœnale quoddam. Redditur autem eligibile, secundum quòd est utile ad finem aliquem. Et ideò absolutè consideratum, non est de necessitate præcepti, sed est de necessitate præcepti unicuique tali remedio indigenti, & quia multitudo hominum, ut plurimum indiget tali remedio, tum quia in multis omnes offendimus, ut dicitur Jac. 3. Tum etiam quia caro concupiscit adversus spiritum, ut dicitur Gal. 5. conveniens fuit, ut Ecclesia aliqua jejunia statueret ab omnibus communiter observanda, non quasi præcepto subjiciens id, quod simpliciter ad supererogationem pertinet, sed quasi in speciali determinans, id quod est necessarium in communi: *Igitur etiam præciso contemptu, peccat graviter, frangens jejunium, & sic dissolvitur doctrina præmissæ propositionis.*

XXIV.

Mollities, Sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimę, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

OP. S. D. 2. 2. q. 154. ar. 11. in c. assignando species luxuriæ contra naturam, ait, quod hoc pluribus modis potest contingere. Uno quidem modo, si absque omni concubitu causa delectationis venereæ pollutio procuretur, quod pertinet ad peccatum immunditiæ, quam quidam mollitiem vocant. Alio modo si fiat per concubitum ad rem non ejusdem speciei, quod vocatur bestialitas. Tertiò si fiat per concubitum ad non debitum sexum, puta masculi ad masculum, vel

vel fœminæ ad fœminam, ut Apoſtolus dicit Rom. 1. Quod dicitur ſodomiticum vitium. Quartò ſi non ſervetur naturalis modus concubandi, aut quantum ad inſtrumentum non debitum, aut quantum ad alios monſtruoſos, ac beſtiales concubandi modos. *Si igitur iſtæ ſunt diverſæ ſpecies, non ſpecie athoma, ſed ſubalterna, erunt inter ſe diverſæ*: nam ut ait S. D. 1. 2. q. 18. v. 3. ad 2. dicendum, quòd non omnia accidentia per accidens, ſe habent ad ſuam ſubſtantiam: ſed quædam ſunt per ſe accidentia, quæ in unaquaque arte conſiderantur, & per hunc modum conſiderantur circumſtantiæ actuum in doctrina morali, *atqui* ſimiliter artes male operandi peculiare ſtudium ponunt in præmiſſis, *igitur non eſt ſuſtentabilis doctrina præmiſſæ propoſitionis.*

XXV.

Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis precepto, dicens: commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

OPponit S. D. in 4. d. 17. q. 3. artic. 4. quæſtiunc. 4. in c. Ex propria ratione hujus actus, qui eſt confeſſio, habet, quod ſit manifeſtativa, quæ quidem manifeſtatio, per quatuor impediri poteſt. Primò per falſitatem, & quantum ad hoc dicitur fidelis, i. vera. Secundò per obſcuritatem, & contra hoc dicitur nuda, ut non involuatur obſcuritate verborum. Tertiò per multiplicationem verborum, & contra hoc dicitur, quod ſit ſimplex, ut non recitet in confeſſione, niſi quod ad quantitatem peccati attinet. Quarta, ut non ſubtrahatur aliquid de his, quę manifeſtanda ſunt, & propter hoc dicitur integra, *Ecce quomodò appareat deficiens præmiſſa propoſitio, quam ulterius evertit* S. D. in 4. d. 16. q. 3. art. 2. quæſtiunc. 5. ad 4. dicendum, quòd circumſtantiæ particulares peccati carnalis, quæ in aliam ſpeciem peccati mortalis trahunt, ſemper ſunt confitendæ, quia gratia, quæ in Sacramento pęnitentiæ datur, reſtaurat, ſi quæ inclinatio ad peccatum ex talium cogitatione proveniat, vel in confitente, vel in Sacerdote. *Atqui copula ſpecie differt ab aliquo alio crimine, quod cum ſoluta perpetrari poteſt, ut docet* S. D. 2. 2. q. 153. a. 1. ubi enumerat ſex ſpecies luxuriæ, quæ ſunt fornicatio ſimplex, adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, & vitium contra naturam: *igitur ne etiam Sacramenti gratia inaniter ſe habeat ad pęnitentem, aliter dicendum eſt, ac ſentit præmiſſa propoſitio.*

XXVI.

Quandò litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest judex pecuniam accipere proferenda sententia, in favorem unius præ alio.

OPponit S. D. 2. 2. q. 63. a. 4. in c. Respondeo dicendum, quòd judicium est actus justitiæ, prout judex ad æqualitatem justitię reducit ea, quæ inæqualitatem oppositam facere possunt: personarum autem acceptio inæqualitatem quandam habet, inquantum attribuitur alicui personæ præter propositionem suam, in qua consistit æqualitas justitiæ: & ideò manifestum est, quod per personarum acceptionem judicium corrumpitur. *Quod, & amplius explicat*, Quolib. 4. a. 15. hoc videtur ad personarum acceptionem pertinere, quæ consistit in hoc, quod aliquis accipit pro causa conditionem personæ, quæ non facit ad negotium, sicut, si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia dives est: *Igitur multò magis, quis peccabit, si propter pecuniam id faciat*: nam S. D. 2. 2. q. 60. a. 2. in c. Respondeo dicendum, quòd judicium intantum est licitum, inquantum est actus justitiæ, & sic requiritur, quod procedat ex inclinatione justitiæ. *Atqui animus in prædicto casu, moveretur in judicio ab amore pecuniæ; igitur nulla est præmissa propositio.*

XXVII.

Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet esse rejectam à sede Apostolica, tanquam improbabilem.

OPponit S. D. 1. 2. q. 111. a. 4. in c. Gratia gratis data illa sub se continet, quibus homo indiget ad hoc, quod alterum instruat in rebus Divinis, quæ sunt supra rationem. Ad hoc autem tria requiruntur. Primo quidem, quod homo sit sortitus plenitudinem cognitionis divinorum, ut ex hoc instruere alios possit. Secundo, ut possit confirmare, vel reprobare ea, quæ dicit, aliàs non esset efficax ejus doctrina. Tertio, ut ea, quæ concipit, possit convenienter auditoribus proferre. Quantum igitur ad primum, tria sunt necessaria, sicut etiam apparet in magisterio humano; oportet enim, quod ille, qui debet alium instruere in aliqua scientia; primo quidem, ut principia illius scientiæ sint ei certissima: & quantum ad hoc ponitur fides, quæ est certitudo de rebus invisibilibus, quæ supponuntur, ut principia in Catholica fide. Secundo oportet, quod doctor

rectè ſe habeat circa principales concluſiones ſcientiæ, & ſic ponitur ſermo ſapientiæ, quę eſt cognitio divinorum. Tertio oportet, ut etiam abundet exemplis, & cognitionem effectuum, per quos interdum oportet manifeſtare cauſas, & quantum ad hoc ponitur ſermo ſcientiæ, quæ eſt cognitio rerum humanarum, quia inviſibilia Dei, per ea, quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur. *Igitur cum liber ſit alicujus junioris, & non ſenioris, in ejus authore omnia hæc reperiri, quæ S. D. pręmiſit, difficile eſt, maximè cum ejus doctrina ad ſolam probabilitatis viam pervenerit: ſecus autem ad apicem certitudinis; quod quidem in magiſtro requiritur; ut docet amplius*, S. Doctor in diſp. quæſt. 11. de magiſtro. articul. 2. in c. dicens ſic. In primis igitur agentibus: Eſt perfecta ratio actionis, non autem in agentibus ſecundi modi, quia ſecundum hoc aliquid agit quod, actu eſt: unde, cum non ſit in actu effectus inducendi, niſi in parte, non erit perfectè agens. Doctrina autem importat perfectam actionem ſcientiæ in docente, vel magiſtro, unde oportet, quod ille, qui docet, vel magiſter eſt, habeat ſcientiam, quæ in altero cauſat explicite, & perfectè, ſicut in addicente per doctrinam, & Ulterius art. 4. in c. ait. In actu docendi invenimus duplicem materiam, in cujus ſignum etiam actus docendi duplici actui conjungitur, eſt ſiquidem una ejus materia ipſa res, quæ docetur, alia vero ille, cui ſcientia traditur. Ratione igitur primæ materiæ actus doctrinæ, ad vitam contemplativam pertinet, ſed ratione ſecundæ pertinet ad activam; *cum ergo doctrina junioris in ſola probabilitate conſiſtat, ad evidentiam contemplationis neutiquam pervenit, & ideo nullius erit vigoris, ut præmiſſa propoſitio præſumebat.*

XXVIII.

Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à principe promulgatam.

OP. S. D. 1.2. q. 96. ar. 4. in c. Reſp. dicendum, quod leges poſitæ humanitus, vel ſunt juſtæ, vel injuſtæ. Si quidem juſtæ ſint, habent vim obligandi in foro conſcientiæ à lege æterna, à qua derivantur, ſecundum illud Prov. 8. Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt; fuit igitur præmiſſa propoſitio, quam ulterius evertit, 1.2. q. 91. ar. 3. in c. Ex principiis legis naturalis quaſi ex quibuſdam principiis communibus, & indemonſtrabilibus neceſſe eſt, quod ratio humana procedat ad aliqua magis particulariter diſponenda, & iſtę particulares rationes adinventæ ſecundum ratio-

nem humanam dicuntur leges humanæ observatis aliis conditionibus, quæ pertinent ad rationem legis, ut supra dictum est, Unde Tullius dicit in sua Rethorica, quod initium juris est à natura profectum, deindè quædam in consuetudinem ex utilitate rationis venerunt: postea res à natura profectos, & consuetudine probatas legum metus, & religio sanxit; *igitur cum ex ipso Gentili hoc malum evincatur destruenda venit præmissa positio.*

Feria v. die 18. Martii 1666.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. ALEXANDRO Divina Providentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

SANCTISSIMUS D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proximè elapsi, quo viginti octo Propositiones damnatæ fuerunt; examinatis sedulò, & accurratè usque ad hanc diem infrascriptis aliis quadragesimumquintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hereticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaquaque ipsarum audivit.

Quibus maturè pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas, esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet. Ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima

nota

nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Jo: Lupus S. Rom. & Univerſal. Inquiſition. Notar. &c.

Loco ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. JESU Christi milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto. Indictione quarta, die verò 23. menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſs. in Chriſto Patris D. N. D. ALEXANDRI Divina providentia Papa VII. anno undecimo ſupradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Melanum ejuſdem Sanctiſs. D. N. Papæ, & Sanctiſs. Inquiſitionis Curſorem.

XXIX.

In die Jejunii, qui ſepius modicum quid commedit, & ſi notabilem quantitatem in fine commederit, non frangit jejunium.

OPponit S. D. 2. 2. q. 147. ar. 4. ad 4. Reſpondeo dicendum, quòd pauperes, qui poſſunt ſufficienter habere, quod eis ſufficiat ad unam commeſtionem, non excuſantur propter paupertatem à jejuniis Eccleſiæ, à quibus tamen excuſari videntur illi, qui fruſtratim eleemoſynas emendicant, qui non poſſunt ſimul habere, quod eis ad victum ſufficiat. *Igitur ſi quis vitio gulæ ad id inducatur, neutiquam jejunabit, & ſic proſternitur præmiſſa propoſitio.*

XXX.

Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

OPponit S. D. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 3. dicendum, quòd circa peregrinos, & operarios diſtinguendum videtur, quia ſi peregrinatio, & operis labor commodè differri poſſit, aut diminui abſque detrimento corporalis ſalutis, & exterioris ſtatus, qui requiritur ad conſervationem corporalis, vel ſpiritualis vitæ, non ſunt propter hoc Eccleſiæ jejunia prætermittenda. Si autem immineat

neat necessitas statim peregrinandi, & magnas dictas faciendi, vel etiam multum laborandi, vel propter, &c. *& subdit;* videtur tamen in talibus recurrendum ad superioris dispensationem, nisi forte, ubi est ita consuetum, quia ex hoc, quod prælati dissimulant, videntur annuere, hoc tamen intelligitur de his, qui labore itineris, adeò affliguntur, quod simul cum jejunio iterari non possunt. *Ecce ergo quantum deficiet præmissa propositio.*

XXXI.

Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agunt, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

OP. S. D. in 4. d. 15. q. 3. art. 2. quæstiunc. 4. ad 1. dicendum, quòd, si sit talis peregrinatio, quę possit sine incommodo differri, si simul cum ea jejunare non possit: Si autem peregrinatio commodè differri non potest, vel quia tempus jejunii hominem in via pręoccupat, vel quia dies festus alicui imminet, ad quem ex devotione homo pergere cupit, vel quia mora in pœnitentia periculum habet, vel spirituale, vel corporale, potest cum dispensatione sui superioris omnia prædicta pensantis peregrinari, & jejunium solvere: Hoc tamen intelligitur de his, qui labore itineris adeò affliguntur, quod simul cum jejunio itinerari non possunt: Nec obstat, quod præceptum debet præponi consilio, quia intentio præceptum hujusmodi dantis non est alias pias, & magìs necessarias causas excludere: secus autem est de præceptis legis naturæ, quę hoc prohibent, quòd secundum se, & semper malum est. *Ecce igitur quomodò omni ex capite ruat præmissa propositio.*

XXXII.

Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in quadragesima obliget.

OP. S. D. 2. 2. q. 147. art. 8. in c. Respondeo dicendum, quòd, sicut suprà dictum est, jejunium ab Ecclesia est institutum ad reprimendas concupiscentias carnis, quæ quidem sunt delectabilium secundum tactum, quæ consistunt in cibis, & venereis & ideò illos cibos Ecclesia jejunantibus interdixit, qui & in comedendo maximè habent delectationem: & iterum maximè hominem ad venerea provocant, hujusmodi autem sunt carnes anima-

lium

lium in terra naſcentium, & reſpirantium, & quæ ex eis procedunt, ſicut lacticinia ex greſſilibus, & ova ex avibus quia enim hujuſmodi magis conformantur humano corpori, plus delectant, & magis conferunt ad humani corporis nutrimentum, & ſic ex eadem comeſtione plus ſuperfluit, ut vertatur in materiam ſeminis, cujus multiplicatio eſt maximum incitamentum luxuriæ, & ideò ab his cibis præcipuè jejunantibus Eccleſia ſtatuit, eſſe abſtinendum. *Igitur non eſt cur querant, ex quo talis obligatio ſit inducta ab Eccleſia ipſis fidelibus, ut inconvenienter ajebat præmiſſa propoſitio.*

XXXIII.

Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt, per quaſcumque eleemoſynas, quas antea beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

OP. S. D. 2.2. q. 62. art. 8. ad 3. dicendum, quod quia cujuſcumque circumſtantiæ omiſſio contrariatur virtuti, pro determinato eſt habendum, quod oportet illam circumſtantiam obſervare, & quia per dilationem reſtitutionis committitur peccatum injuſtitiæ detentionis, quod juſtitiæ opponitur, ideo neceſſe eſt, tempus eſſe determinatum, ut ſtatim reſtitutio fiat. *Igitur tempus eſt una circumſtantia neceſſario requiſita ad reſtitutionem: atqui ante injuſtam detentionem, quod datum eſt, non habet relationem ad debitum, quia nondum contractum, ergo tunc habet titulum ſimplicis eleemoſynæ:* ait enim, S. D. 2.2. q. 62. ar. 1. ad. 1. dicendum, quòd illud, quod alteri non debetur, non eſt propriè loquendo, ejus; *ſuppoſito autem debito, tunc inſurgit titulus reſtitutionis*, unde S. D. eodem loco ad 3. dicendum, quòd recompenſatio, quam facit diſtribuens ei, cui debet minus, quam debuit, fit per comparationem rei ad rem, ut ſi quanto minus habuit, quam debuit, tanto plus ei detur; *& ſic in præſenti, attentis utilitatibus beneficii, debet creſcere reſtitutio, vel minui.*

XXXIV.

In die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfecit præcepto.

OPponit S. D. Quol. 1. q. 7. ar. 13. c. Reſpondeo dicendum, quòd ſuppoſito, quod aliquis licitè ſit præbendatus in duabus Eccleſiis, ſcilicet ex diſpenſatione, conſiderandum eſt, quod ille, qui in aliqua Eccleſia prebendam accepit, duobus obligatur, ſcilicet Deo, ut ei debitas laudes exolvat pro ejus beneficiis, & Eccleſiæ, de qua acce-

accepit sumptus: ea vero, &c. & subdit; sed debitum, quod debet Deo, per se ipsum debet exolvere: non refert quantum autem ad Deum, quibus Psalmis, & hymnis Deum laudet, ut puta, vel dicat in Vesperis Dixit Dominus, vel Laudate Pueri Dominum, nisi quantum ad hoc, quod homo debet sequi majorum traditiones, & quia laudes Deo debet, quasi unus homo, sufficit quod semel officium dicat secundum consuetudinem alicujus Ecclesiarum, quarum est clericus, *& subdit.* Quod si in utraque Ecclesia fuerit simplex Canonicus, debet dicere officium dignioris Ecclesiæ, quamvis fortè in minori Ecclesia habeat opulentiorem præbendam, quia temporalia nullius momenti sunt spiritualibus comparata. Si vero ambæ Ecclesiæ sunt æqualis dignitatis, potest eligere quodcumque officium magis voluerit, si fuerit ab utraque Ecclesia absens, si autem fuerit in aliqua earum præsens, debet se conformare illis, cum quibus conversatur: *Atqui in die Palmarum omnes Ecclesiæ Romanæ conveniunt in officio, igitur nulli permissum est aliter sine gravi culpa illud recitare.*

XXXV.

Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

OP. S. D. Op. *65.* De Horis Canonicis c. 1. ait. Divina quidem officia in septem horas Canonicas distinguuntur, scilicet Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completorium; Has septem horas debet Sacerdos quolibet die Domino reddere horis competentibus, ut dicitur dist. Presbiter mane, & extra de celebr. Miss. Presb. nisi esset infirmus, in quo casu, &c. *Igitur ex hac authoritate Canonicis institutionibus confirmata dissipatur præmissa nebula.*

XXXVI.

Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

OP. S. D. 1.2. q. 96. a. 5. ad 3. Est princeps supra legem, inquantum si expediens fuerit, potest legem mutare, & in ea dispensare, pro loco, & tempore, *ac leges plus tenent quam privilegia, nam hæc dicuntur quasi præter legem, ut dicit S. D. & subdit* S. D. 2.2. q. 67. ar. 1. in c. & ideo manifestum est, quod nullus potest indicare aliquem, nisi aliquo modo subditus ejus sit, vel per commissionem,

vel

vel per poteſtatem ordinariam; *Atqui plura erant privilegia de abſolvendis populis per commiſſionem, igitur ea ablata, etiam facultas privilegiorum ceſſat.*

XXXVII.

Indulgentiæ conceſsæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.

OP. S. D. in 4. di. 20. a. 4. quæſtiunc. 1. in C. Reſpondeo dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent ſecundum quòd opera ſatisfactoria unius alteri computantur, non ſolùm ex vi charitatis, ſed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum: ſed intentio alterius poteſt ad alterum dirigi tripliciter, aut in ſpeciali, aut in generali, aut in ſingulari: In ſingulari quidem ſicut cum quis pro alio ſatisfacit determinatè: & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera communicare: In ſpeciali autem ſicut cum quis orat pro congregatione ſua, & familiaribus, & benefactoribus, & adhuc ordinat etiam ſua opera ſatisfactoria: & ſic ille, qui congregationi præeſt, poteſt opera illa alii communicare applicando intentionem illorum, qui ſunt de congregatione ſua ad hunc determinatè: ſed in Generali, ſicut cum quis opera ſua ordinat ad bonum Eccleſiæ in generali, & ſic ille, qui præeſt Eccleſiæ, generaliter poteſt opera illa communicare applicando intentionem ſuam ad hunc, vel ad illum: Et quia homo eſt pars congregationis, & congregatio eſt pars Eccleſiæ, ideò in intentione privati boni includitur intentio boni congregationis, & boni totius Eccleſiæ, & ideò ille, qui præeſt Eccleſiæ, poteſt communicare ea, quæ ſunt congregationis, & hujus hominis, & ille, qui præeſt congregationi, ea, quæ ſunt hujus hominis, ſed non convertitur: ſed neque prima communicatio, neq; ſecunda indulgentia dicitur: ſed ſolum tertia, *& infrà*. Et ideò ſolus ille, qui præficitur Eccleſiæ, poteſt indulgentiam elargire, *& infrà*: Eccleſia aſſimilatur congregationi politicæ, quia ipſe populus Eccleſia dicitur: ſed conventus diverſi, vel Parochiæ in una Diœceſi ſimilantur congregationi in diverſis officiis, & ideò ſolus Epiſcopus propriæ Prælatus Eccleſiæ dicitur, & ideò ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum Eccleſiæ recipit, & ideò ſolus ipſe habet plenam poteſtatem, &c. *Ecce igitur radix ſtabiliendi indulgentias: & ſuprema ſummi Epiſcopi authoritas, quæ ſi eſt ad conferendum, etiam à regularibus removendum privilegia indulgentiarum quæ cum ipſis indulgentiis quantum ad hoc, quod concedantur, vel removeantur*

ab ipso supremo conditore pari passu se habent, ut sic nullius roboris sit præmissa sententia.

XXXVIII.

Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate, cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

Opponit S. D. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiunc. 4. in corp. Ad confessionem actualiter faciendam obligatur aliquis dupliciter. Uno modo per accidens, scilicet, quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere, nisi confessus: tunc enim confiteri tenetur, sicut si debet Eucharistiam percipere, ad quam nullus post peccatum mortale, nisi confessus accedere debet, copia Sacerdotis oblata, & necessitate non urgente. *Igitur non est consilium illud Tridentini, sed præceptum, nam de natura Sacrificii est, quod non nisi à Sacerdote confesso perficiatur.*

XXXIX.

Illa particula, quamprimum, intelligitur; cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

OP. S. D. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiunc. 3. in c. Respondeo dicendum, quod ad confessionem dupliciter obligamur. Uno modo ex jure Divino, ex hoc ipso, quod est medicina, & secundum hoc, non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum, qui peccatum mortale incurrunt post baptismum. Alio modo, ex præcepto juris positivi, & sic tenentur omnes ex ista institutione Ecclesiæ edita in Conc. Gener. sub In. III. Tum ut quilibet se peccatorem recognosceret, quia omnes peccaverunt, & egent gratia Dei. Tum ut, cum majori reverentia ad Eucharistiam accedat. Tum ut Ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus inter gregem lateat. *Quod quidem contingeret sustinendo præmissam propositionem.*

XL.

Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

OPponit S. D. 2. 2. q. 154. art. 4. in c. Reſpondeo dicendum, quod aliquid dicitur eſſe peccatum mortale dupliciter. Uno modo ſecundum ſpeciem ſuam, & hoc modo oſculum, amplexus, vel tactus ſecundum ſuam rationem, non nominat peccatum mortale, poſſunt enim hæc abſque libidine fieri, vel propter conſuetudinem patriæ, vel propter aliquam neceſſitatem, aut rationabilem cauſam. Alio modo dicitur aliquod eſſe peccatum mortale ex ſua cauſa, ſicut ille, qui dat Eleemoſynam, ut aliquem inducat ad hæreſim, mortaliter peccat propter intentionem corruptam: dictum eſt autem ſuprà, quod conſenſus in delectationem peccati mortalis eſt peccatum mortale, & non ſolum conſenſus in actum, & ideò cum fornicatio ſit peccatum mortale, & multo magis aliæ luxuriæ ſpecies, conſequens eſt, quod conſenſus in delectationem talis peccati ſit peccatum mortale, & non ſolum conſenſus in actum, & ideò, cum oſcula, & amplexus hujuſmodi propter delectationem hujuſmodi fiant, conſequens eſt, quod ſint peccata mortalia, & ſic ſolum dicuntur libidinoſa, unde hujuſmodi, ſecundum quòd libidinoſa ſunt, ſunt peccata mortalia. *Igitur non eſt ambigendum de hac veritate, quæ contra præmiſſam doctrinam apertè pugnat.*

XLI.

Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo, regalo dùm deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tędio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficilè inveniretur.

OP. S. D. in 2. di. 33. q. 1. ar. 3. q. 3. Reſpondeo dicendum, quòd habere concubinam non matrimonio junctam ſit contrà legem naturæ, ut dictum eſt, nullo tempore ſecundum ſe licitum fuit, nec etiam ex diſpenſatione; ſicut enim ex dictis patet concubitus, cum ea, quæ non eſt matrimonio juncta, non eſt conveniens actus ad bonum prolis, quod eſt principalis finis matrimonii, & ideò eſt contra pri-

ma præcepta legis naturæ, quæ dispensationem non recipiunt; unde ubicumque legitur in veteri testamento aliquos concubinas habuisse, quos necesse sit à peccato mortali excusari, oportet eas esse matrimonio junctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione uxoris, & aliquid de ratione concubinę. *Si ergo nullatenus dispensari potest contra naturæ jus, ut in casu nostro diserte expressum est, multo minus ex levissimo motivo alicujus temporalis utilitatis, id fuerit permittendum. Neque valet dicere, quod concubina solum denominative sit talis in casu pręmisso, quia præter quamquod saltim mentaliter potest esse causa proxima peccati, etiam scandali motivum de medio tollendum venit, unde S. Doct. 2. 2. quæst. 43. artic. 4. in corp. loquens de scandalo activo ait*, quandoque vero est peccatum mortale, sive, quia committit actum peccati mortalis: sive quia contemnit salutem proximi, ut si pro ea conservanda non prætermittat aliquis facere, quod sibi libuerit: *Igitur si homo non dimittat concubinam, eo quòd sibi complaceat in ejus obsequio, consequenter contemnit salutem proximi: & propterea ex nullo capite immunis esse potest à crimine gravi*.

XLII.

Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non petendam sortem, usque ad certum tempus.

OPponit S. D. quolib. 13. de malo art. 4. ad 4. Respondeo dicendum, quòd ex pecunia mutuata potest ille, qui mutuat incurrere damnum rei jam habitæ dupliciter. Uno modo, ex quo non redditur sibi pecunia, statuto termino, & in tali casu, ille qui mutuum accipit, tenetur ad interesse. Alio modo infra tempus deputatum, & tunc non tenetur ad interesse ille, qui mutuum accipit, debet enim ille, qui pecuniam mutuavit, sibi cavisse, ne detrimentum incurreret: nec ille, qui mutuò accepit, debet damnum incurrere de stultitia mutuantis: *Ex quibus multò magis deducitur non licere aliquid ultrà sortem exigere, cessante motivo damni emergentis, & ex solo titulo non exigendi sortem, nisi usque ad certum tempus, nam, ut ulteriùs docet S. Doctor, 2. 2. quæstion. 78. ar. 1. ad 3.* Usurario acquisitio pecuniarum est maximè propter naturam, quia in fœnore nummus nummum non parit, *& sic nullatenùs subsistit præmissa propositio.*

Annuum

XLIII.

Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus quam per decem annos.

OP. S. D. 2. 2. q. 62. ar. 5. ad 5. dicendum, quòd Prælatus potest rem Ecclesiæ surripere tripliciter. Uno modo si rem Ecclesiæ non sibi deputatam, sed alteri, sibi usurpet: puta si Episcopus usurpat sibi rem capituli, & tunc planum est, quòd debet restituere ponendo in manus eorum, ad quos de jure pertinet. Alio modo, si rem Ecclesiæ suæ custodiæ deputatam in alium dominium transferat, puta consanguinei, vel amici, & tunc debet restituere Ecclesiæ, & sub sua cura habere, ut ad successorem perveniat. Tertio modo potest Prælatus surripere rem Ecclesiæ solo animo, dùm scilicet incepit habere animum possidendi eam, ut suam, & tunc debet restituere talem animum deponendo. *Atqui plerumque aniversaria perpetua, perpetuo stipendio Capitulis comittuntur, & alias si Episcopus de facto tales redditus alienaret, transferret dominium, vel ad se, vel ad consangineos, cum injuria Capituli, igitur neutiquam subsistit præmissa propositio.*

XLIV.

Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

OP. S. D. 2.2. q. 31. ar. 2. ad 3. dicendum, quod excommunicatis, & reipublicæ hostibus sunt beneficia subtrahenda, inquantum per hoc arceantur à culpa. Si tamen immineret necessitas, ne natura deficeret, esset eis subveniendum, debito tamen modo, puta ne fame, aut siti morerentur, aut aliquod hujusmodi dispendium, nisi secundum ordinem justitiæ paterentur. *Atqui etiam cessante contumacia actuali, non cessaret culpa, ac per consequens non cessaret habitualis contumacia, ideo nullatenus subsistit præmissa propositio.*

XLV.

Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri; usque dum adhibita diligentia corrigantur.

OP. S. D. 1. Tim. lect. 1. ad ea verba. Attendentes spiritus erroris, & doctrinis dæmoniorum ait, scilicet Dęmonibus, quorum est officium in errorem mittere Jo. 8. mendax est, & pater ejus. 3. Reg. Vult egrediar, & ero Spiritus mendax, &c. & dicit Spiritibus, quia dęmon major multos habet ministros, sed quomodo attendent eis, numquid eos videbunt? Non, sed loquetur in eis, & ideò addit secundam causam, scilicet falsam doctrinam; & secundum glosam dicit hic falsos doctores dæmones non immerito, & infra paulo post. Ex parte decipientium est duplex causa. Una eorum falsitas; alia perversitas conscientiæ eorum, quantum ad primum dicit dæmoniorum, i. hominum à Dæmone possessorum: & horum dico loquentium mendacium. Hier. 23. usquequo, *&c.* & nota, quod per mendacium simplex absque pallio apparentiæ non potest aliquis decipere quemquam, & ita hi neminem possunt fallere, nisi prætenderent aliquod pallium, vel bonæ intentionis, vel simulationis, vel falsæ authoritatis 1. Corinth. 3. Nemo vos seducat, &c. *Ecce ergo quam sit periculosum apud se tenere, & legere hujuscemodi libros, præcipue apud semidoctos & simplices, de his enim specialiter ait S. D. 2.2. q. 10. ar. 9. in c.* Si autem sint simplices, & infirmi in fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione, & præcipue, ne magnam familiaritatem cum eis habeant, vel absque necessitate eis communicent; *Quod sane intelligendum venit pariformiter de doctrina erroribus contexta.*

Feria

Feria v. die 2. Martii 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſſ. D. N. D. INNOCENTIO Divina Providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Anctiſſimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis à fel. record. Alexandro VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens, plurimas propoſitiones partim ex diverſis, vel libris, vel theſibus, ſeù ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas Theologorum plurium examini, & deindè Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſedulò, & accurratè ſæpius diſcuſſis eorumdem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis. Idem S. D. N. re poſteà maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit pro nunc ſequentes propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ſicut jacent, ut minimùm tanquàm ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas ſua per hoc Decretum alias propoſitiones in ipſo non expreſsas, & Sanctitati ſuæ quomodolibet, & ex quacunque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenùs approbare.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima

nota

nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque imposterum se abstineant, & ut paci, & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tàm in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc indè controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ super iisdem propositionibus judicium proferatur.

Franciscus Riccardus S. Rom. & Un. Inq. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. JESU Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono. Indictione secunda, die verò 4. Mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris D. N. D. INNOCENTII Divina providentia Papæ XI. anno Tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis urbis per me Franciscum Perinum ejusdem Sanctissimi D. N. & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

I.

Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi; Hinc sententia probabili, tantum utendum non est in collatione baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

OP. S. D. In Quol. 8. ar. 13. in c. Respondeo dicendum, quòd duobus modis aliquis ad peccandum obligatur. Uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem, ut si conscientia dictat alicui, quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, sive habeat certam

tam fidem de contrario ejus, quod agit, ſive etiam (Nota) habeat opinionem, cum aliqua dubitatione: illud autem, quod agitur contra legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundum conſcientiam, & ſimiliter, quod eſt contra conſcientiam eſt malum, quamvis non ſit contra legem; quod autem, nec contra conſcientiam, nec contra legem eſt, non poteſt eſſe peccatum. Dicendum eſt ergo, quod quandò duæ ſunt opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram veram, & alteram falſam; *Igitur ſi tutior eſt vera, alias tutior non eſset, probabilis vera non erit, & ſic etiam præciſa lege Eccleſiæ, probabilis opinio eligenda non eſt, dùm tutior ſit relinquenda; Neque ſuſtinenda venit præmiſsa propoſitio in eo, quod ſecernit Sacramentum Baptiſmi, & ordinis, ſed etiam relativè ad alia, Tutior pars eſt eligenda, cum de valore Sacramentorum agitur, præterquam, quod de omnibus Sacramentis extat lex Eccleſiæ.*

Unde S. D. docet p. 1. q. 30. a. in c. Reſpondeo dicendum, quòd abſque periculo hæreſis aliquis falſum poteſt opinari, antequam conſideretur, vel determinatum ſit, quod ex hoc ſequitur aliquid contrarium fidei, & maximè, ſi non pertinaciter adhæreat: ſed poſtquam manifeſtum eſt, & præcipuè ſi ſit per Eccleſiam determinatum, quod ex hoc ſequitur aliquid contrarium fidei, in hoc errare non eſt abſque hæreſi: & propter hoc multa nunc reputantur hæretica, quę prius non reputabantur, propter hoc, quod nunc eſt: magis manifeſtum quid ex eis ſequatur: *Ex quibus clarè habetur in quantis deficiat præmiſsa propoſitio.*

II.

Probabiliter exiſtimo Judicem poſse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem.

OPponit S. D. 2. 2. q. 60. a. 2. in c. Reſpondeo dicendum, quòd judicium intantum eſt licitum, inquantum eſt juſtitiæ actus ad hoc autem, quod judicium ſit actus juſtitiæ tria requiruntur. Primò quidem, ut procedat ex inclinatione juſtitiæ. Secundò, quod procedat ex authoritate præſidentis. Tertiò, ut proferatur ſecundum rectam rationem prudentiæ: quodcumque autem bonum defuerit judicium, erit vitioſum, & illicitum: Unum quidem modo quandò eſt contra rectitudinem juſtitiæ, & ſic dicitur judicium perverſum, vel injuſtum: alio modo, quandò homo judicat in his, in quibus non habet authoritatem: & ſic dicitur judicium uſurpatum. Tertio modo, quandò deeſt certitudo rationis, puta, cum aliquis de his judicat, quæ ſunt dubia, vel occulta propter aliquas leves conjecturas: & ſic dicitur

judicium suspiciosum, vel temerarium; *Atqui opinio est, cum hæsitatione alterius partis, & maximè si sit minus probabilis, igitur defectuosum erit judicium, & imprudens: ait enim S. D. 2. 2. q. 43. art. 5. in argumento*: Sed contra, quod ad prudentiam pertinet præbere majus bonum, minori bono: *hic autem præfertur, id quod habet rationem mali, nam malum, ex quocumque defectu, ipsi bono, nempe propositioni magis probabili, & sic ruit præmissa sententia.*

III.

Generatim, dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quamtumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

OPponit S. D. 2. 2. q. 1. art. 4. in c. Alio modo assentit intellectus alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntatis, declinans in unam partem magisque, quam in aliam: & siquidem, hæc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio: si autem, cum certitudine, absque tali formidine, erit fides; *Quomodò ergo poterimus confisi aliquid agere, à tali formidine præventi, & quomodò prudenter, si deteriorem partem eligimus? Unde S. D. qu. 16. de malo art. 6. in c. ait*: Respondeo dicendum, quòd falsa opinio, est quædam defectiva operatio intellectus, sicut partus monstruosus est quædam defectiva operatio naturæ, ut Phil. dicit in 6. Ethic. quod malum intellectus est falsum, defectiva autem operatio semper procedit ex defectu alicujus principii cognoscendi, sicut ex aliquæ defectu seminis procedit monstruositas partus, ut dicitur in 2. Phys. Unde necesse est, quod omnis falsa æstimatio procedat ex defectu alicujus principii cognoscendi, sicut in nobis falsa opinio accidit plerumque ex indebita ratiocinatione: Atqui prudentia, cum hæsitatione non cohæret, igitur ex præmisso defectu id contingit. *Si ergo prout ait S. D. Quol. 8. art. 13. ille, qui manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccat, multò magis id erit asseverandum de eo, qui in summa dubitatione versatur attenta tenui probabilitate, & sic omninò rejicienda venit præmissa propositio.*

Ab

IV.

Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

OPponit S. D. 2.2. q. 10. a. 3. ad 2. dicendum, quòd infidelitas habet ignorantiam adjunctam, & habet diſſenſum ad ea, quę ſunt fidei, & ex hac parte habet rationem peccati graviſſimi, ex parte autem ignorantiæ habet aliquam rationem excuſationis, & maximè quando aliquis ex malitia non peccat, ſicut fuit in Apoſtolo. *Atqui tenens opinionem minus probabilem, diſſenſum voluntarium habet à fide; igitur facit contra rectitudinem conſcientiæ, de qua S. Doctor in diſp. quæſt. 17. art. 1. in c. ait.* Secundum quod applicatur ſcientia ad actum, ut dirigens in ipſum ſecundum hoc dicitur conſcientia inſtigare, vel inducere, vel ligare. Secundum vero, quod applicatur ſcientia ad actum per modum examinationis, eorum quæ jam acta ſunt, ſic dicitur conſcientia accuſare, vel remordere, quando id quod factum eſt invenitur diſcordare à ſcientia, ad quam examinatur. *Atqui ſic contingit in eo, qui ſe committit opinioni minus probabili, igitur per optimè dixit S. D. in eodem loco ar.* 2. ad 4. dicendum, quòd conſcientia dicitur de intellectus ſecundum illud, quod habet à ſynderesi, & ſecundum hoc nunquam errat, ſed aliunde, *& propterea, ſe applicans opinioni minus probabili, ſine intellectu procedit, ac per conſequens ſine conſcientia, per quæ reicitur præmiſſa propoſitio.*

V.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

OPponit S. D. 2. 2. q. 26. art. 3. in c. Apparet etiam hoc in politicis virtutibus, ſecundum quas cives pro bono communi, & diſpendia propriarum rerum:& perſonarum interdùm ſuſtinent. Unde multò magis hoc verificatur in amicitia charitatis, quæ fundatur ſupra communicatione bonorum gratiæ: & ideò ex charitate magis debet homo diligere Deum, qui eſt bonum commune omnium, quam ſeipſum, quia beatitudo eſt in Deo, ſicut in communi, & formali principio omnium, qui beatitudinem participare poſſunt. *Ex quibus habes debere hominem magis diligere Deum, quem ſeipſum, ſed homo ſemper ſe diligit, ergo pluſquam ſemel Deum*

diligere debet: & propterea, ut id amplius evincat S. D. 2. 2. q. 24. art. 12. in c. quod charitas consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia, & quod homo totaliter se illi subjiciat, omnia sua referendo in ipsum, est ergo de ratione charitatis, ut sic diligat Deum, quod in omnibus velit ei se subjicere: quidquid enim contrariatur præceptis ejus, manifestè contrariatur charitati: idipsum autem explicat ibidem, q. 43. a. 5. in c. præcipitur ergo nobis, ut tota nostra intentio feratur in Deum, quod est ex toto corde: & ibi a. 6. c. Intendit Deus per hoc præceptum, ut homo sibi totaliter uniatur, quod fiet in Patria, & tamen in via tanto unus alio perfectius implet, quanto magis accedit per quandam similitudinem ad patriæ perfectionem, ergo si Deus vult diligi, cum adimpletione omnium mandatorum, & ex tota mente, & per modum conjunctionis cum beatitudine, impossibile est, quod præceptum ad solum actum in vita restringatur, & sic bene præmissa propositio proscripta venit.

VI.

Probabile est, nè singulis quidem rigorosè, quinquennis per se obligare præceptum charitatis.

OPponit S. D. 1. Tim. 1. lect. 2. ad & verba finis præcepti charitas est, de corde puro, & conscientia bona, & corde non ficto ostendit, quid de lege sit tenendum, & circa hoc duo facit, quia primo ostendit hoc, secundum quòd periculum est in his, qui hoc non tenent. Circa primum, &c. hoc autem est charitas Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. sed quomodò charitas est finis præcepti ad hoc, &c. & *infrà*. Virtutes ergo omnes respiciunt Theologicas, sicut finem, ergo omnes ordinantur ad charitatem: & sic dicitur charitas finis præceptorum, & ideò dicit de corde puro: ad hoc enim, quod sit purum, dantur præcepta virtutum, quod quædam ordinantur ad modum rectificandi passiones, &c. per hoc autem passiones turbatur puritas cordis: & ideò istæ virtutes faciunt cor purum: sed numquid hoc requiritur ad charitatem? *& concludit lect. 4. sic. S. D.* supra ostendit virtutum dignitatem, & utilitatem hìc declarat harum necessitatem, quia quicumque ab his dissedit, in periculum falsæ doctrinæ cadit, *Sicut de facto contingit in casu nostro; quia ex defectu charitatis author hujus propositionis in errorem lapsus est, quod & evidentius convincitur ex S. D. in Job c. 7. loc. 1. ubi dicit, quòd Job vult ostendere ad ea verba*: Militia est vita hominis super terram,

quod præsens vita hominis non habet in se ultimum finem, sed comparatur ad ipsum, sicut motus ad quietem, & via ad terminum, & ideò comparat eam illis statibus hominum, qui tendunt ad aliquem finem, scilicet statui militum, qui militando ad victoriam tendunt; *Cum igitur omni ferè momento insurgant motus rationi oppositi, ad quos reprimendos sola charitas per imperatas virtutes sufficit reprimere, concludendum venit, quod cum semper debeamus nos in tali militia exerceri, inane, & infructuosum, ac insufficiens omninò erit non nisi post unum quinquennium actum charitatis eligere.*

VII.

Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

OPponit S. D. p. 2. q. 109. ar. 9. in c. Indiget homo auxilio gratiæ, ut à Deo moveatur ad rectè agendum, & hoc propter duo. Primo quidem ratione generali, propter hoc, quod, sicut supra dictum est, nulla res creata potest in quemcumque actum prodire, nisi virtute motionis Divinę. Secundo ratione speciali propter conditionem status humanæ naturæ, quæ quidem, licèt per gratiam sanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio quantum ad carnem, ut dicitur Ro. 7. quid oremus, sicut oportet nescimus, propter varios; &c. & propter hoc etiam renatis in filios Dei per gratiam convenit dicere, & ne nos inducas in tentationem, & fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra, &c. quę in Oratione Dominica continentur ad hoc pertinentia. *Ecce igitur, quod licet homo sit constitutus in gratia, adhuc alia indiget gratia, ad rectè agendum, & hæc sine charitate Dei esse non potest, ait enim S. D. p. 2. q. 114. ar. 4. ad 1. dicendum, quòd charitas inquantum habet ultimum finem pro objecto movet alias virtutes, ad operandum.*

VIII.

Comedere, & bibere usque ad satietatem ad solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

OPponit S. D. 2. 2. quæst. 149. articul. 1. in corp. Respondeo dicendum, quòd virtus, quæ ab aliqua generali conditione virtutis nominatur, illam materiam sibi specialiter vendicant, in qua difficillimum, & optimum est conditionem ejus servare, sicut for-

fortitudo pericula mortis, ut temperantia delectationes tactus. Nomen autem sobrietatis sumitur à mensura, dicitur enim aliquis sobrius quasi briam, i. mensuram servans, & ideò illam materiam specialiter sibi sobrietas adscribit, in qua maximè laudabile est mensuram servare, hujusmodi autem est potus inebriare valens, quia ejus usus mensuratus multum confert, & modicus excessus multum lædit, quia impedit usum rationis, magis etiam quam excessus cibi. Unde Eccl. 31. Sanitas est animæ, & corporis sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit, & ideò specialiter sobrietas attenditur circa potum, non quemcumque sed eum, qui sua formositate natus est caput conturbare, sicut vinum, & omne, quod inebriare potest. Communiter autem sumendo nomen sobrietatis potest, in quacunque materia dici, *quapropter subdit S. D. a.* 2. ad 1. dicendum, quòd cibus, & potus communiter impedire possunt bonum rationis, absorbendo eam per immoderantiam delectationis, & quantum ad hoc communiter circa cibum, & potum est abstinentia, *ad excludendam autem præsumptionem, quod appetitus naturalis potest suis actibus frui, addit S. D.* 1. 2. *q.* 35. *ar.* 4. *in c.* quod cibus communiter delectabilis est secundum appetitum sensitivum, bonis, & malis, sed voluntas bonorum delectatur in eis, secundum convenientiam rationis, quam non currat voluntas malorum. *Igitur undequaque prosternitur præmissa propositio.*

IX.

Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

OPponit S. Doctor in 3. dist. 12. quæst. 3. arti 2. quæstiunculæ 1. ad 2. dicendum, quòd Commixtio sexuum quamvis possit fieri sine peccato, tamen non potest esse in statu naturæ corruptæ, sine vitiosa libidine, quę est principium peccati: *Verum peccatum ipsum expressè docet, in quo consistat, & quale illud sit in 4. dist. 32. quæst. 1. artic. 3. in corp.* Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt, quod quandocumque ad actum conjugalem libido principaliter movet est peccatum mortale, sed quando movet ex latere tunc est peccatum veniale, quando autem delectationem omnino respuit, & displicet ei tunc est omnino absque veniali peccato, ut sic delectationem in actu illo quærere sit peccatum mortale: delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale, sed eam odire sit perfectionis; Sed hoc non potest esse, quia secundum

dum Phil. in 10. Eth. idem eſt judicium de delectatione, & operatione, quia operationis bonæ eſt delectatio bona: & malæ mala; Unde, cum actus matrimonialis non ſit per ſe malus, nec quęrere delectationem erit peccatum mortale ſemper: & ideò dicendum, quòd, ſi delectatio quæratur ultrà honeſtatem matrimonii, ut, ſcilicet, quia aliquis in conjuge non extendat, quod conjux eſt, ſed ſolùm, quod mulier eſt, idem paratus facere, cum & ac ſi non eſſet conjux, eſt peccatum mortale, & talis dicitur ardentior amator uxoris, quia ſcilicet ardor ille extra bona matrimonii effertur. Si autem quęratur delectatio infrà limites matrimonii, ut ſcilicet talis delectatio in alia non quęratur, quam in conjuge, ſic eſt veniale peccatum: *Et quibus reſolvit dubium, in quo quęrit*. Ut aliquis peccet mortaliter cognoſcens uxorem, non intendens aliquod matrimonii bonum, ſed ſolam delectationem: *& per hæc eadem reſtat confutata præmiſſa propoſitio*.

X.

Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

OPponit S. D. 2. 2. q. 26. a. 6. in c. Reſpondeo dicendum, quòd duplex opinio circa hoc fuit, nempè videtur proximus ſit magis diligendus, quam amicus, quidam enim dixerunt, quod omnes proximi ſunt æqualiter ex charitate diligendi, quantum ad effectum, ſed non quantum ad exteriorem effectum, potentes ordinem dilectionis eſſe intelligendum, ſecundum exteriora beneficia, quę magis debemus impendere proximis, quam alienis: non autem ſecundum interiorem affectum, quem æqualiter debemus impendere omnibus etiam inimicis, ſed hoc irrationabiliter dicitur. Non enim minùs eſt ordinatus affectum charitatis, qui eſt inclinatio gratiæ, quam appetitus naturalis, qui eſt inclinatio naturæ: utraque enim inclinatio ex Divina Sapientia procedit; Videmus autem in naturalibus, quod inclinatio naturalis proportionatur actui, vel motui, qui convenit naturæ uniuſcujuſque: ſicut terra habet majorem inclinationem gravitatis, quam aqua, quia competit ei eſſe ſub aqua: Oportet ergo, quod etiam inclinatio gratiæ, quæ eſt effectus charitatis proportionetur his, quæ ſunt exterius agenda: ita ſcilicet, ut ad eos, intentionem charitatis affectum habeamus, quibus convenit nos magis beneficos eſſe: & ideò dicendum eſt, quod etiam ſecundum affectum oportet magis unum proximum, quam alium diligere: & ratio eſt, quia cum principium dilectionis ſit Deus, & ipſe diligens, neceſſe eſt, quod ſecundum propinquitatem majorem ad alterum iſtorum principiorum, ma-

jor

jor sit dilectionis affectus. *Non ergo possumus sine actu interno proximum diligere, ut ponebat præmissa propositio.*

XI.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus, per solos actus externos.

OP. S. D. 2. 2. q. 27. a. 2. in c. Respondeo dicendum, quòd benevolentia propriè dicitur actus voluntatis, quo alteri bonum volumus, hic autem voluntatis actus differt ab actuali amore, tàm secundum quòd est in appetitu sensitivo, quàm etiam secundum quod est in appetitu intellectivo, qui est voluntas: Omnis autem passio, cum quodam impetu inclinat in suum objectum. Passio autem amoris se habet, quod non subito exoritur, sed per aliquam assiduam inspectionem rei amatæ: & ideò Phil. in 9. Eth. ostendens differentiam inter benevolentiam, & amorem, qui est passio, dicit, quod benevolentia non habet dissensionem, & appetitum, idest aliquem impetum inclinationis, sed ex solo judicio rationis homo vult bonum alicui: Similiter etiam, &c. Sic ergo in dilectione secundum quod est actus charitatitis includitur quidem benevolentia, sed dilectio, seu amor addit unionem affectus; *Quid ergo clarius dici poterat, pro evertenda præmissa propositione.*

XII.

Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quandò tenetur ex superfluo statui.

OPponit S. D. 2. 2. q. 32. a. 5. in c. per totum id explicat, & resolvit, sicut & confirmat in sol. ad 3. dicendum, quòd est aliquod tempus dare, in quo mortaliter peccat, si eleemosynam dare omittat: ex parte quidem recipientis, cum apparet evidens, & urgens necessitas, nec apparet in promptu, qui ei subveniat. Ex parte verò dantis, cum habet superflua, quæ secundum statum præsentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter æstimari potest: nec oportet, quòd consideret omnes casus, qui possunt contingere in futurum; hoc enim esse de Crastino cogitare, quod Dominus prohibet Matth. 6. sed debet dijudicare superfluum, & necessarium secundum ea, quæ probabiliter occurrunt; *Igitur falsa est doctrina, quam statuit sine justitia, & charitate præmissa propositio.*

Si

XIII.

Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali, de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci effectu appetere, & deſiderare non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

OPponit S. D. 1. 2. q. 24. ar. 4. in c. Reſpondeo dicendum, quod ſicut de actibus dictum eſt, ita, & de paſſionibus dicendum videtur, quod ſcilicet ſpecies actus, vel paſſionis dupliciter conſiderari poteſt. Uno modo ſecundum, quod eſt in genere naturæ, & ſic bonum, vel malum morale non pertinet ad ſpeciem actus, vel paſſionis. Alio modo ſecundum, quod pertinet ad genus moris prout, ſcilicet participat aliquid de voluntario, ut judicio rationis, & hoc modo bonum, & malum morale, poſſunt pertinere ad ſpeciem paſſionis ſecundum, quod accipitur, ut objectum paſſionis aliquid de ſe conveniens rationi, vel diſſonum à ratione, ut patet de verecundia, quæ eſt timor turpis, & de invidia, quæ eſt triſtitia de bono alterius: ſic enim pertinet ad ſpeciem exterioris actus. *Ad hoc autem, ut appareat quanta ſit peccati gravitas in ſupradictis S. D. 2. 2. q.* 44. *art.* 7. *in c. ait*: Reſpondeo dicendum, quòd hoc præceptum convenienter traditur reſolvendo, nempè dubium ℣. convenienter detur præceptum de dilectione proximi. Tangitur enim in eo, & diligendo ratio, & dilectionis modus: propter hoc, &c. Modus autem dilectionis tangitur, cum dicitur, ſicut teipſum, quod non eſt intelligendum, quantum ad hoc, quod aliquis proximum ſibi æqualiter diligat, ſed ſimiliter ſibi, & hoc tripliciter. Primò quidem, ex parte finis, ut, ſcilicet aliquis diligat proximum propter Deum, ſicut ſeipſum propter Deum debet diligere, ut ſit dilectio proximi Sancta. Secundo ex parte regulæ dilectionis, ut ſ. aliquis non condeſcendat proximo in aliquo malo, ſed ſolum in bonis, ſicut, & ſuæ voluntati ſatisfacere debet homo ſolum in bonis, ut ſic ſit dilectio proximi juſta. Tertio ex parte rationis dilectionis, ut ſ. non diligat aliquis proximum, propter propriam utilitatem, vel dilectationem, ſed ea ratione, quod vult proximo bonum, ſicut vult bonum ſibi ipſi, aut ſic dilectio proximi ſit vera; Nam cum quis diligit proximum propter ſuam utilitatem, vel delectationem, non verè diligit proximum, ſed ſeipſum.

XIV.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, ut malum Patris, sed, ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

OP. S. D. 1. 2. q. 28. a. 5. in c. Respondeo dicendum, quòd, sicut suprà dictum est, amor significat coaptationem quandam appetitivæ virtutis ad aliquod bonum, nihil autem, quod coaptatur ad aliquid, quod est sibi conveniens, ex hoc ipso lęditur, sed magis si sit possibile proficit, & melioratur, quod verò coaptatur ad aliquid, quod non est sibi conveniens, ex hoc læditur, & deterioratur: Amor ergo boni convenientis est perfectivus, & meliorativus amantis: amor autem boni, quod non est conveniens amanti, est læsivus, & deteriorativus amantis. Unde maximè homo perficitur, & melioratur per amorem Dei. Læditur autem, & deterioratur per amorem peccati, secundum illud Oseæ 9. facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. Ex hoc quidem sic dictum est de amore quantum ad id, quod est formale in ipso, quod est s. ex parte appetitus; *Atqui hic amor est in appetitu non regulato ratione, sed concupiscentia: nam, ut docet S. D. 1. 2. q. 34. a. 4. ad 1. bonus est cujus voluntas quiescit in verò bono: malus autem cujus voluntas quiescit in malo, unde ibidem ad 3. dicendum, quòd, cum delectatio perficiat operationem, per modum finis (ut suprà dictum est) non potest esse operatio perfectè bona, nisi etiam adsit delectatio in bono: i. ut suprà in verò bono, malum autem patris non potest concupiri, ut verum bonum ratione nocumenti: docet enim S. D. in 4. d. 46. q. 1. art. 2. quæstiunc. 3. in c.* ad 3. dicendum, quòd pœna de sui ratione importat aliquid nocivum, ex hoc autem est aliquid nocivum, quod per ipsum subtrahitur aliquod bonum; inter bona autem hominis, quædam sunt per se loquendo ei bona, quæ sunt bona hominis in eo, quòd homo: quædam autem sunt bona, secundum ordinem ad ista bona, sicut temporalia bona, atqui in præmisso desiderio privatur homo potissimo naturali bono, nempe vita, igitur iste actus non potest esse laudabilis, nam, ut ait S. D. 2. 2. q. 31. art. 4. ad 2. dicendum, quòd, sicut omnia beneficia proximo exhibita, inquantum considerantur sub communi ratione boni, reducuntur ad amorem: ita omnia nocumenta, inquantum considerantur secundum communem rationem mali, reducuntur ad odium, *idipsum autem explicatius tradit S. D. 2. 2. q. 73. art.* 8. ad 2.

ipsum

ipſum nocumentum aggravat peccatum, inquantum facit actum eſſe magis inordinatum, unde non ſequitur, quod ſi nocumentum maximè habeat locum in peccatis, quæ ſunt contra proximum, quod illa peccata ſint graviſſima, quia multò major inordinatio invenitur in peccatis, quæ ſunt contra Deum: *ergo jam ex tali nocumento gravitas peccati attenditur*, *quod quidem exponit S. D. ibidem in c.* dicendum, quòd nocumentum tripliciter ſe habere poteſt ad peccatum. Quandoque enim nocumentum, quod provenit ex peccato eſt proviſum, & intentum, ſicut cum aliquis aliquid operatur animo nocendi alteri, ut homicida, vel fur, & tunc directè quantitas nocumenti adauget gravitatem peccati, quia tunc nocumentum eſt per ſe objectum peccati, neque valet dicere, *quod mors patris deſideratur per accidens, & per ſe hæreditas, quia ut docet D. T. in 3. d. 34. q. 1. art. 3. ad 2.* in nullo voluntas hoc modo deficit, ut ſaltem in aliqua bona non convertatur, quia malum ſi perfectum ſit, ſeipſum deſtruit: *idipſum autem reprobat 1. 2. q. 9. art. 2. in c.* Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut ſuprà dictum eſt, id quod apprehenditur ſub ratione, & convenientis, movet voluntatem per modum objecti, quod autem aliquid videtur bonum, & conveniens, ex duobus contingit, ſcilicet ex conditione ejus, quod proponitur, & ejus cui proponitur, conveniens enim ſecundum relationem dicitur: Unde ex utrobique extremorum dependet: & inde eſt, quod juſtus diverſimodè diſpoſitus non eodem modo accipit aliquid, ut conveniens, & ut non conveniens: Unde Phil. dicit in 3. Eth. qualis unuſquiſque eſt, talis finis videtur ei: Manifeſtum eſt autem, quod ſecundum paſſionem appetitus ſenſitivi, immutatur homo ad aliquem diſpoſitionem, unde ſecundum quòd homo eſt in paſſione aliqua, videtur ſibi aliquid conveniens, quod non videtur extra paſſionem exiſtenti, ſicut irato videtur bonum, quod non videtur quieto, & per hunc modum ex parte objecti appetitus ſenſitivus, movet voluntatem, *atqui idem dicendum eſt de morte concupita in ordine ad hæreditatem*, *igitur idem, quod prius: nam S. D. 1. 2. q. 12. art. 4. in c.* Reſpondeo dicendum, quòd motus voluntatis in finem at in id quod eſt ad finem poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo ſecundum quòd voluntas in utrumque fertur abſolutè, & ſecundum ſe, & ſic ſunt ſimpliciter duo motus voluntatis in utramque. Alio modo poteſt conſiderari, ſecundum quòd voluntas fertur in id, quod eſt ad finem propter finem, & ſic unus, & idem ſubjecto motus voluntatis eſt tendens ad finem: cum enim dico volo medicinam propter ſanitatem, non deſigno, niſi unum motum volunta-

tis, cujus ratio est, quia finis ratio est volendi ea, quæ sunt ad finem: *Tandem experimentaliter S. D. evertit hanc præmissam propositionem exponens illud Job c. 1. & benedixerint Deo in cordibus suis; quamvis enim benedicere Deum sit bonum, tamen benedicere Deum de hoc, quod homo peccavit, significat voluntatem in peccatis quiescentem, & quantum ad hoc vituperatur, sicut in Zach. 11. dicitur contra quosdam, pasce pecora occisionis, quæ qui possidebant occidebant, & non dolebant, & vendebant ea dicentes: Benedictus Deus, divites facti sumus; igitur & in præsenti, non licet per malum ad bonum sui transire.*

XV.

Licitum est filio gaudere de Patricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias, quas inde est hæreditate consequutus.

Opponit S. D. 1.2. qu. 32. ar. 8. in c. Respondeo dicendum delectatio in affectionibus animæ, sicut dictum est, proportionatur quieti in corporibus naturalibus; dicuntur autem duę quietes esse contrariæ, quæ sunt in contrariis terminis, sicut quies, quæ est sursum ei, quæ est deorsum, ut dicitur 5. Phys. Unde, & contingit in affectibus animę duas delectationes esse contrarias. *Quia tamen hæc contrarietas non admittitur, nisi in physicis; secus autem in moralibus S. D. ait ad primum hic* dicendum, quod verbum illud Phil. est intelligendum secundum, quod bonum, & malum accipiuntur in virtutibus, & vitiis; nam invenimus duo contraria circa vitia, non autem invenitur virtus contraria virtuti. In aliis autem nihil prohibet, duo bona esse adinvicem contraria, sicut calidum, & frigidum, quorum unum est bonum igni, alterum aquæ, & per hunc modum delectatio potest esse delectationi contraria. Sed hoc in bono virtutis esse non potest, quia bonum virtutis non accipitur, nisi per convenientiam ad aliquid unum, scilicet rationem. *Ex quibus deducitur, quod homo nequit gaudere virtuosè, & se delectari de patricidio, & simul de divitiis, & cum malum sit ex quocumque defectu, neque mala appetenda sint, ut veniant bona, neutiquam licet de illis gaudere ob advenientiam boni temporalis, & propterea evanescit præmissa propositio.*

XVI.

Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

OP. *S. D. 2.2. q. 2. a. 3. in quo querit* ℣. Credere aliquid suprà rationem naturalem ſit neceſſarium ad ſalutem, concludit *in fine Corporis ſic*. Unde ad hoc, quod homo perveniat ad perfectam viſionem beatitudinis, præexigitur, quod credat Deo, tanquam diſcipulus Magiſtro dicenti, *Ex ſol. ad prim. ait*. Reſpondeo dicendum, quod quia natura hominis dependet à ſuperiori natura, ad ejus perfectionem non ſufficit cognitio naturalis, ſed requiritur quędam ſupernaturalis, ut ſuprà dictum eſt. *Et clarius ar. 5. in c.* Quantum ergo ad prima credibilia, quæ ſunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, ſicut, & tenetur habere fidem, *igitur evidenter convincitur, ut falſa præmiſſa propoſitio*.

XVII.

Satis eſt actum fidei ſemel in vita elicere.

OP.S.D. in diſp. de Fide q. 14. a. 11. Reſpondeo dicendum, quòd implicitum propriè dicitur eſſe illud, in quo quaſi in uno multa continentur, explicitum autem, in quo unumquodque ipſorum in ſe conſideratur, & transferuntur hæc nomina à corporalibus ad ſpiritualia. Unde quandò aliqua multa virtute continentur in aliquo uno, dicuntur eſſe in illo implicitè, ſicut concluſiones in principiis: explicitè autem in aliquo continetur, quod in eo actu exiſtit; Unde ille, qui cognoſcit aliqua principia univerſalia, habet implicitam cognitionem de omnibus concluſionibus particularibus; Qui autem concluſiones actu conſiderat, dicitur eas explicitè cognoſcere: Unde & explicitè dicimur aliqua credere, quandò eis actu cogitatis adhæremus; Implicitè vero, quandò adhæremus quibuſdam, in quibus, ſicut in principiis univerſalibus ita continentur; Sicut qui credit fidem Eccleſiæ veram eſſe in hoc, quaſi implicitè credit ſingula, quæ ſub fide Eccleſiæ continentur. Sciendum eſt autem, quod aliquid eſt in fide ad quod omnes, & omni tempore explicitè credendum tenentur. Quędam verò ſunt in ea, quæ omni tempore ſunt explicitè credenda, ſed non omnibus: Quędam verò ab omnibus, ſed non omni tempore: Quædam verò, nec ab omnibus, nec omni tempore; Quod enim oporteat aliquid explicitè credi ab omni fideli, ex hoc apparet, quod acce-

acceptio fidei, se habet in nobis respectu ultimæ perfectionis, sicuti acceptio discipuli de his, quæ sibi primo à magistro traduntur: & infrà. Unde quilibet tenetur explicitè credere, & omni tempore Deum esse, & habere providentiam de rebus humanis: & infrà: Tempore ergo gratiæ omnes majores, & minores de Trinitate, & de Redemptore tenentur explicitam fidem habere, non tamen omnes credibilia circa Trinitatem, vel Redemptorem, minores explicitè credere tenentur, sed soli majores. Minores autem tenentur explicitè credere generales articulos, ut Deum esse Trinum, & Unum, filium Dei esse incarnatum, & mortuum, & resurrexisse, & alia hujusmodi de, quibus Ecclesia fæsta facit. *At, si quis semel in vita eliceret actum fidei, in illo omnia implicite crederet, quod tamen non suffucere in super exponit S. D in 3. di. 25. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. in c.* Post peccatum oportuit haberi cognitionem explicitam de Redemptore, & præcipuè quantum ad ea, quibus nos in finem reducit, victo hoste à quo detinebamur. Ad hoc autem quod nos in finem reduceret, quatuor requirebantur. Primum est, quod propugnator noster instrueretur, quod factum est in Nativitate. Secundum est, quod propugnaret, quod factum est in Passione. Tertium est, quod vinceret, quod factum est in resurrectione, quando æternitatis aditum devicta morte reseravit. Quarto, quod victorię suæ omnes suos participes faceret, & hoc erit in judicio, quando bonis bona, & malis mala reddentur, & ideò ista præcipue requirebantur, ut de redemptore explicite scirentur. *Ecce quanta charitate sensus Catholicus discussa caligine illuminetur.*

XVIII.

Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Dei, & fidei gloriosum, consulo tacere, ut peccaminosum per se non damno.

OP. S. D. 2. 2. q. 3. a. 2. c. Præcepta affirmativa, ut suprà dictum est, non obligant ad semper, & si semper obligent, obligant autem pro loco, & tempore, secundum alias circumstantias debitas, secundum quas oportet actum humanum limitari ad hoc, quod sit actus virtutis: sic ergo confiteri fidem non semper, neque in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco, & tempore, quando, scilicet per dimissionem hujus confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impenderetur:

retur: puta ſi aliquis interrogatus de fide, taceret: & ex hoc crederetur, vel, quod non haberet fidem, vel, quod fides non eſſet vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide: In hujuſmodi enim caſibus confeſſio fidei eſt de neceſſitate ſalutis; *Ecce igitur, quàm valide proſternatur præmiſſa propoſitio.*

XIX.

Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo, ſit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

OPponit S. D. 2. 2. q. 1. art. 5. in c. Reſpondeo dicendum, quòd omnis ſcientia habetur per aliqua principia, per ſe nota, & per conſequens viſa, & ideò oportet quæcumque ſunt ſcita, aliquo modo eſſe viſa: Non eſt autem poſſibile, quod idem ab eodem ſit viſum, & creditum, ſicut ſuprà dictum eſt; Unde etiam impoſſibile eſt, quod ab eodem idem ſit ſcitum, & creditum, poteſt tamen, &c. Id tamen, quod communiter omnibus proponitur hominibus, ut credendum, eſt communiter non ſcitum: & iſta ſunt, quæ ſimpliciter fidei ſubſunt, & ideò fides, & ſcientia non ſunt de eodem: *& ſubdit* S. D. ad 2. dicendum, quòd rationes, quæ inducuntur à Sanctis ad probandum ea, quæ ſunt fidei, non ſunt demonſtrativæ, ſed perſuaſiones quædam manifeſtantes, non eſſe impoſſibile, quod in fide proponitur, vel procedunt ex principiis fidei, ſcilicet ex authoritatibus S. Scripturæ, ſicut dicit Dion. 2. c. de Div. Nom. Ex his autem principiis, ita probatur aliquid apud fideles, ſicut etiam ex principiis naturaliter notis, probatur aliquid apud omnes; Unde etiam Theologia ſcientia eſt, ut in principio operis dictum eſt. Ruit ergo ædificium ad deſtructionem fundamenti, quo nitebatur præmiſſa propoſitio, præcipuè ad ea, quæ nullatenùs diſcurſum admittunt, ut ait S. D. ut ſup. Heb. 11. lect. 2. Alia, quæ ſpecialiter Chriſtus de Deo Patre, Filio, & Spirituſancto docuit, quantum ad unitatem eſſentiæ, & æternitatem perſonarum, & hoc tantum eſt creditum. *Igitur quantum ad aliqua credibilia ſola voluntas firmitatem poterit præſtare.*

Hinc

XX.

Hinc potest aliquis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

OP. S. D. 2. 2. q. 2. art. 9. ad secundum dicendum, quòd in scientia duo considerari possunt, scilicet ipse assensus scientis ad rem scitam, & consideratio rei scitæ. Assensus autem scientiæ non subjicitur libero arbitrio, quia sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis, & ideò assensus scientiæ non est meritorius, sed consideratio actualis rei scitæ subjacet libero arbitrio; est enim in potestate hominis considerare, vel non considerare, & ideò consideratio scientiæ, potest esse meritoria si referatur ad finem charitatis, idest ad honorem Dei, vel utilitatem proximi, sed in fide utrumque subjacet libero arbitrio, & ideò quantum ad utrumque actus fidei potest esse meritorius: sed opinio non habet formam assensus: est enim quoddam debile, & infirmum secundum Phil. in p. post. unde non videtur procedere ex perfecta voluntate. *Igitur assensus talis, qualem præsefert præmissa propositio, cum sit dependens à voluntate non perfecta, imprudenter, quis repudiabit assensum fidei supernaturalem, in quò est voluntatis perfectę immobilis assensus, spectat enim ad prudentiam.*

XXI.

Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit loquutus Deus.

OPponit S. D. 2. 2. q. 1. ar. 4. in c. Respondeo dicendum, quòd fides importat assensum intellectus ad id, quod creditur assentit autem intellectus alicui dupliciter. Uno modo, &c. Alio modo intellectus assentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab obstandi proprio, sed per quandam electionem, voluntariè declinans in unam partem, magis, quam in aliam: & si quidem hæc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio: si autem sit cum certitudine absque tali formidine, erit fides: & in art. 6. subsequenti in sol. ad 4. in fine dicit. Scientia enim, cum opinione, simul esse non potest simpliciter de eodem, quia de ratione scientiæ est, quod id, quod scitur, existimetur esse impossibile aliter se habere. De ratione autem opinionis est quod id, quod est

est opinatum existimetur possibile aliter se habere: sed id, quod fide tenetur propter fidei certitudinem, existimatur etiam impossibile aliter se habere. *Igitur cum non compatiantur tenebræ cum luce, neque præmissa propositio cum evidentia istius doctrinæ.*

XXII.

Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

OPponit S. D. Heb. 11. Lec. 2. ad ipsamet verba Apostoli hæc eadem referens habet. Nullus enim potest Deo placere, nisi accedat ad ipsum, Jac. 4. appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, Ps. 33. accedite ad eum, & illuminamini, sed nullus accedit ad Deum, nisi per fidem. Sicut enim, &c. Unde dicit oportet credere quia est, quod dicit propter ejus æternitatem. Ex. 3. qui est, misit me, secundo quod sciat, quod Deus habet providentiam de rebus, aliter enim nullus iret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso. Unde dicit, & inquirentibus, se remuneratorem. Ex. 40. Ecce Dominus veniet, ecce merces ejus cum eo. Merces autem est illud, quod homo quærit in labore Matth. 20. voca operarios, & redde illis mercedem, quæ merces nihil aliud est, quàm Deus, quia nihil extra ipsum habet homo quærere, & infrà: Sed numquid hæc duo sufficiunt ad salutem? Respondeo dicendum, quòd post peccatum primi parentis, nemo potuit salvari à reatu culpæ originalis, nisi per fidem mediatoris: *Igitur non sola fides unius Dei sufficit necessitate medii explicitè credita, sed ulterius, & ratio remunerationis, & ratio mediatoris explicitè est habenda, & sic prosternitur falsitas præmissæ propositionis.*

XXIII.

Fides latè dicta ex Testimonio creaturarum, similivè motivo, ad justificationem sufficit.

OPponit S. D. p. 2. q. 107. art. 2. in c. Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, lex nova comparatur ad veterem, sicut perfectum ad imperfectum, omne autem perfectum adimplet id, quod imperfecto deest, & secundum hoc, lex nova adimplet veterem legem, inquantum supplet illud, quod legi veteri deerat. In lege autem veteri duo possunt considerari, scilicet finis, & præcepta contenta in lege. Finis verò cujuslibet legis est, ut homines

M effi-

efficiantur justi, & virtuosi, ut suprà dictum est, unde, & fini veteris legis, erat justificatio hominum, quam quidem lex efficere non poterat, sed figurabat quibusdam ceremonialibus factis, & promittebat verbis, & quantum ad hoc lex nova implet veterem legem justificando, per virtutem Passionis Christi, & hoc est quod Apostolus dicit ad Rom. 8. quod impossibile erat legi, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, & quantum ad hoc lex nova exhibet, quod lex vetus promittebat. Igitur non bene attendentes authores præmissæ propositionis, ausi sunt contra Apostolum dicentem impossibile esse, &c. homines justificare solo testimonio humano, quod etiam legi veteri non fuit concessum, atqui, lex nova in sola Christi fide consistit, *ergo in hac sola justificari nobis datum est*.

XXIV.

Vocare Deum in Testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propterquam velit, aut possit damnare hominem.

OP. S. D. 2. 2. q. 89. a. 3. ad 3. dicendum, quòd in juramento est periculum magnum, tum propter Dei magnitudinem cujus testimonium invocatur, tum etiam propter habilitatem linguæ humanæ, cujus verba juramento confirmantur, & ideò hujusmodi (i. justitia, judicium, & veritas) magis requiruntur ad juramentum, quam ad alios humanos actus. *Ex quibus satis liquet de inani subsistentia præmissæ propositionis*.

XXV.

Cum causa licitum est jurare, sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

OPponit S. D. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 1. dicendum, quòd aliud est de simplici verbo, aliud de juramento, in quo divinum testimonium imploratur. Sufficit enim ad veritatem verbi, quod aliquis dicat id, quod proponit se facturum, quia hoc jam verum est in sua causa, scilicet in proposito facientis, sed juramentum adhiberi non debet, nisi in re de qua aliquis firmiter certus est, & ideò si juramentum adhibeatur propter reverentiam Divini testimonii, quod invocatur, obligatur homo, ut faciat esse verum id, quod juravit, secundum suam possibilitatem, nisi in deteriorem exitum ver-

vergat, *de quo quidem exitu videatur ibidem S. D. ſolut. ad 2. igitur, quod non præmittitur in ſimplici verbo, multò minus in ipſo juramento.*

XXVI.

Si quis ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſa, ſive quocumque alio ſine juret, ſe non feciſſe aliquod, quod re vera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.

OPponit S. D. 2. 2. q. 89. art. 4. ad 2. dicendum, quòd in hoc ipſo, quod aliquis aſſumit Deum in teſtem per modum juramenti profitetur eum majorem, quod pertinet ad Dei reverentiam, & ſic aliquid offert Deo, ſcilicet reverentiam, & honorem: Atqui non habens animum jurandi quovis modo, inhonorat nomen Dei, illo abutendo, *igitur quoad omnes partes ruit præmiſſa propoſitio.* Item S. D. in diſp. 9. de Ver. art. 2. in c. Res naturalis inter duos intellectus conſtituta, ſecundum adæquationem ad utrumque vera dicitur: ſecundum enim adæquationem ad intellectum Divinum dicitur vera, inquantum implet hoc ad quod eſt ordinata per intellectum Divinum, ſecundum autem adæquationem ad intellectum humanum dicitur res vera, inquantum nota eſt de ſe formare veram æſtimationem, ſicut contrariò res falſæ dicuntur, quæ natæ ſunt videri, quæ non ſunt, aut qualia non ſunt, ut dicitur 5. Meth. & ibidem ſol. ad 3. ait, quod illud, quod eſt in aliquo non ſequitur illud, in quo eſt, niſi quando cauſatur ex principiis ejus: unde lux, quæ cauſatur in aere ab extrinſeco, ſcilicet ex ſole, ſequitur motum ſolis, magis, quam aerem, ſimiliter etiam veritas, quæ in anima cauſatur à rebus, non ſequitur (nota) exiſtimationem animæ, ſed exiſtentiam rerum ex eo enim, quod res eſt, vel non eſt oratio vera, vel falſa dicitur, & intelligitur ſimiliter, & infrà art. 8. in c. ait S. D. ſicut, ſi ſorte exiſtente albo intelligatur albus eſſe, verus eſt intellectus: ſi autem poſtea intelligit eum nigrum ſorte albo remanente, vel è converſo ſorte mutato in nigredinem, adhuc albus intelligatur, vel eo mutato in pallorem, intelligatur eſſe rubeus, erit falſitas in intellectu; *Igitur ex his habetur, quod qualibet facta mutatione, & detracta plena conformitate rei ad intellectum veritas de medio tollatur; ſed quia poſſet aliquis dicere, quod voluntas tenetur ſequi ductum rationis*

etiam errantis, *unde S. D. 1. 2. q. 19. a. 5. in calce corporis ait*: Unde dicendum est, quod simpliciter omnis voluntas discordans à ratione, sive recta, sive errante semper est mala; *igitur non peccabit homo in juramento dependente à ratione errante. Verum resolvitur facilè hoc dubium ex ipso S. D. ibidem a. 6. in c.* si igitur ratio, vel conscientia erret errore voluntario, vel directè, vel propter negligentiam, quia est error circa id, quod quis scire tenetur, tunc talis error rationis, vel conscientiæ non excusat, quin voluntas concordans rationi, vel conscientiæ sic erranti sit mala, *cum ergo in casu nostro ratio sit errans ex mera malitia, etiam voluntas in juramento erit omninò culpanda: unde patet de præmissa propositione.*

XXVII.

Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur expediens, & studiosa.

OP. S. D. 2. 2. q. 40. ar. 3. in c. Respondeo dicendum, quòd insidiæ ordinantur ad fallendum hostes. Dupliciter autem aliquis potest falli ex facto, vel dicto alterius. Uno modo ex eo, quòd ei dicitur falsum, vel non servatur promissum, & istud semper est illicitum, & hoc modo nullus debet hostes fallere, sunt enim quędam jura bellorum, & fędera etiam inter ipsos hostes servanda, ut Ambros. dicit in lib. de Officiis. *Igitur multo magis si id non licet in bello, non licebit in pace, quæ semper cum justitia osculatur. Præter quamquod, ut ait Apostolus Rom. 3.* non sunt facienda mala, ut veniant bona. *Ad quæ verba S. D. ait*, quorum condemnatio justa est, idest eorum, qui faciunt mala, ut veniant bona, sicut enim non est verum syllogizandum ex falsis, ita non est perveniendum ad bonum finem per mala, *& insuper S. D. 2. 2. qu. 54. a. 3.* ad 2. dicendum, quòd non oportet ad finem bonum falsis viis pervenire, & simulatis, sed veris: unde astutia, etiamsi ordinetur ad bonum finem, est peccatum, *& tandem q. 1. de ver. art. 3. in c.* patet ergo ex dictis, quod verum per prius dicitur de compositione, vel divisione intellectus, secundo de definitionibus rerum, secundum quòd in eis implicatur positio vera, vel falsa. Tertio de rebus secundum quòd adæquantur intellectui Divino, vel aptæ sunt adæquari intellectui humano. Quartò de homine, qui est electivus orationum suarum verarum, vel falsarum, vel qui facit æstimatio-

nem

nem de ſe, vel de aliis veram, vel falſam, per ea, quæ dicit, vel facit: voces autem eodem modo recipiunt veritatis prædicationem, ſicut intellectùs quos ſignificant: *igitur ex præjudicio veritatis non licet admittere ſenſum præmiſſæ propoſitionis*.

XXVIII.

Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

OPponit S. D. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. Advocato defendenti cauſam juſtam, licet prudenter occultare ea, ex quibus impediri poſſet proceſſus ejus: non autem licet ei aliqua falſitate uti, & inſuper 2. 2 quæſt. 89. art. 7. ad 3. dicendum, quòd in juramento, quod quis coactus facit, duplex eſt obligatio, una quidem, qua obligatur homini, cui aliquid promittitur, & talis obligatio tollitur per coactionem, quia ille, qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promiſſum non ſervetur. Alia autem eſt obligatio, qua quis Deo obligatur, ut impleat, quod per nomen ejus promiſit, & talis obligatio non tollitur in foro conſcientiæ, quia magis debet damnum temporale ſuſtinere, quam juramentum violare: *Atqui quęrens magiſtratum, non eſt coactus, ergo multò magis tenetur ad juramentum, nam, ut ait Greg. 27. mor.* Humanæ aures talia verba noſtra judicant, qualia foris ſonant, *ut notat hic S. D. ſol. ad 4. & inſuper quol. 2. q. 5. ar. 10.. in c.* Si vitium rei venditæ faciat rem minus valere, quam prætium impoſitum à venditore, injuſta erit venditio: unde peccat occultans vitium: *rationem autem hujus adducit ibidem S. D.* quia unuſquiſque venditor ad hoc tenetur, ut juſtam venditionem faciat. *Si ergo jurans non ſecundum intentionem exigentis contra juſtitiam facit, neutiquam id ei licebit, unde per optimè damnatur præmiſſa propoſitio.*

Urgens

XXIX.

Urgens metus gravis est causa juxta Sacramentorum, administrationem simulandi.

OP. S. D. 2.2. q. 125. ar. 3. in c. Respondeo dicendum, quòd timor peccatum est secundum, quod est inordinatus, prout, scilicet refugit, quod non est secundum rationem refugiendum, hæc autem inordinatio timoris, quandoque quidem consistit in solo appetitu sensitivo, non superveniente consensu rationalis appetitus, & sic non potest esse peccatum mortale, sed solum veniale, quandoque vero hujusmodi inordinatio timoris pertingit usque ad appetitum rationalem, qui dicitur voluntas, quę ex libero arbitrio refugit aliquid non secundum rationem, & talis inordinatio timoris quandoque est peccatum mortale, quandoque veniale. Si enim aliquis propter timorem, quo refugit periculum mortis, vel quodcumque aliud temporale malum si dispositus est, ut faciat aliquid prohibitum, vel prætermittat aliquid, quod est præceptum in lege Divina, talis timor est peccatum mortale. Hinc S. D. sup. Jo. c. 10. Malus pastor etiam corporalis nullum detrimentum vult sustinere pro grege, cum non intendat eorum commodum, sed proprium. Bonus vero pastor etiam corporalis sustinet multa pro grege, cujus bonum intendit. Unde Jacob dixit Gen. 31. Nocte ac die gelu urebar, & æstu. Sed in corporalibus pastoribus non exigitur à bono pastore, ut exponat se morti propter salutem gregis. Sed quia spiritualis gregis salus præponenda est corporali vitæ pastoris, ideò cum periculum imminet de gregis salute, debet quisque spiritualis pastor corporalis vitæ sustinere stipendium, pro gregis salute: & hoc est, quod Dominus dicit bonus pastor animam suam ponit (id vitam corporalem) pro ovibus suis: idest authoritate, & charitate. *Quomodò igitur concordabit, cum præsenti sententia Euangelica, sic ad literam exposita, præmissæ propositionis iniquitas?*

Fas

XXX.

Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

Opponit S. D. ad Rom. 12. lect. ubi in fine. *Noli vinci à malo probat*, quod dicit per rationem: naturale eſt enim homini, ut velit adverſarium vincere, & non vinci ab eo: illud autem ab aliquo vincitur, quod ad illud trahitur, ſicut aqua vincitur ab igne, quando trahitur ad calorem ignis. *Si* ergo bonus aliquis homo propter malum, quod ſibi ab aliquo infertur, trahatur ad hoc, quod ei malefaciat, bonus à malo vincitur. Dicit ergo: noli vinci à malo, ſcilicet ejus, qui te perſequitur, ut tu eum perſequaris. *Nec ſufficit dicere ad ignominiam, & confuſionem tollendam, nam S. D. ſup. Pſ. 24. ad illud verbum*, non erubeſcam, *ait*. Erubeſcit, quis à tribus, vel quando opprimitur ab hoſte, vel quando fruſtratur, vel quando recogitat peccatum, quod fecit, *& ſubdit*. Primò oſtendit quibus non debeatur confuſio, ſecundò oſtendit quibus debeatur: etenim, qui ſuſtinent te non confundentur, confuſio autem debetur, inique agentibus eſt enim duplex confuſio bona, & mala; *Ex quibus habes clarè, quod illa confuſio bona eſt, conſiſtens in ſuſtinentia Domini, & ideò acceptanda in ipſo Domino, ad malam fugiendam confuſionem, & ſic neutiquam ſubſiſtit propoſitio præmiſſa, ejuſque imaginaria ſuaſio.*

XXXI.

Regulariter occidere poſſum furem, pro conſervatione unius aurei.

OP. S. D. in diſp. q. 12. art. 5. in c. Reſolvendo dubium ℣. ira ſit vitium capitale? ait Reſpondeo dicendum, ſicut ſuprà dictum eſt: Vitium capitale eſt ex quo alia vitia oriuntur, ſecundum rationem cauſæ finalis. Contingit autem, ut in pluribus ad finem iracundiæ, ideſt ad vindictam ſumendam multa inordinatè fieri, quæ quidem inordinatè facta ſunt quædam peccata, & ideò ira eſt vitium capitale, & ponit Greg. 31. mor. Septem filias ejus, quæ ſunt rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphe-

phemiæ, & hujus ratio est; quia ira potest considerari tripliciter: Uno modo secundum quòd est in corde. Alio modo secundum quòd est in ore. Tertio modo secundum quòd procedit usque ad opus. Secundum autem, quod est in corde unum quidem vitium oritur ex parte suæ causæ, quæ est injuria illata, non enim nocumentum illatum provocat ad iram, nisi inquantum consideratur sub ratione injusti, sic enim ei debetur vindicta, quanto autem aliqua persona est vilior, vel magis obnoxia alteri, tanto injustius est, quod ei nocumentum inferat: & ideò iratus considerans nocumentum sibi illatum, magnificat in animo suo injustitiam, & ex hoc procedit ad vendicandum indignitatem personæ inferentis nocumentum, & hæc est propriè indignatio. *Cum igitur furtum habeat rationem doli, & fraudis, ut docet S. D. 2. 2. q. 66. art. 5. in c.* magnam iram accendendo, *etiam magnum peccatum parat in corde hominis illius, qui magis facit unum aureum, quam vitam unius hominis ad imaginem Dei facti, Christique ejus filii sanguine fuso redempti; nam, ut ait S. D.* loc. sup. cit. secundum quòd ira procedit in actum, sic causantur rixæ, in quibus includuntur omnia consequentia, sicut vulnerationes homicidia, & hujusmodi.

XXXII.

Non solùm licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus incohatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

OPponit S. D. loc. cit. in disp. ar. 5. ad 2. dicendum, quòd ira est speciale vitium; opponitur tamen diversis virtutibus secundum diversas rationes. Nam quantum ad ipsam ordinationem passionis opponitur mansuetudini: Quantum autem ad nocumentum, quod intentant inferre, opponitur charitati: quantum autem ad rationem apparentis justitiam considerat, opponitur veræ justitiæ: magis tamen opponitur mansuetudini, quæ est moderativa iræ: *Atqui delinquentes contra justitiam in re gravi peccaret graviter, ut ait idem* S. D. 2. 2. q. 65. a. 1. ad 2. & ideò privare aliquem vita, in nullo casu pertinet ad aliquem, nisi ad publicam potestatem, cui committitur procuratio boni communis; *igitur neutiquam præmissa rationabilis est sententia.*

Lici-

XXXIII.

Licitum eft tàm hæredi, quàm legatario contra injuftè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata folvantur fe taliter defendere, ficut & jus habenti in Cathedram, vel præbendam contra eorum poffeffionem injuftè impedientem.

OPponit S.D. in difp. q. 12. ar. 2. in C. Ira importat quendam appetitum alicujus mali, ideft nocumenti, quod quærit inferre proximo, non tamen oportet illud fub ratione mali, fed fub ratione boni, quod eft juftum vindicativum, propter hoc enim iratus quærit alium lædere, ut vindicet injuriam fibi factam, motus autem appetitivi magis dijudicantur fecundum illud, quod eft formale in objecto, quam fecundum id, quod eft materiale in ipfo: Unde magis eft dicendum, quod ira fit profequutio boni, quam quod fit profequutio mali, quia id, quod quærit, eft malum materialiter, fed bonum formaliter. Quamvis autem omnis profequutio mali fit mala, non tamen omnis profequutio boni eft bona, fed oportet confiderare, an illud bonum fit verum, & fimpliciter bonum, vel magis fit apparens, & fecundum quid bonum. Nam profequutio ejus, quod eft verè, & fimpliciter bonum, eft bona: Sicut amor, & concupifcentia, & gaudium de ipfa. Sed profequutio ejus, quod eft bonum apparens, & fecundum quid, malum autem fimpliciter, & fecundum rei veritatem eft mala; Sicut patet in gula, & luxuria, in quibus vituperatur concupifcentia apparentis, & non veri boni; Sic ergo dicendum eft in propofito, quod fi ira fit appetitus vindictæ, fecundum quod verè eft jufta, tunc ira erit bona, & virtuofa, & vocatur ira per zelum: Si autem fit vindictæ, quæ eft apparens jufta, & non verè jufta, fic ira eft peccatum, quam Greg. in 5. Mor. vocat iram per vitium. Eft autem vindicta fic confiderata, apparens jufta propter præcedentem injuriam, quam ratio dictat effe vindicandam. Non tamen eft verè, & fimpliciter jufta, quia non fervatur debitus ordo juftitiæ, quia fortè aliquis quærit majorem vindictam, quam debeat: vel quia quærit fe vindicare fua authoritate, cum hoc ei non liceat, vel quia quærit vindictam non debito fine; & ideò Phil. dicit in 7. Eth. quod iratus incipit quidem audire rationem, prout fcilicet judicat effe injuriam vindicandam: non tamen perfectè audit eam, quia non attendit, ut fequatur rectum ordinem vindictæ, fecundum quòd ratio dictat. Unde comparat iram miniftris

festinantibus exceptis mandatum, antequam totum audiant, propter hoc offendunt; *Hæc ibi, quibus si applicassent præmissæ sententiæ addicti, ei nullatenus adhæsissent.*

XXXIV.

Licet procurare abortum ante animationem fętus, ne Puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

OP. *S. D. in 4. dist. 31. in expos. Text. ait ad ea verba.* Solet quæri cum masculus, &c. Quia vero venena, &c. Hoc peccatum quamvis sit grave, & inter maleficia computandum, & contra naturam quia etiam bestiæ fętus expectant, tamen est minus, quam homicidium, quia adhuc poterat alio modo impediri conceptus, nec est judicandus talis irregularis, nisi jam formato puerperio aborsum procurret, ergo jam de reitate criminis constat, & subdit S. D. ad ea verba, quæ subsequuntur immediate, *& postquam vertet uxoris, &c.* Quamvis enim matrix post impregnationem claudatur, tamen ex delectatione, ut Avic. dicit, movetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum aborsus, & ideò Hier. vituperat accessum viri ad uxorem impregnatam, non tamen ita, quod semper sit peccatum mortale, nisi forte quando probabiliter timetur de periculo aborsus. *Si ergo* per D. Hieron. grave crimen imputatur homini ad uxorem accedenti, cum periculo aborsus, tanto magis grave fuerit, si voluntarie, & ex proposito malitiosè procuretur.

Neque obstat motivum adductum, quod nempe puella non infametur, aut deprehensa gravida occidatur. Nam S. D. 2.2. q. 126. a. 4. in c. Si aliquis per timorem fugiens mala, quę secundum rationem sunt minus fugienda, incurrat mala, quæ secundum rationem sunt magis fugienda, non potest totaliter à peccato excusari, quia timor talis inordinatus esset. Sunt autem magis timenda mala animæ, quam mala corporis. Corporis autem magis, quam mala exteriorum rerum. Et ideò si quis incurrat mala animæ, i. peccata, fugiens mala corporis, puta flagella, vel mortem, aut mala exteriorum rerum, puta damnum pecuniæ, aut si sustineat mala corporis, ut vitet damnum pecunię, non excusatur totaliter à peccato. Ut autem ostendat quanta sit hujus peccati gravitas, ad 1. ait dicendum, quòd timor non excusat ex parte, qua est peccatum, sed ex parte, qua est involuntarium. *Si ergo mors non est fugienda, ne justitia Dei deseratur, multo minus infamia evitanda id permittet cum de ea, etiam dicat S. D. in 4. dist. 29. qu. 1. ar. 2.* ad 3. dicendum, quòd infa-

infamia, quamvis ſit magnum damnum, tamen ei de facili occurri poteſt, & ideò non reputatur cadens in conſtantem virum metus infamiæ ſecundum jura. *Et ſic multo minus poterit eſſe juſtum motivum procurandi aborſum, ſi homo debeat mala experiri etiam urgente infamia, ne divinam deſerat juſtitiam.*

XXXV.

Videtur probabile omnem fętum quandiù in utero eſt carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere cum paritur; ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

OPponit S. D. in 3. di. 3. q. 5. a. 2. in corp. Oportet, ut conceptio in Chriſto non præcedat tempore completam naturam carnis ejus, & ita relinquitur, &c. In aliis autem hæc ſucceſſivè contingunt, ita quod maris conceptio non perficitur, niſi uſque ad quadrageſimum diem, ut Phil. in lib. de animal. dicit; fęminæ autem uſque ad nonageſimum: ſed in completione corporis maſculi, videtur Auguſtinus ſuperaddere ſex dies, qui ſic diſtinguuntur ſecundum eum in Epiſtola ad Hier. Semen primis ſex diebus, quaſi lactis habet ſimilitudinem, novem diebus vertitur in ſanguinem: deindè duodecim diebus ſolidatur: decem, & octo diebus formatur, uſque ad perfecta membrorum lineamenta: & hinc jam reliquo tempore uſque ad tempus partus magnitudine augetur: *Unde:*

Verſus.

Sex in lacte dies, ter ſunt in Sanguine terni
Biſseni carnem, Ter ſeni membra figurant.

In Chriſti autem conceptione materia, quam Virgo miniſtravit, ſtatim formam, & figuram humani corporis accepit, & animam, & unitatem Divinæ Perſonæ aſſumpta eſt. *Atqui in conceptione puri hominis, hæc ſola intervenit differentia reſpectu animationis, quod ubi illa fuit facta in momento, quo Virgo conſenſum exhibuit, hæc autem ſtatuto tempore: igitur animatio non differtur uſque ad tempus partus, ut prætendit ex ſola imaginatione præmiſsa propoſitio.*

XXXVI.

Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

OPponit S. D. 2. 2. q. 66. a. 7. ad 1. dicendum, quòd decretalis illa loquitur in casu, in quo non est urgens necessitas: Decretalis autem habetur extra de furtis. Ubi dicitur. Si quis per necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres: *igitur non licet furari propter necessitatem gravem: sed solum per urgentem, i. extremam, in quo casu ecclesia pœnitentiam non statuit.*

XXXVII.

Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

OPponit S. D. 2. 2. q. 59. a. 4. in C. Respondeo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, cum de differentia peccatorum ageretur peccatum mortale est, quod contrariatur charitati, per quam est animæ vita; omne autem nocumentum alteri illarum ex se charitati repugnat, quæ movet ad volendum bonum alterius, & ideò cum injustitia semper consistat in nocumento alterius, manifestum est, quod facere injustum ex genere suo est peccatum mortale: *Atqui rem Domini surripientes, injustum faciunt; neque opera exhibita, existimata major, tollit hanc injuriam, igitur non licèt adimplere, quod permittit præmissa propositio, quod clarius ostendit. S. D. 1. 2. qu. 114. a. 1. in C.* Respondeo dicendum, quod meritum, & merces ad idem referuntur, id enim merces dicitur, quod alicui recompensatur pro retributione operis, vel laboris, quasi quoddam prætium ipsius. Unde sicut reddere justum precium pro re accepta ab aliquo, est actus justitiæ: ita etiam recompansare mercedem operis, vel laboris est actus justitiæ: justitia autem æqualitas quædam est, ut patet per Phil. 5. Eth. & ideò simpliciter est justitia inter eos, quorum est simpliciter æqualitas: eorum verò, quod non est simpliciter æqualitas non est simpliciter injustitia, sed quidam justitiæ modus potest esse, sicut dicitur, quoddam jus paternum, sive dominativum, ut in eodem lib. Phil. dicit, & propter hoc in his, in quibus est simpliciter justum, est etiam simpliciter ratio meriti, & mercedis, in quibus autem

autem est secundum quid justum, & non simpliciter, in his etiam non est simpliciter ratio meriti, sed secundum quid, in quantum salvatur ibi justitiæ ratio. Sic enim & filius meretur aliquid à patre, & servus à Domino.

His autem præmissis, ut appareat, quantum juris possideat servus respectivè ad res Domini, subdit S. D. in 3. di. 18. qu. 1. a. 2. in C. Ad hoc igitur, quod aliquis mereatur, tria necessaria sunt. Scilicet agens, qui meretur, actio per quam meretur, & merces, quam meretur, & ideò ad meritum tria requiruntur. Primum est secundum comparationem merentis ad mercedem, ut scilicet ille, qui meretur, sit in statu aquirendi mercedem, & propter hoc illi, qui sunt omninò in termino, nihil merentur, quia nihil aquirere possunt. Secundum est ex comparatione agentis ad actionem, ut scilicet sit Dominus suæ actionis, alias per actionem suam non dignificatur ad aliquid habendum, nec laudatur. Et ideò ea, quę agunt, per necessitatem naturæ, vel etiam perviolentiam non merentur. Tertium est secundum proportionem agentis ad mercedem, ut s. æquiparetur mercedi, non quidem secundum æqualitatem quantitatis, quia hoc requiritur in justitia commutativa, quę consistit in emptionibus, & venditionibus, sed secundum æqualitatem proportionis, quæ requiritur in justitia distributiva. *Atqui famuli, & famulæ jam sunt in termino sui arbitrii Domino obligati, neque amplius sunt Domini suæ actionis: & alias recompensando sibi labores, quos putant majores, id reducerent ad justitiam commutativam tantùm, pro labore recompensando: quod neutiquam permittitur, ut in litera, cum reliquis patet, igitur corruit præmissa doctrina.*

Præterquamquod ut ait S. D. 2. 2. q. 66. a. 3. in C. Competit furto, quod sit circa rem possessam, & occulta acceptio rei alienæ: *atqui* jam in occulto, id faciunt famuli, & famulæ, præmissam sententiam practicantes, & auferunt rem de, qua Dominus habet certum dominium, ergo non juste talis res possidebitur à famulis, vel famulabatur ratione dubii, & opinabilis juris, si de illa est apud Dominum indubitata possessio, cum dicat etiam S. D. 2. 2. q. 57. art. 2. in c. alio modo aliquid est adequatum, vel commensuratum alteri ex condicto, sive ex communi placito, quando scilicet aliquis reputat se contentum, si tantum recipiat, quid clarius? *Atqui recompensatio major invito Domino fieri nequit, nam docet S. D. 2. 2. qu. 61. articul. 3. in corp.* quòd voluntarię mutationes dicuntur, quando aliquis voluntariè transfert rem suam in alterum: *igitur ignorante Domino, nonnisi contra justitiam, & eo invito injustè fieret*

ret talis recompensatio expoliando ipsum eo, ad quod jus habet, & communiter contra suam voluntatem, illud captando, hæc præponenda venit.

XXXVIII.

Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

OPponit S. D. 2. 2. q. 77. ar. 2. in c. Respondeo dicendum, quòd circa rem, quæ venditur triplex defectus considerari potest. Unus, &c. Alius autem defectus est secundum quantitatem, quę per mensuram cognoscitur, & ideò si quis scienter utatur deficienti mensura in vendendo, fraudem committit, & est illicita venditio. Unde dicitur Deut. 25. Non habebis in sacculo diversa pondera majus, & minus, nec erit in domo tua modius major, & minor, & postea subditur: abominabitur enim Dominus eum, qui facit hęc, & adversatur omnem injustitiam, & ibidem Sol. ad 2. ait, dicendum, quòd mensuras rerum venalium necesse est, in diversis locis esse diversas propter diversitatem copiæ, & inopiæ rerum, quia ubi res magis abundat, consueverunt esse majores mensuræ. In unoquoque tamen loco ad rectores civitatis pertinet determinare, quę sint justę mensuræ rerum venalium pensatis conditionibus locorum, & rerum, & ideò has mensuras publica authoritate, vel consuetudine institutas præterire non licet. *Atqui si aliquis furatur paulatim in magna quantitate (quod pluries contingere solet in venditione) poterit etiam in maxima, nam dato primo, secundum etiam non repugnat, cauti ergo debent esse vendentes, ne minutatim ad tantam summam ascendant, quæ gravitate pensetur. Neve mensuras vendibilium à judice, vel rectore taxatas, prætereant.*

Neque aliquid suffragat, quod lex humana permittat inæqualitatem in emptione, & venditione, nam, ut ait S. D. loco citat. articul. primo ad 1. dicendum, quòd, sicut supra dictum est lex humana populo datur, in quo sunt multi à virtute deficientes, non autem datur solum virtuosis, & ideò lex humana non potuit prohibere quidquid est contra virtutem, sed ei sufficit, ut prohibeat ea, quæ destruunt hominum convictum, alia verò habeat quasi licita, non quia ea, approbet, sed quia non punit. Sic ergo habet quasi licitum pœnam non inducens, si absque fraude venditor rem suam supervendat, aut emptor vilius emat, nisi sit nimius excessus: quia tunc etiam lex humana cogit ad restituendum,

dum, puta si aliquis sit deceptus ultra dimidiam justi prætii quantitatem. Sed lex divina nihil impunitum relinquit, quod sit virtuti contrarium: Unde secundum Divinam legem illicitum reputatur, si in emptione, & venditione non sit æqualitas justitiæ observata: & tenetur ille, qui plus habet, recompensare ei, qui damnificatus est, si sit notabile damnum; *Atqui notabile damnum occurrit in casu nostro, ipsi communitati ementium, & alias hæc minuta furta regulariter contingunt in emptione, & venditione, igitur præmissa restitutio, etiam in consimilibus est exercenda casibus.*

XXXIX.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

OPponit S. D. 2. 2. q. 62. articul. 7. in c. Respondeo dicendum, quòd, sicut dictum est, ad restitutionem tenetur aliquis non solum ratione rei alienæ, quam accipit, sed etiam ratione injuriosæ acceptionis, & ideò quicumque est causa injustæ acceptionis tenetur ad restitutionem, quod quidem contingit dupliciter directè, scilicet & indirectè; Directè quidem quandò inducit alium ad accipiendum, & hoc quidem tripliciter. Primo quidem modo movendo ad ipsam acceptionem, quod quidem fit, præcipiendo, consulendo, consentiendo expressè, & laudando aliquem, quasi strenuum de hoc, quod aliena accepit; *Ex quibus evidenter convincitur falsitas præmissæ propositionis.*

XL.

Contractus Mohatra stocco licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito, cùm intentione lucri.

OPponit S. D. 2. 2. q. 77. art. 1. in c. Respondeo dicendum, quòd fraudem adhibere ad hoc, quod aliquid plus justo pretio vendatur, omninò peccatum est, inquantum aliquis decipit proximum in damnum ipsius: Unde & Tullius dicit in lib. de Offic. Tollendum est igitur in rebus contrahendis omne mendacium, non licitatorem venditor, nec qui contra se licitetur emptor apponet. Si autem fraus deficit tunc de emptione, & venditione dupliciter loqui possumus. Uno modo, &c. Alio modo possumus loqui de emptione, & venditione, secundum quòd per accidens cedit in utilitatem unius,

nius, & detrimentum alterius, puta cum aliquis multum indiget habere rem aliquam, & alius lædatur, si ea careat: & in tali casu justum prætium erit, ut non solum respiciatur ad rem, quæ venditur, sed ad damnum, quod venditor ex venditione incurrit; & sic licitè poterit aliquid vendi, plusquam valeat secundum se, quamvis non vendatur plusquam valeat habenti. Si verò aliquis multum juvetur ex re alterius, quam accepit, ille vero, qui vendit, non damnificatur carendo re illa, non debet eam supervendere: quia utilitas, quę alteri accrescit, non est ex venditione, sed ex conditione ementis. Nullus autem debet vendere alteri, quod non est suum, licèt possit ei vendere damnum, quod patitur: ille autem, qui ex re alterius accepta multum juvatur, potest propria sponte aliquid vendenti supererogare, quod pertinet ad hujus honestatem, *atqui in prædicto contractu præter justitiam, ne dum honestatem, & ne dum expectatur, sed statim exigitur, absque titulo damni alicujus, igitur radicitus evertitur doctrina præmissæ propositionis*.

XLI.

Cum numerata pecunia prætiosior sit numeranda, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultrà sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

OPponit S. D. 2. 2. q. 78. a. 1. in C. Respondeo dicendum, quòd accipere usuram pro pecunia mutuata est secundum se injustum, quia venditur id, quod non est, per quod manifestè inæqualitas constituitur, quæ justitiæ contrariatur: Ad cujus evidentiam sciendum est, quod quædam res sunt, quorum usus est ipsarum rerum consumptio, sicut vinum consumimus, eo utendo ad potum, & triticum consumimus eo utendo ad cibum: Unde in talibus non debet seorsum computari usus rei à re ipsa, sed cuicumque conceditur usus, ex hoc ipso concedit res, & propter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium: Si quis ergo seorsum vellet vendere vinum, & vellet seorsum vendere usum vini, venderet eandem rem bis, vel venderet id, quod non est; Unde manifestè per injustitiam peccaret: Et simili ratione, &c. Pecunia autem secundum Phil. in 5. Eth. & in 1. Polit. principaliter est inventa ad commutationes faciendas: & ita proprius, & principalis usus est ipsius consumptio, sive distractio secundum quod in commutationes expenditur; & propter hoc secundum se est illicitum pro usu pecuniæ mutuatæ

accipere pretium, quod dicitur uſura; *Nec valet dicere, quod pecunia numerata ſit pretioſior numeranda; nam S. D.* hic a. 2. ad 4. dicendum, quod pecunia non poteſt vendi pro pecunia ampliori, quam ſit quantitas pecuniæ mutuatæ, quæ reſtituenda eſt; *Unde omninò deficit præmiſſa ſententia.*

XLII.

Uſura non eſt dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur, tanquam ex juſtitia debitum.

OPponit S. D. 2. 2. q. 78. a. 2. in C. Reſpondeo dicendum, quòd ſecundum Phil. in 4. Eth. Omne illud pro pecunia habetur cujus prætium poteſt pecunia menſurari: & ideò ſicut ſi aliquis pro pecunia mutuata, vel quacumque alia re, quæ ex ipſo uſu conſummitur, pecuniam accipit ex pacto tacito, vel expreſſo, peccat contra juſtitiam, ut dictum eſt: ita etiam quicumque ex pacto tacito, vel expreſſo quodcumque aliud acceperit, cujus pretium pecunia menſurari poteſt, ſimile peccatum incurrit. Si verò accipiat aliquod hujuſmodi non quaſi (nota) exigens, nec quaſi ex aliqua obligatione tacita, vel expreſſa, ſed, ſicut gratuitum, donum non peccat, quia etiam antequam pecuniam mutuaſſet, licitè poterat aliquod donum gratis accipere, nec pejoris conditionis efficitur per hoc, quod mutuavit. *Atqui in præfata propoſitione dicitur, quod licet ultra ſortem aliquid exigere, & alias ly exigere eſt anguis latens, quia prout ſic efficitur tacita obligatio, quæ deſtruit ſimpliciter titulum benevolentiæ, & gratitudinis, igitur per optimè proſcripta remanet præmiſſa propoſitio.*

XLIII.

Quid ni nonniſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

OP. S. D. 2. 2. q. 79. art. 1. ad 2. dicendum, quòd declinare à malo, ſecundum quod ponitur pars juſtitiæ non importat negationem puram, quod eſt non facere malum, hoc enim non meretur palmam, ſed ſolum vitat pœnam. Importat autem motum voluntatis repudiantis malum: ut ipſum nomen declinationis oſtendit, & hoc eſt meritorium, præcipuè, quando aliquis impugnatur, ut malum faciat, & reſiſtit. *Atqui contra juſtitiam in re gravi deficiens, graviter peccat, igitur præmiſſa opinio cadit.*

XLIV.

Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Etsi hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

OPponit S. D. 2.2. quæst. 68. arti. 3. in c. Respondeo dicendum; quòd, sicut suprà dictum est, accusatio ordinatur ad bonum commune, quòd intenditur per cognitionem criminis: nullus autem debet nocere alicui injuste, ut bonum commune promoveat, & ideò in accusatione, duplici ratione contingit esse peccatum. Uno modo ex eo, quod aliquis injuste agit contra eum, qui accusatur, crimina falsa ei imponendo, quod est calumniari. Alio modo ex parte reipublicę, cujus bonum principaliter intenditur in accusatione, dum aliquis impedit malitiose punitionem peccati. Quod iterum dupliciter contingit. Uno modo fraudem in accusatione adhibendo, & hoc pertinet ad prævaricationem, nam prævaricator dicitur, quasi varicator, qui adversam partem adjuvat prodita causa sua. Alio modo totaliter ab accusatione desistendo, quod est tergiversari. In hoc enim, quòd desistit ab hoc, quod cęperat, quasi tergum vertere videtur. *Ex quibus*, si non licet falsum crimen imponere alicui, neque fraudolenter in hoc se gerere ob bonum commune, multo minus ob particulare. *Ad id autem, quod subditur de probabilitate supra alias propositiones Teologicas opponit S. D. quol. 3. ar. 10. in c.* dicendum, quòd diversæ opiniones doctorum Sacrę Scripturæ, si quędam non pertineant ad fidem, & bonos mores, absque periculo auditores utramque opinionem sequi possunt. Tunc enim habet locum, quod Apostolus dicit ad Ro. 14. unusquisque in suo sensu abundet. In his verò quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri, in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à pecato non fuissent, qui sequuti sunt opinionem Arrii, Nestorii, & aliorum hæreticorum. Nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus opinionem erroneam sequantur, in rebus enim dubiis non est de facili prę standus assensus. Qui ergo assentit opinioni alicujus ministri contra manifestum scripturæ Testimonium, sive contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiæ authoritatem, non potest ab erroris vitio excusari, *quæ verba merito hìc sunt applicanda.*

Dare

XLV.

Dare temporale pro Spirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tanquam prætium, ſed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

OPponit S. D. 2. 2. quæſt. 100. art. 1. ad 5. dicendum, quòd nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Unde nec permutatio præbendarum, vel Eccleſiaſticorum beneficiorum fieri poteſt authoritate partium, abſque periculo ſimoniæ, ſicut nec tranſactio, ut jura determinant, & ar. 4. ejuſdem quæſtionis ad 3. ait. Circa collationem vero beneficiorum ſciendum eſt, quod ſi Epiſcopus antequam beneficium alicui conferat, ob aliquam cauſam ordinaverit aliquid ſubtrahendum de fructibus beneficii conferendi, & in pios uſus expendendum non eſt illicitum. Si verò ab eo, cui beneficium confert requirat aliquid ſibi exhiberi defructibus illius beneficii, idem eſt, ac ſi aliquod munus ab eo exigeret, & non caret vitio ſimoniæ. *Atqui* exigere munus eſt illud exigere, ſub ratione gratuitæ compenſationis, igitur hoc neutiquam fieri poteſt, quod & in alio caſu damnat S. D. hic a. 5. ad 2. dicens. Si tamen aliquis dat beneficium Eccleſiaſticum alicui hoc pacto, vel interventione, ut exinde ſuis conſanguineis provideat, eſt manifeſta ſimonia: *Quæ quidem verba extendenda veniunt, etiamſi tantum debito gratitudinis exigerentur pro ipſis conſanguineis, & ſic deſtruitur præmiſſa propoſitio.*

XLVI.

Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.

OP. S. D. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 1. dicendum, quòd omnia temporalia annectuntur ſpiritualibus, ſicut fini, & ideò ipſa quidem temporalia vendere licet, ſed ordo eorum ad ſpiritualia ſub venditione cadere non debet: *Ecce igitur quomodo ad literam opponitur lux ipſis tenebris, ut nullatenus valeant ſubſiſtere in conſpectu illius.*

XLVII.

Cùm dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint ad Eccleſias promovent. Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparativo, pro poſitivo; vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò, quandò ſit concurſus.

OPponit S. D. 2. 2. q. 63. a. 2. ad 3. Reſpondeo dicendum, quòd quantum ad hoc, quod electio impugnari non poſſit in foro judiciali, ſufficit eligere bonum; nec oportet eligere meliorem, quia ſic omnis electio poſſet habere calumniam. Sed quantum ad conſcientiam eligentis, neceſſe eſt eligere meliorem, vel ſimpliciter, vel in comparatione ad bonum commune, quia ſi poteſt haberi aliquis magis idoneus erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet quod hoc ſit propter aliquam cauſam. Quæ quidem ſi pertineat ad negotium quantum ad hoc erit ille, qui eligitur magis idoneus: Si verò non pertineat ad negotium id, quod conſideratur, ut cauſa, erit manifeſtè acceptio perſonæ; *Et ſic ruit prima, & ſecunda extorta expoſitio, ſcilicet quantum verò ad tertiam de concurſu ait* S. D. 2. 2. q. 185. a. 3. in c. ex parte ejus, qui aſſumit, vel eligendo, vel providendo, requiritur, quod talem eligat, qui fideliter Divina myſteria diſpenſet, quæ quidem diſpenſari debent ad utilitatem Eccleſiæ ſecundum illud 1. Cor. 14. ad ædificationem Eccleſiæ quęrite, ut abundetis. Non autem divina miniſteria committuntur propter eorum remunerationem, quam expectare debent in futuro: & ideò ille, qui debet aliquem eligere in Epiſcopum, vel de eo providere non tenetur aſſumere meliorem ſimpliciter, quod eſt ſecundum charitatem, ſed meliorem quoad regimen Eccleſiæ, qui, ſ. poſſit Eccleſiam & inſtruere, & defendere, & pacificè gubernare: *& ſic etiam tertia interpretatio Concilii in nihilum redigitur.*

Tam

XLVIII.

Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

OPponit S. D. 2. 2. q. 154. ar. 2. in c. Reſpondeo dicendum, quòd abſque omni dubio tenendum eſt, quòd fornicatio ſimplex ſit peccatum mortale, non obſtante, quod Deut. 23. ſuper illud. Non erit meretrix, &c. dicit gloſ. ad eas prohibet accedere, quarum eſt venialis turpitudo. Non enim debet dici venialis, ſed venalis, quod eſt proprium meretricum. Ad hujus autem evidentiam conſiderandum eſt, quod peccatum mortale eſt omne peccatum, quòd committitur directè contra vitam hominis. Fornicatio autem ſimplex importat inordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ ejus, qui eſt ex tali concubitu naſciturus. Videmus enim in omnibus animalibus, in quibus ad educationem prolis requiritur cura maris, & fęminæ, quòd in eis non eſt vagus concubitus, ſed maris ad certam fęminam, unam, vel plures, ſicut patet in omnibus avibus. Secus autem in animalibus, in quibus ſola fœmina ſufficit ad educationem fętus, in quibus eſt vagus concubitus, ut patet in canibus, & hujuſmodi aliis animalibus. Manifeſtum eſt autem, quod ad educationem hominis non ſolum requiritur cura matris, à qua nutritur, ſed multo magis cura patris, à quo eſt inſtruendus, & defendendus, & in bonis tam interioribus, quam exterioribus promovendus. Et ideò contra naturam hominis eſt, quòd utatur vago concubitu, ſed oportet, quod ſit maris ad determinatam fęminam, cum qua permaneat non per modicum tempus, ſed diu, vel etiam per totam vitam. Et inde eſt, quod naturaliter eſt maribus in ſpecie humana ſolicitudo de certitudine prolis, quia eis imminet educatio prolis: hæc autem certitudo tolleretur, ſi eſſet vagus concubitus. Hæc autem determinatio certæ fęminæ, matrimonium vocatur, & ideò dicitur eſſe de jure naturali. Sed quia concubitus ordinatur ad bonum commune totius humani generis, bona autem communia cadunt ſub determinatione legis, ut ſuprà habitum eſt, conſequens eſt, quod iſta conjunctio maris ad fęminam, quæ matrimonium dicitur, lege aliqua determinetur. Qualiter autem ſit apud nos determinatum, in tertia parte hujus operis dicetur, cum de matrimonii Sacramento tractabitur. Unde cum fornicatio ſit concubitus vagus, utpote præter matrimonium exi-

existens, est contra bonum prolis educandæ, & ideò est peccatum mortale. Nec obstat, si aliquis fornicando aliquam cognoscens, sufficienter provideat proli de educatione, quia id, quod cadit sub legis determinatione, judicatur secundum id, quod communiter accidit, & non secundum id, quod in aliquo casu potest accidere. *Ex quibus bene proscribitur præmissa propositio.*

XLIX.

Mollities jure naturæ prohibita non est: undè si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquandò obligatoria sub mortali.

Opponit S. D. 2. 2. q. 154. a. 12. ad 1. dicendum, quòd sicut ordo rationis rectæ ab homine, ita ordo naturæ est ab ipso Deo: & ideò in peccatis contra naturam, in quibus ipse ordo naturæ violatur, fit injuria ipsi Deo ordinatori naturæ: *Atqui* mollities est contra naturam, igitur destruitur præmissum assumptum per ea, quæ docet S. D. in eadem qu. a. 10. in c. Respondeo dicendum, quòd, sicut suprà dictum est, ibi est determinata luxuriæ species, ubi specialis ratio deformitatis occurrit, quæ facit indecentem actum venereum; Quod quidem, &c. Alio modo, quia etiam super hoc repugnat ipsi ordini naturali venerei actus, qui convenit humanæ speciei, quod dicitur vitium contra naturam. Quod quidem potest pluribus modis contingere: Uno quidem modo, si absque omni concubitu causa delectationis venereæ pollutio procuretur, quod pertinet ad peccatum immunditiæ, quam quidam mollitiem vocant. *Ad tollendum* autem motivum apparens, quo videtur licitum id perpetrare, ait S. D. 1. Ro. lect. 8. Quod secundum naturæ intentionem commixtio sexuum in animalibus ordinatur ad actum generationis. Unde omnis commixtionis modus, ex quo generatio sequi non potest, est contra naturam hominis, inquantum est animal. *Si ergo* hoc peccatum pugnat contra hominem in gradu generico consideratum, impossibile est, quod ei aliquandò conveniat ratione gradus specifici, ad quem peculiaris moralitas spectat; *igitur cum hoc peccatum sit deterioris conditionis, idest spectans ad ea, quæ sunt contra naturam, non aliquandò fuerit naturale ipsi homini, utroque gradu considerato.*

Copulæ

L.

Copula cum conjugata conſentiente marito non eſt adulterium, adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

OPponit S. D. 2. 2. q. 154. a. 8. in c. Reſpondeo dicendum, quòd adulterium, ſicut ipſum nomen ſonat eſt acceſſus ad alienum thorum, & in 4. di. 35. q. 1. a. 1. in c. excipiuntur ſeptem caſus, in quibus non licet viro uxorem dimittere fornicantem, in quibus vel uxor immunis à culpa eſt, vel utrique ſunt ęqualiter culpabiles. Primus eſt, ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus ſi ipſe uxorem proſtituerit. *Atqui* hoc in pęnam ei datur, ergo ob crimen proſtitutionis, quod in alia ſpecie collocari non poteſt, niſi in adulterio; nam, ut ait S. D. hic ſol. ad 1. dicendum, quòd ſi vir dimittat uxorem fornicantem livore vindictę peccat: ſi autem ad infamiam propriam cavendam, ne videatur particeps criminis, &c. *cum ergo* hoc crimen ſit adulterium, ſi ipſe eſſet particeps, multo magis crimen in eadem ſpecie gravaretur, nec ad minorem, nempe ad ſimplicem fornicationem poſſet transferri, ſicut claré deducitur ex S. D. 2.2 qu. 154. ar. 7. in c. In adulterio dupliciter contra caſtitatem, & humanę generationis bonum aliquis delinquit, primo quidem, inquantum accedit ad mulierem non ſibi matrimonio copulatam, quod requiritur ad bonum prolis propriæ educandæ: alio modo, quia accedit ad mulierem alteri per matrimonium copulatam, & ſic impedit bonum prolis alienæ. Eadem ratio eſt de muliere conjungata, quæ per adulterium corrumpitur. Unde dicitur Eccl. 23. omnis mulier relinquens virum ſuum peccabit: primo enim in lege altiſſimi incredibilis fuit, in qua ſcilicet præcipitur: non mechaberis; ſecundo (Nota) in virum ſuum deliquit, ex quo facit contra certitudinem prolis. Tertio in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi, quod eſt contra bonum propriæ prolis, ſed primum eſt commune in omnibus peccatis mortalibus, alia verò duo ſpecialiter pertinent ad deformitatem adulterii, *atqui* ſic eſt, quod etiamſi maritus conſentiat, adhuc remanet prolis incertitudo, etiam altero viro ad uxorem accedente, igitur idem quod prius, & quamvis talis incertitudo tollatur ex proprii viri abſtinentia, ſequitur tamen tertium à S. D. adductum nempe ex alio viro filios habere, quod eſt contra bonum propriæ prolis, quorum duorum alterum ſufficit ad ſimpliciter adulterium ſtatuendum, *igitur inaniter adducitur motivum conſentientis mariti, ut adulterina deformitas minuatur.*

Famu-

LI.

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras, ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

OPponit S. D. 2.2. q. 104. art. 1. in quo quęrit ℣. unus homo teneatur alteri obedire in c. Respondeo dicendum, quòd sicut actiones rerum naturalium procedunt ex potentiis naturalibus, ita etiam operationes humanæ procedunt ex humana voluntate, oportuit autem, &c. Movere autem per rationem, & voluntatem est præcipere. *Atqui* habens malum finem deficit etiam moraliter in mediis, ergo non præcipit per rationem, sed præter rationem, & contra rationem, & sicut deficit imperans, ita & qui exequitur, nam ut ait S. D. hic a. 2. in c. Respondeo dicendum, quòd omnia opera bona, quæ specialem habent laudis rationem, specialis virtus determinatur, hoc enim propriè convenit virtuti, ut opus bonum reddatur. Obedire autem superiori debitum est secundum divinum ordinem rebus traditum, ut ostensum est, & per consequens est bonum, cum bonum consistat in modo specie, & ordine, ut Aug. dicit in lib. de natur. boni: habet autem hic actus specialem rationem laudis ex speciali objecto; *atqui, objectum est de se malum, igitur omnino vitandum, etiam in mediorum exequutione, ne dum electione, nam, ut subdit S. D.* hic art. 4. ad 3. dicendum, quòd, etsi non semper teneatur homo velle, quod Deus vult, semper tamen tenetur velle, quod Deus vult eum velle: & hoc homini præcipuè innotescit per præceptum Divinum: & ideò tenetur homo in omnibus divinis præceptis obedire. *Atqui talia agere est contra Divinum præceptum, quia est exequutio media ad aliquid contra justitiam, & charitatem, igitur à simili peroptimè concludit S. D.* hic a. 5. ad 3. dicendum, quòd religiosi obedientiam profitentur, quantum ad Regularem conversationem, &c. Si autem etiam in aliis obedire voluerint hoc pertinebit ad cumulum perfectionis, dum tamen illa non sint contra Deum, aut contra professionem regulæ, quia talis obedientia esset illicita: Sic ergo potest triplex obedientia distingui, una sufficiens ad salutem,

tem quæ ſcilicet obedit in his ad quæ obligatur. Alia perfecta quæ obedit in omnibus licitis, alia indiſcreta, quę etiam in illicitis obedit, *Qualis de facto eſt allata in præmiſſa propoſitione.*

LII.

Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

OPponit S. D. 2.2. quæ. 122. arti. 4. ad 1. Ineſt homini naturalis inclinatio ad hoc, quod cuilibet rei neceſſariæ deputetur aliquod tempus, ſicut corporali refectioni, ſomno, & aliis hujuſmodi. Unde & Spirituali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur ſecundum dictamen naturalis rationis aliquod tempus deputat homo, & ſic hahere aliquod tempus deputatum ad vacandum divinis cadit ſub præcepto mortali. *Atqui Eccleſia determinavit feſta ut ait S. D. ibi ad 4. dicendum, quòd obſervantiæ diei Dominicæ in nova lege ſuccedit obſervantiæ ſabbathi, non ex vi præcepti legis, ſed ex coſtitutione Eccleſiæ, & conſuetudine populi Chriſtiani, quod autem ſit talis Eccleſiæ authoritas conſtituendi dies feſtos docet* S. D. in 4. d. 40. art. 4. ad 1. dicendum quòd Eccleſiæ præceptum habet eandem obligandi efficaciam, quam & præceptum Divinum; *Igitur omninò decidit prædicta propoſitio.*

LIII.

Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes imò quatuor ſimul à diverſis Celebrantibus audit.

OP. S. D. 3. p. q. 82. art. 2. ad 3. dicendum, quod Euchariſtia eſt Sacramentum unitatis Eccleſiæ, quæ attenditur ſecundum hoc, quod multi ſunt unum in Chriſto. *Atqui* in ſacrificio Miſſæ præcipuè attenditur Euchariſtia conſummanda, igitur, ut fideles ſe conforment ſacrificio, unitati ejuſdem inſiſtere debent. Item S. D. 2. 2. q. 87. ar. 1. in c. Reſpondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt nomen oblationis commune eſt ad omnes res, quæ in cultum Dei exhibentur, ita quod ſi aliquod exhibetur in cultum Divinum, quaſi in aliquod ſacrum, quod inde fieri debeat conſummendum eſt, & oblatio eſt, & ſacrificium: Unde Ex. 25. dicitur offeres totam arietem in incenſum ſuper altare: *Atqui Miſſæ* ſacrificium Deo à fideli oblatum figuratur in toto, & integro illo ariete: omne enim ſacrificium eſt oblatio, ut dicit *S. D. 2. 2. q. 86. ar. 3. ad 3. ergo ſicut il-*

 lud

lud erat simplex in sui constitutione, nec ex plurium partibus compactus, ita neque Missæ sacrificium, Deo à fideli ablatum: Tanto magis, quod ut ait S. D. 3. p. q. 82. art. 1. ad 2. dicendum bonus laicus justus unitus est Christo unione spirituali per fidem, & charitatem, non autem per Sacramentalem potestatem, & ideò habet spirituale Sacerdotium ad offerendum spirituales hostias, de quibus dicitur in Ps. 50. Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, & Rom. 12. exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, *super quo loco S. D. e*tiam ait, est autem considerandum, quod hostia, quæ Deo immolabatur: quatuor habebat, primo namque ipsa oblatio debebat esse integra, & incorrupta, *atqui illa hostia Deo oblata per laicum fungentem officio spiritualis Sacerdotis integra non esset, igitur coram Deo nulla: Tum vel maximè id apparet, quia diversas simul Misfæ partes audire injuriam facit, ut subvertit modum, & mysteriorum ordinem, quo tantum peragi sacrificium omnino est necesse: sicut evidenter apparet ex toto S. D. Op. 66. ubi disertè, ac eleganter singulæ Missæ partes examini subduntur, in quibus non semel mystica referentia exhibetur ad prius, & posterius, attenta hominis conditione, & ejusdem sanctificatione, peregrinatione, & futura gloriæ sperata fruitione: Tum etiam quia sic complicatam audiens Missam, debet se applicare ad unum simul, & alterum Sacerdotem auscultandum, atqui id implicat adimplere sicut opportet, & cum requisita attentione, igitur idem quod prius, nam ut ait S. D. in p. contra Gent. c. 55.* Intellectus noster plura simul actui intelligere non potest, quia cum intellectus in actu, fit intellectum actu, si plura simul actu intelligeret sequeretur, quod intellectus simul esset plura secundum genus suum, quod est impossibile. *Tum tandem quia præceptum eo modo rationabiliter debet observari à particularibus, sicut à capite, tanquam exemplari origine, ab ipso nempe præcepti conditore, ut docet S. D. p. 2. q. 90. ar. 3. in c. ubi dicit*, quod condere legem, vel pertinet ad totam multitudinem, vel pertinet ad personam publicam, quæ totius multitudinis curam habet, *& ibid. ad 1. ait* dicendum, quod, sicut suprà dictum est, lex est in aliquo non solum sicut in regulante, sed etiam participative sicut in regulato, & hoc modo unusquisque sibi est lex, inquantum participat ordinem alicujus regulantis, *unde & ibidem subditur*. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: *Si ergo aliquando ita indebite Summus Pontifex Missam audivit, licebit & ipsis subditis? Et modo post declarationem, nulli debet esse dubium esse observandum Missæ præceptum, cum auditione integræ Missæ, integritate per se, & in*

par-

partium ſucceſſione conſiſtente: *nam ut ſubjungit S. D. p. 2. q. 91. art. 4. in c.* Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut dictum eſt lex imponitur aliis per modum regulæ, & menſuræ, regula autem, & menſura imponitur per hoc, quod applicetur, *&* *infrà*: talis autem applicatio fit per hoc, quod in notitiam eorum deducitur ex ipſa promulgatione. *Per quæ undequaque apparet quanta proceſſerit injuſtitia erga Deum, qui præmiſſa diſpoſuit à fidelibus ſine crimine, obſervanda.*

LIV.

Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

OP. S. D. Op. 65. c. 1. ubi de horis Canonicis ait. Divina quidem Officia in ſeptem horas Canonicas diſtingunntur, ſ. Matutinum, Primam, Tertiam, ſextam, Nonam, Veſperas, & Completorium. *Et infrà* ad has ſeptem horas tenetur Sacerdos, & alii conſtituti in Sacris ordinibus, ſive habeant beneficium, ſive non, & omnes illi, qui percipiunt Eccleſiaſtica ſtipendia in quocumque ordine ſint de poſ. c. 1. & ad Heb. 2. *igitur ex his clarè conſtat prædictam propoſitionem damnatam eſſe, non ſolum relativè ad beneficiatos, & præbendatos, ſed etiam ad quoſcumque, & quomodocumque Sacris ordinibus initiatos.*

Ut autem illius falſitas appareat docet S. D. in diſp. q. 18. de conſcientia ar. 5. ad 1. dicendum, quòd ille qui vovit obedientiam tenetur obedire in his ad, quæ bonum obedientiæ ſe extendit, nec ab iſta obligatione abſolvitur per errorem conſcientiæ: *Sicut igitur inane eſſet, quod quis non potens prædicare, nolet etiam obedire ob id prælato in adeundo choro v. g. vel aliquo alio inferiori officio adimplendo, eo quod ex infirmitate ad majus non poſſit; Nam ut ſubdit S. D. ibidem*, obligatio illa, quæ eſt ad prælatum ſolvi non poteſt: *idem ergo dicendum venit de Divino officio, non enim excuſationem aliquam habere poteſt Sacerdos de ſua erronea conſcientia in hoc, quia, ut ait ibidem S. D. art.* 3. ad 4. dicendum, quod tunc conſcientia erronea non ſufficit ad abſolvendum, quando in ipſo errore peccat: ut quando errat circa ea, quæ ſcire tenetur, & iterum ibidem in c. ait, unde nullus ligatur per præceptum aliquod, niſi mediante ſcientia illius præcepti: *atqui Sacerdos jam ſcit ſuam obligationem, ſe extendere ad totum Officium dicendum, igitur contra ſynderesim agit ceſſando à recitatione par-*

tis, si totum nequeat, hoc enim insuper docet S. D. ibidem a. 1. *ad* 1. Vel potest dici, quod tota vis conscientiæ examinantis, vel consiliantis ex judicio synderesis pendet: sicut tota veritas rationis speculativæ pendet ex principiis primis. *Atqui in primis principiis particulares conclusiones includuntur, sub eorum lumine, igitur, & pars officii recitanda, ex vi synderesis contenta in obligatione totius.*

Item S. D. 2. 2. *q.* 88. *ar.* 4. *in c.* dicendum, quòd idem non potest esse causa dandi, & recipiendi, sicut nec causa agendi, & patiendi: atqui ut ibi subdit, Clericis inquantum sunt ministri altaris spiritualia populo seminantes, decimæ à fidelibus debentur, *igitur ipsi in nullo casu erunt obligati decimas dare, si in principaliori ratione decimarum solvendarum, jam sunt immunes: & tamen contrarium docet S. D. ibidem* dicens unde patet responsio ad primum, quia clerici de propriis prædiis tenentur solvere decimas Parrochiali Ecclesiæ, sicut & alii, etiamsi ipsi sint ejusdem Ecclesiæ clerici; *Ex quibus conclude pariter pro re præsenti.*

Et magis ad rem S. D. in 4. *d.* 15. *q.* 4. *art.* 1. *quæstiunc.* 3. *in c.* ad 3. quæst. dicendum, quod oratio cadit sub præcepto, & determinate, & indeterminate, determinate quidem ad aliquas orationes ex præcepto tenentur illi, qui ex officio sunt medii, inter Deum, & populum constituti, sicut ministri Ecclesiæ, unde ex officio eis incumbit preces ad Deum in persona totius Ecclesiæ fundere, & ideò ex statuto Ecclesiæ tenentur ad horas canonicas dicendas. *Nota ergo, quod distributio horarum est ab Ecclesia, sed obligatio simpliciter est ab ordine suscepto: ergo si Ecclesia non distribuisset horas canonicas, jam clericus adhuc teneretur ad aliquam saltem orationem, si totaliter id non vetet infirmitas.*

Neque potuisset ab omni oratione cessare sine crimine, nam ut subdit S. D. ibid. ar. 2. *quæst.* 1. *in c.* dicendum ad primum, quod duplex est oratio, scilicet privata, quam quisque pro se facit, & publica, quæ facienda incumbit ministris Ecclesiæ, ut dictum est. Et quia hæc publica oratio non fit ab orante solum pro se, sed pro aliis, ideo non debet solum esse mentalis, sed vocalis, quod autem est pro aliis nequit ommitti, sine illorum damno, & injuria; *igitur qui ommisit partem orationis, vel officii debiti, quam potest recitare reus est, etiam restitutionis fructuum, si ex hoc habeat illos,* ait enim S. D. quol. 6. ar. 8. in c. quod ad officium mortuorum, tenetur clericus beneficiatus, etiam in scholis existens, ut per hoc satisfaciat mortuis quorum recepit bona.

Ne-

Neque valet dicere, quod major pars ommiſſa, vel non recitata ſine crimine, ſic etiam trahat ſecum minorem: quia ubi agitur de re ſacrificabili Deo, ſi non tota, vel non tam digna, ſaltim minor voluit Deus, ut ſibi Sacrificaretur, ut ex Divina ſcriptura refert S. D. p. 2. q. 102. ar. 3. ad 12. dicendum, quod lex in Sacrificiis providere voluit paupertati offerentium, ut qui non poſſet habere animal quadupes, ſaltem offerret avem, quam qui habere non poſſet ſaltem offerret panem, & ſi hunc habere non poſſet, ſaltem offerret farinam, vel ſpicas. *Idipſum igitur erit judicium concludendum de Sacrificio in Officio Divino contento, & in ſeptem horas canonicas diſtributo, quarum ſi unam nequeat clericus, potens autem alteram, cammet Deo Sacrificare tenetur.*

LV.

Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per Sacrilegam Domini manducationem.

OPponit S. D. in 4. diſtinct. 12. quæſtion. 3. articul. 1. quæſtiunc. 3. in c. ad 3. quæſtionem dicendum, quòd ſecundum diverſos ſtatus fidei, diverſus mos de hoc inolevit. Nam in primitiva Eccleſia quando vigebat devotio major ex propinquitate paſſionis Chriſti, & erat major impugnatio ab infidelibus, quia hæc menſa adverſus tribulationes. Eccleſię pręparatur, quotidie communicandum fidelibus indicebatur. Unde Calixtus Papa dicit. Peracta conſecratione omnes communicent, qui nolunt Eccleſiaſticis carere limitibus. Sic enim Apoſtoli ſtatuerunt. Poſtmodum indictum fuit, ut ſaltem ter in anno communicarent, ut dictum eſt, propter ſolemnitatem illorum dierum, ſed poſtmodum arctatum eſt, ut ſaltem ſemel in anno, ſcilicet in Paſcha communicent, & ad hoc etiam multi idonei non inveniuntur. *Sic ergo* ad hoc pręceptum idonei eſſe debemus, non enim ſumitur in Paſcha Euchariſtia, niſi ut præcepta, ergo qui non idonei accederent, ſicut & nullatenus, ob id quod idonei non ſunt nullatenus accederent, præceptum eomet pacto non adimplent, quod & magis liquet, ex fruſtratione finis intantum enim præcipitur, ut ait S. D. hic art. 2. quæſtiuncu. 1. in c. Reſpondeo, dicendum, ad 1. quæſtion. quod nulli licet omnino à communione ceſſare, quia Eccleſia ſtatuit tempus, in quo fideles communicare debent male, qui omnino deſiſtunt, efficiuntur rei trangreſſionis præcepti. Inſtitutio autem Eccleſiæ fuit neceſſaria, quia enim in quotidiana pugna ſumus vita ſpiritualis in nobis evaneſceret, niſi aliquando cibum vitæ

ſume-

sumeremus. *Cum igitur sumens indigne vitæ spirituali non succurrit, sed magis in morte se confirmat, si peccat fidelis omnino cessando, ob hanc rationem, quod vitæ spirituali non succurrit, & contra preceptum facit, multo magis contra idem preceptum faciet, qui præceptum Ecclesie, sicut oportet non adimplens ad vitam spiritualem non resurgit, sed per novum crimen in majori mortis æternæ periculo se condemnat, Ecclesiæ finem totaliter sic frustrando, & si hæc non sufficiunt, addenda erunt ad ubertatem oppositionis, quæ S. D. habet* 3. par. quæ. 80. art. 11. *ubi proponit* 3. *arg. sic.* Peccatores non tenentur communicare: unde Fabianus Papa cum dixisset Ter in anno omnes Communicent adjunxit, nisi forte majoribus criminibus impediatur. Si ergo illi qui non sunt in peccato tenentur communicare, videtur quod melioris conditionis sint peccatores, quam justi, quod est inconveniens, ergo videtur: quod etiam justis liceat à Communione cessare. *Et respondet sic S. D.* ad 3. dicendum, quòd peccatores magnum detrimentum patiuntur, ex hoc quod repelluntur à perceptione hujus Sacramenti, unde non per hoc sunt melioris conditionis, & licet in peccatis permanentes non excusentur, propter hoc à transgressione præcepti, penitentes tamen, qui, ut Innocen. dicit secundum Consilium Sacerdotis abstinent, excusantur. *Excusantur* igitur penitentes abstinentes ex Consilio Sacerdotis differentis nempe communionem, sed non accedentes sine penitentia, *igitur satis apparet nullatenus rationabilem esse præmissam propositionem, neque tanto mysterio dignam, præceptoque Ecclesiæ infestam.*

LVI.

Frequens confessio, & Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

OPponit S. D. in 4. dist. 12. que. 3. ar. 2. questiun. 3. in c. ad 3. question. dicendum, quòd in his, quæ sunt ex genere suo bona peccatum non accidit nisi ex aliquo accidente, dum inordinatè explentur, & ideò in eis perficere per se bonum est, sed abstinere ab eis non est bonum, nisi ratione accidentis alicujus. Unde cum Eucharistiam sumere sit bonum ex genere, assumere etiam est bonum per se, abstinere autem est bonum per accidens, inquantum scilicet timetur ne inordinate sumatur, & quia, quod est per se præjudicat ei, quod est per accidens, ideò simpliciter loquendo melius est Eucharistiam sumere, quam ab ea abstinere, sed in casu aliquo nihil prohibet esse melius abstinere, quando aliquis probabi-

babiliter præsumi, & sumptione reverentiam minui, si autem hæc duo adinvicem comparemus, adhuc invenitur prævalere sumptio Sacramenti abstinentiæ à Sacramento, tum ratione effectus Sacramenti, tum ratione præparationis, quantulacumque sit, tum etiam ratione virtutis elicientis actum, quia sumere videtur esse charitatis, in qua radix meriti consistit, abstinere autem timoris, amor autem timori prevalet; *Atqui in his, qui gentiliter vivunt, neque est hæc minima portio charitatis, per quam Christo per Eucharistiam in hac vita Christo incorporentur, igitur neque ullum in hoc erit signum participandæ in altero sæculo ejus gloriæ.*

LVII.

Probabile est sufficere attritionem naturalem modo honestam.

OP. S. D. in 3. d. 23. q. 3. ar. 3. in c. ait. Nulla potentia secundum suam naturam determinatur ad illa, quæ sunt suprà naturam; *ergo cum attritio sit merè naturalis, & contritio supernaturalis nullo modo erit honesta sufficiens.* Unde S. D. in 4 d. 17. q. 2. ar. 1. quæst. 3. in c. dicendum, quod super hoc est duplex opinio, quidam enim dicunt, quod attritio fit contritio, sicut fides informis fit formata, sed hoc, ut videtur non potest esse, quia quamvis habitus fidei informis fiat formatus, nunquam tamen actus fidei informis, fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet veniente charitate. Attritio autem, & contritio non dicunt habitum, sed actum tantum, habitus enim virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt non possunt esse informes, cum charitatem consequantur, ut in 3. lib dictum est; Unde antequam gratia infundatur non est habitus, à quo actus contritionis postea elicitur, & sic nullo modo attritio potest fieri contritio. *Ex quibus multo minus, id poterit contingere in contritione naturali; cum hoc tamen stat, quod possit homo virtute clavium gratiam in Sacramento percipere accedens attritus, licet non fiat formaliter contritus, ut docet S. D. in 4. d. 22. q. 2. art. 1. quæst. 3. in 4.* quòd quando aliquis accedit ad confessionem attritus non plene contritus, si obicem non ponat in ipsa confessione, & absolutione, sibi gratia, & remissio peccatorum datur. *Cum ergo ad minus debeat homo attritus accedere attritione supernaturali illa, quæ mere naturalis est, nullo modo erit sufficiens, nam ut ait S. D. 3. p. q. 90 a. 2. in c. & iterum S. D. in 3. d. 28. q. 1. a. 1. ad 3.* amicitia requirit æqualitatem proportionis, *sed in attritione naturali nulla est proportio, igitur bene proscribitur præmissa propositio.*

Non

LVIII.

Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

OPponit S. D. 1.2. q. 105. ar. 2. ad 9. dicendum, quòd non solum propter gravitatem culpæ, sed etiam propter alias causas gravis pęna infligitur. Prima quidem propter gravitatem peccati, quia majori peccato, cæteris paribus, pęna gravior debetur. Secundo propter peccati consuetudinem, quia à peccatis consuetis non faciliter homines abstrahuntur, nisi per graves pęnas. *Atqui si consuetudo taceri posset obnoxia pœnæ non videretur, ergo cum ei gravis pœna debeatur, ex titulo consuetudinis, liquido constat de falsitate præmissæ propositionis, quam ulterius evertit* S. D. p. 2. q. 18. a. 11. in c. ubi ait. Tollere aliquid in magna quantitate, vel parva non respicit ordinem rationis in bono, vel malo, nisi præsupposita aliqua alia conditione, per quam actus habeat malitiam, vel bonitatem, puta hoc, quod est esse alienum, quod repugnat rationi. Unde tollere alienum, in magna, vel parva quantitate, non diversificat speciem peccati, tamen potest aggravare, vel diminuere peccatum. Et similiter est in aliis malis, vel bonis unde non omnis circumstantia addens in bonitate, vel malitia variat speciem moralis actus. *Atqui consuetudo saltim aggravaret peccatum*; *igitur idem, quod prius, & id evincitur*, à S. D. 2. 2. quæstion. 14. articul. 2. in c. ubi ait. Ex parte verò peccati duo sunt, quæ hominem à peccato retrahere possunt, quorum unum est inordinatio, & turpitudo actus, cujus consideratio inducere solet in homine pœnitentiam de peccato commisso, & contra hoc ponitur impœnitentia, non quidem eo modo, quo dicitur permanentia in peccato, usque ad mortem, sicut suprà impœnitentia accipiebatur (sic enim non esset speciale peccatum, sed quædam peccati circumstantia) sed accipiatur, hic impœnitentia secundum quòd importat propositum non pœnitendi: *Ex quibus concludit S. D. talem impęnitentiam esse, unam ex speciebus peccatorum contra Spiritum Sanctum, nam qui consuetudinem non vult in Sacramento palam facere, jam peccatum dimitti non vult: & hæc est impęnitentia, i. peccatum ex certa malitia, & contrà Spiritum Sanctum, saltim reductivè.*

Licet

LIX.

Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

OP. S. D. Op. 64. c. 4. Respondeo dicendum, quòd nec dicas partem uni confessori, & partem alteri, quia nullo modo debes dividere. *Et hoc idem* prohibitum esse etiam in occasione peccati reservati, dum ait in 4. d. 17. q. 3. ar. 4. quæst. 2. ad 4. dicendum, quòd etiamsi Sacerdos non possit de omnibus absolvere, tenetur sibi omnia confiteri, ut quantitatem totius culpæ cognoscat: & de illis, de quibus non potest absolvere, ad superiorem remittat; & ibid. quæstiun. 4. in c. ex propria ratione hujus actus, qui est confessio, habet, quod sit manifestativa, quæ quidem manifestatio per quatuor impediri solet. Primò, &c. Quartò, ut non subtrahatur aliquid de his, quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicitur integra.

LX.

Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

OP. S. D. 3. p. q. 90. a. 3. ad 1. dicendum, quod contritio secundum essentiam quidem est in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam; virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam, inquantum s. implicat propositum confitendi, & satisfaciendi.

LXI.

Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult ommittere, quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

OP. S. D. 4. contra Gent. c. 72. Respondeo dicendum, quòd non hoc possunt prælati Ecclesiæ, ut claves frustrentur Ecclesiæ, in quibus tota eorum potestas consistit. Neque ut sine Sacramento à passione Christi virtutem habente, aliquis remissionem peccatorum consequatur, hoc enim est solius Christi, qui est Sacramen-

torum institutor, & auctor. Sicut igitur dispensari non potest per prælatos Ecclesiæ, ut aliquis sine baptismo salvetur: ita nec quod aliquis remissionem sine confessione, & absolutione consequatur. *Atqui in tali casu frustrarentur claves in homine non habente contritionem, nam ad ipsam, ut ait.* S. D. 4. contra Gent. c. 72. nihil prohibet, quin aliquando virtute clavium alicui confessio in ipsa absolutione gratia conferatur, per quam ei culpa dimittitur. Quia igitur in ipsa confessione, & absolutione plenior effectus gratiæ, & remissionis confertur ei, qui prius propter bonum propositum utrumque obtinuit, manifestum est, &c. Et ulterius debilitas naturalis boni curatur, dum homo à malis abstinet, & bonis assuescit Deo Spiritum subjiciendo per orationem, carnem verò domando per jejunium, ut sit subjecta spiritui, & hoc ipsum confirmat in 4. di. 15. qu. 1. quæstiun. 3. ad 1. dicendum, quòd accipiendæ sunt causę proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet libido ex consuetudine, vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occasiones ad peccandum, ut locus, societas mala, & hujusmodi, & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur. *Atqui* satisfactio præsupponit cæteras partes pœnitentiæ gratiam conferentis, enumeratas à S. D. in 3. p. q. 90. ar. 2. cum quibus peccatum stare non potest, ut repetit S. D. 3. p. q. 90. a. 2. in c. Respondeo dicendum, quòd impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ est virtus, & rationem infra adducit, quia offensa peccati mortalis procedit ex hoc, quod voluntas hominis est aversa à Deo per conversionem ad aliquod bonum commutabile; *Atqui vivens in occasione proxima in tali defectiva conversione se habet, igitur nullo pacto valet sustineri præmissa propositio.*

LXII.

Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honorata non fugiendi occurrit.

OP. S. D. in 4. d. 15. q. 1. ar. 1. quæst. 3. ad 2. dicendum, quòd quia causa mali, vel privationis, eo modo quo causam habet, non est, nisi bonum deficiens, bonum autem facilius tollitur, quam construatur, ideò facilius est causam privationis, aut mali abscindere, quam ipsum malum removere, quod non removetur, nisi per constructionem boni. *Atqui causa non est utilis, neque honesta, si dat occasionem proximam peccandi, igitur, &c. nam ut ait* S. D. p. 2. q. 18. ar. 9. ad 2. Nos autem hic dicimus malum communiter,

niter, omne quod eſt rationi rectæ repugnans, quod & magis explicat 2. 2. q. 145. a. 3. ad 3. dicendum, quod intentio Tulii, & Ambroſii eſt dicere, quod nihil poteſt eſſe ſimpliciter, & verè utile, quod repugnat honeſtati, quia oportet, quod repugnet ultimo fini hominis, quod eſt bonum ſecundum rationem, quamvis poſſit fortè eſſe utile ſecundum quid reſpectu alicujus finis particularis, non autem intendunt directè, quod omne utile in ſe conſideratum pertingat ad rationem honeſti, *ut præſumit præmiſſa jam confutata propoſitio*.

LXIII.

Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi, pro bono Spirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

OP. S. D. 1. 2. q. 155. a.3. in c. Reſpondeo dicendum, quod honeſtum concurrit in idem ſubjecto cum utili, & delectabili, à quibus tamen differt ratione, dicitur enim aliquid honeſtum, ſicut dictum eſt, inquantum habet quendam decorem ex ordine rationis, hoc autem, quod eſt ſecundum rationem ordinatum, eſt naturaliter conveniens homini. Unumquodque autem naturaliter delectatur in ſuo convenienti, & ideò honeſtum eſt naturaliter homini delectabile, ſicut de operatione virtutis Phil. probat in 1. Eth. Non tamen omne delectabile eſt honeſtum, quia poteſt etiam aliquando conveniens eſſe ſecundum ſenſum, & non ſecundum rationem, ſed hoc delectabile eſt præter hominis rationem, quæ perficit naturam ipſius. Ipſa etiam, &c. In pluribus tamen eſt delectabile quam utile, & honeſtum, quia omne utile, & honeſtum, eſt aliqualiter delectabile, ſed non convertitur, ut dicitur in 2. Ethicor. & propterea ad primum dicendum, quòd honeſtum dicitur, quod propter ſe appetitur appetitu rationali, qui tendit in id, quod eſt conveniens rationi, delectabile autem propter ſe appetitur appetitu ſenſitivo. *Si ergo abſolute non licet appetere niſi id, quod vere eſt honeſtum, utile, & delectabile ſecundum rationem, & non ſecundum ſenſum, multo magis id repugnabit in ſtudio quærentis ob id cauſam proximam peccandi, & ſic evertitur præmiſſa propoſitio.*

LXIV.

Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctiss. Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.

OPponit S. D. 2. 2. qu. 2. ar. 8. in c. Respondeo dicendum, quòd mysterium incarnationis Christi explicite credi non potest sine fide Trinitatis, quia in mysterio incarnationis Christi hoc continetur, quod filius Dei carnem assumpserit, quod per gratiam Spiritussancti mundum renovaverit, & iterum, quòd de Spiritusancto conceptus fuerit, & ideò eodem modo, quo mysterium Incarnationis Christi ante Christum fuit explicite creditum à majoribus, implicite autem, & quasi obumbrate à minoribus, ita etiam & mysterium Trinitatis. Et ideo etiam post tempus gratiæ divulgatæ tenentur omnes ad explicite credendum mysterium Trinitatis, & omnes, qui renascuntur in Christo, hoc adipiscuntur per invocationem Trinitatis, secundum illud Mat. ult. Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti. *Ex quibus bene proscribitur præmissa propositio.*

LXV.

Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

OPponit S. D. 2. 2. q. 2. art. 5. in c. ait Quantum ergo ad prima credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicite credere, sicut & tenetur habere fidem, *sed habere fidem explicitam, non salvatur nisi per actum præsentem, igitur non sufficit illa semel credidisse, quod & amplius explicat S. D. ad Ro. 1. Lect. 6. ad ea verba ex fide in fidem.* Vel potest intelligi ex fide prædicatorum, in fide auditorum infra 11. quommodò credent ei, qui non audierunt? Vel ex fide unius articuli in fidem alterius, quia ad justificationem requiritur omnium articulorum fides, & iterum ibidem post pauca. Quarto considerandum est, quod sicut corpus vivit per animam vita naturali, ita anima vivit per Deum vita gratiæ. Primo autem Deus animam inhabitat per fidem Eph. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris, nec tamen est perfecta habitatio, nisi per charitatem sit formata, quę per vinculum perfectionis nos unit Deo, ut dicitur Col. 3. *Et ideò quod dicit hic ex fide*

vivit,

vivit, intelligendum eſt de fide formata. Cum ergo vita naturalis in continuo motu, atque actu conſiſtat: ita animæ vita, quæ per fidem habetur, non ſufficit in ſimplici actu conſervari: ex quibus, & multis aliis locis à S. D. adductis ad profligandas in hac tertia diſſertatione conſimiles proſcriptas propoſitiones, clare conſtat, quid etiam de hac veniat ſentiendum.

DECRETUM.

Feria v. die 24. Auguſti 1690.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanct. D N. D. ALEXANDRO Divina Providentia Papa VIII. ac Eminentiſſ. & Reverendiſſ. D. D. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſſimus D. N. ALEXANDER Papa VIII. non ſine magno animi ſui mœrore audivit duas Theſes, ſeù Propoſitiones, unam denuò, & in majorem Fidelium perniciem ſuſcitari, alteram de novo erumpere; Et cùm ſui Paſtoralis Officii munus ſit Oves ſibi creditas à noxiis paſcuis avertere, & ad ſalutaria ſemper dirigere, dictarum Theſium, ſivè Propoſitionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deindè Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſedulò commiſit, qui pluries re mutarè diſcuſſa infraſcriptis Theſibus, ſeù Propoſitionibus ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati Suæ ſingillatim expoſuerunt.

I. Bonitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali. Formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. *Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ moralis.*

II. Peccatum philoſophicum, ſeù morale eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale eſt tranſgreſſio libera Divinæ legis. Philoſophicum quan-

quantumvis grave in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pęna dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus omnibus plenè, & maturè consideratis, Primam Thesem, seù Propositionem declaravit hęreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub Censuris, & pęnis contra Hæreticos, & eorum fautores in Jure expressis; Secundam Thesem, seù Propositionem declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet, ita ut quicumque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit publicè, seù privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi. Insuper districtè in virtute Sanctę obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujusque conditionis, Dignitatis, ac Status etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictam Thesem, seù Propositionem ad praxim deducant.

Loco ✠ Sigilli.

Alexander Speronus S. Romanæ, & Univ. Inquis. Not.

Die 24. Aug. 1690. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum Palatii S. Officii, in acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum SS. D. N. Papę, & Sanctiss. Inquis. Cursorem.

I.

Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti, cum natura rationali. Formalis verò in confirmitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare, neq; in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

OPponit S. D. 1. 2. q. 100. arti. x. ad 2. dicendum, quòd sub præcepto charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde,

de, ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum, & ideò præceptum charitatis implere homo non poteſt, niſi etiam omnia referantur in Deum: Sic ergo, qui honorat parentes, tenetur ex charitate, non ex vi hujus præcepti, quod eſt honora parentes, ſed ex vi hujus præcepti: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & cum iſta ſint duo præcepta affirmativa, obligantia ad ſemper, poſſunt pro diverſis temporibus obligare, *ergo* homo non ſola virtute morali, ſed Teologica pro diverſis temporibus Deum amare tenetur. *Quod & amplius expendit* S. D. 1. 2. q. 109. ar. 3. *in quo quærit*, *v.* homo poſſit diligere Deum ſuper omnia ex ſolis naturalibus, ſine gratia, & in fine corporis hæc habet. In ſtatu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit ſecundum appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem naturæ, ſequitur bonum privatum, niſi ſanetur per gratiam Dei: & ideò dicendum eſt, quòd homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſuperadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum ſuper omnia, licèt indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis: ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo, etiam ad hoc auxilio gratiæ naturam ſanantis, *ergo habes*, *quod quantumvis homo moraliter vivat*, *non ſufficit pro adimplendo charitatis præcepto*, *niſi gratia Dei adjuvetur*, *falſo enim fundamento*, *& in ſola arena*, *hæc domus ædificata conſurgit*.

II.

Peccatum Philoſophicum, ſeu morale eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum verò, & morale eſt tranſgreſſio libera Divinæ legis: Philoſophicum quantumvis grave in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat; eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Opponit S. D. 1. 2. q. 71. ar. 6. in c. Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut ex dictis patet, peccatum, nihil aliud eſt, quam actus humanus malus, quod autem aliquis actus ſit humanus, habet ex hoc, quod eſt voluntarius: ſicut ex ſuprà dictis patet, ſive ſit voluntarius, quaſi à voluntate elicitus, ut ipſum velle, vel eligere, ſive quaſi à voluntate imperatus, ut exteriores actus, vel loquutionis, vel operationis: habet autem actus humanus, quod ſit malus ex eo, quod caret debita commenſuratione: omnis autem commenſura-

suratio cujuscumq; rei attenditur per commensurationem ad aliquam regulam: regula autem voluntatis humanæ est duplex: una propinqua & homogenea, s. ipsa humana ratio: alia verò est prima regula, s. lex æterna, quæ est quasi ratio Dei, & ideò Aug. in definitione peccati posuit duo, unum quod attinet ad substantiam actus humani, quod est quasi materiale in peccato, cum dixit dictum, vel factum, vel concupitum: aliud autem, quod attinet ad rationem mali, quod est quasi formale in peccato, cum dixit contra legem æternam: *Quæ quidem verba radicitus evertunt præmissam sententiam: peccatum enim Philosophicè consideratum, ad modum materiæ se habet, formam suscipiendo ab ipsa lege æterna, à qua deviatur.*

Quod ut clarius fiat, proponamus argumentum 5. *ibidem positum sic.* Peccatum significat malum hominis actum, ut ex dictis patet, sed malum hominis est contra rationem esse, ut Dionys. dicit 4. c. de div. nom. ergo potius debuit dici, quod peccatum sit contra rationem, quam quod peccatum sit contra legem æternam: *cui quidem occurrit S. D.* ad 5. dicendum, quòd à Theologis consideratur peccatum præcipuè, secundum quòd est offensa contra Deum: à Philosopho autem morali, secundum quòd contrariatur rationi, & ideò Aug. convenientius definit peccatum ex hoc, quòd est contra legem æternam, quam ex hoc, quod est contra rationem, præcipuè cum per legem æternam regulemur in multis, quæ excedunt rationem humanam, sicut in his, quæ sunt fidei; *Hæc S. Doct. mirificè, ex quibus apertè habes, quod si Aug. definivisset peccatum esse contra rationem humanam, definivisset illud diminute tantum, nempè in eo, quod deviat à proxima regula, quæ est ratio humana, in qua sistendum non est, ut peccatum simpliciter definiatur.*

Cum verò dicitur, quod peccatum Philosophicum quantumvis grave in illo qui Deum ignorat, &c. docet S. D. 1. 2. *q.* 76. *a.* 2. *ad* 1. quod dicitur dictum, vel factum vel concupitum, sunt intelligendę etiam negationes oppositę secundum quod omissio habet rationem peccati, & ita negligentia, secundum quod ignorantia est peccatum, continetur sub prædicta definitione peccati, inquantum prætermittitur aliquid, quod debuit dici, vel fieri, vel concupisci ad scientiam debitam aquirendam, *& docet in c. quod* omnes tenentur scire communiter ea quę sunt fidei; & universalia juris præcepta: singuli autem ea, quę ad eorum statum, vel officium spectant, *ergo qui sic Deum ignorat ne dicam Philosophicè, sed supra, & Theologicè peccat, quia per legem æternam regulamur in multis, quæ excedunt rationem humanam sicut in his, quæ fidei sunt.*

Et

Et cum dicitur, vel de Deo actu non cogitat, *docet S. D. qu.* 16. *de Malo ar.* 2. *ad* 4. ſemper in peccato defectus intellectus, vel rationis, vel voluntatis proportionabiliter ſe comittantur, *igitur peccatum philoſophicum tranſit ad Theologicum, præcipue in caſu noſtro, nam ut ait S. D. de malo qu.* 1. *ar.* 3. hoc ipſum, quod non eſt attendere actu ad talem regulam (*i. rationis*) in ſe conſideratam non eſt malum, nec culpa, nec pęna, quia anima non tenetur nec poteſt attendere ad hujuſmodi regulam ſemper in actu, ſed ex hoc accipit primo rationem culpæ, quod ſine actuali conſideratione regulæ, procedit ad hujuſmodi electionem. Sicut artifex non peccat in eo, quod non ſemper tenet menſuram, ſed ex hoc, quod non tenens menſuram procedit ad incidendum, *ergo multo magis Theologicè peccabit, qui æternę menſuræ manum non adaptat, docet enim S. D.* 1. 2. *q.* 21. *art.* 1. *in c.* In his, quæ aguntur per voluntatem regula proxima eſt ratio humana, regula autem ſuprema eſt lex ęterna, quandocumque ergo actus hominis procedit in finem ſecundum ordinem rationis (*Nota*) & legis æternæ tunc actus eſt rectus, quando autem ab hac rectitudine obliquatur tunc dicitur peccatum, *inquam Theologicum, & non mere philoſophicum & id ipſum confirmat* 1 2. *qu.* 19. *ar.* 4. *in c.* quod autem ratio humana ſit regula voluntatis humanę, ex qua ejus bonitas menſuretur, habet ex lege æterna, quę eſt ratio Divina: unde in Pſ. 4. dicitur multi dicunt quis oſtendit nobis bona? ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, quaſi diceret lumen rationis, quod in nobis eſt, intantum poteſt nobis oſtendere bona, & noſtram voluntatem regulare, inquantum eſt lumen vultus tui, i. à vultu tuo derivatum, unde manifeſtum eſt, quod multo magis dependet bonitas voluntatis humanæ à lege æterna, quam à ratione humana, & ubi deficit ratio humana, oportet ad rationem æternam recurrere.

Ex quibus benè penſatis ille, qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, peccat Deum ignorando, & graviter, ſicut vel de Deo non cogitando, cum debet, ideſt Divina regula non utendo (ſaltem habitualiter Deum diligendo, ut docet S. D. 2. 2. q. 24. artic. 8. in c. ita quod habitualiter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo, ita, ſcilicet, quod nihil cogitet, vel velit, quod Divinæ dilectioni ſit contrarium, & hæc perfectio eſt communis omnibus charitatem habentibus) *dum in operationes exit humanas, ne dum Philoſophicè, ſed imò Theologicè* (*ab ejus enim objecto formaliter denominatur peccatum*) *peccati labe inficiatur. Unde peroptimè proſcripta venit præmiſſa propoſitio, quæ ſi locum haberet homines*

redderet impeccabiles, ex opposito licet motivo, ac ex Molinismo, *quod ubi* Molina *ex nimia adhæsione, hæc autem positio ex summa elongatione à Deo impeccabilitatem callide statuere conatur.*

Sequentium Propositionum proscriptio confirmata fuit à S. D. N. Innocent. XII. in Brev. ad Episcopos Belgii de An. 1694. die 6. Februarii.

I.

Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

OPponit S. D. 3. p. q. 68. ar. 6. ad 3. Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam, & iterum qu. 70. art. 4. in c. Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis, minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, & argenti, *& sic patet quid sentiendum sit de cursu ordinario justificati hominis, de quo etiam*. S. D. 1.2. q. 109. art. 4. in c. ait Alio modo possunt impleri mandata legis, non solum quantum ad substantiam operis, sed etiam quantum ad modum agendi, ut scilicet ex charitate fiant, & sic neque in statu natuæ integræ, neque in statu naturæ corruptæ potest homo implere absque gratia legis mandata: Unde Aug. lib. de Cor. & gratia cum dixisset, quod sine gratia nullum prorsus bonum homines faciunt, subdit, non solum, ut monstrante ipsa, quid faciendum sit sciant, verum etiam, ut præstante ipsa faciant, cum dilectione, quod sciunt: indigent insuper in utroq; statu auxilio Dei moventis ad mandata implenda, ut dictum est, *ergo ex vi gratiæ nullum est justo impossibile præceptum*: nam ut docet S. D. ibidem ad 2. illud, quod possumus cum auxilio Divino, non est nobis omninò impossibile, secundum illud Phil. in 3. Eth. quod per amicos possumus, aliqualiter nos possumus.

Si verò sit sermo de quibusdam gravibus tentationibus, quærit S. D. 1. 2. q. 109. a. 9. ℣. Ille, qui jam consequutus est gratiam, per seipsum possit operari bonum, & vitare peccatum absque auxilio gra-

gratiæ, & in c. *hæc habet*, & ideò neceſſe eſt nobis, ut à Deo dirigamur, & protegamur. *Non ergo debuit exponi inter Catholicos ſenſus calvini dicentis, Legis Dei implementum eſſe impoſſibile, in medium proferre.*

II.

Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

OP. S. D. 1. 2. q. 106. artic. 2. ad 2. Si quis poſt acceptam gratiam novi teſtamenti peccaverit, majori pœna eſt dignus, tanquam majoribus beneficiis ingratus, & auxilio ſibi dato non utens, & 3. contra Gent. c. 159. ad hujus dubitationis ſolutionem conſiderandum eſt, quod licet aliquis per motum liberi arbitrii Divinam gratiam, nec promereri, nec acquirere poſſit: poteſt tamen ſeipſum impedire ne eam ſuſcipiat: dicitur enim de quibuſdam Job. 21. Dixerunt Deo: recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, & Job 24 ipſi fuerunt rebelles lumini: & cum hoc ſit in poteſtate liberi arbitrii impedire Divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, non immeritò in culpam reputatur ei, qui impedimentum præſtat gratiæ receptioni, Deus enim quantum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1. ad Tim. 2. ſed illi ſoli gratia privantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimenta præſtant, ſicut ſole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur, licet videre non poſſit, niſi lumine ſolis præveniatur. *Quid clarius adverſus præmiſſam ſententiam?*

Addit etiam S. D. ad Teſſal. c. 1. lect. 2. Aliquis dicitur extinguere ſpiritum in ſe, vel alio, cum alius aliquid boni ex fervore Spiritus Sancti vult facere, vel etiam, cum aliquis bonus motus in ipſo ſurgit, & ipſe impedit. Act. 7. Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis: Non enim per Spiritum Sanctum inhabitantem tollitur facultas peccandi à libero arbitrio totaliter in vita præſenti; Inſuper in quol. 2. art. 6. ubi reſolvens ℣. homines credere debuiſſent, Chriſto miracula non faciente? inter alia, hæc habet: tenebantur interiori gratiæ non reſiſtere: Verumtamen aſſignat S. D. in quo iſta reſiſtentia conſiſtat in 4. d. 11. q. 1. ar. 3. quæſtiun. 3. ad 2. ait. In operationibus Divinis non attenditur difficultas, ſecundum reſiſtentiam ad agentem, ſed ſecundum impedimentum effectus: *ergo non eſt cur ſtabiliatur præmiſſa propoſitio impiè deſtruendo gratiæ ſufficientis auxilium.*

III.

Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

HÆc *propositio* radicem habet in Calvino, qui (licet consentiat cum Luthero in neganda arbitrii libertate) dissentit tamen ab illo concedens aliquam activitatem libero arbitrio creato, in ordine ad supernaturales actiones, unde fatebatur non se habere merè passivè, nec inanimate concurrere, tamen (Nota) necessario, & non libere à Divina Gratia moveri, sicut equus à sessore necessario gubernatur. Contra quam sententiam Con. Trid. Sess. 6. de Just. C. 5. determinavit, hominem ne dum spontanee, sed etiam libere cum Divina Gratia operari. Et id quidem congruenter ad doctrinam S. D. qui 1.2. q. 114. ubi agit ex professo de merito, & in pluribus articulis statuit, libertatem ad meritum requiri, unde præmissa referens in a. 6. in c. ait Respondeo dicendum, quòd sicut ex supradictis patet, opus nostrum habet rationem meriti ex duobus. Primo quidem ex vi motionis Divinæ, & sic meretur ex condigno, alio modo habet rationem meriti secundum quod procedit ex libero arbitrio, inquantum voluntarie aliquid facimus. *Igitur ne dum spontanee, sed etiam libere convenit homini operari*, quam quidem rem exacte invenies expositam in p. p. q. 83. a.3. & 4.

Quid autem sit spontaneitas ait S. D. 1.2. q. 6. art. 4. in c. *ubi proposita distinctione actus eliciti, & imperati, de primo sic habet*. Quantum ad ipsum proprium actum voluntatis non potest ei violentia inferri, & hujus ratio est, quia actus voluntatis nihil est aliud, quam inclinatio quædam procedens ab interiori principio cognoscente; *Quid verò libertas, docet*, p. p. quest. 62. artic. 8. ad 3. quod liberum arbitrium diversa eligere possit servato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis ejus, *at servata sola spontaneitate, & ablata electione, tollitur perfectio libertatis, igitur qui unum tollit, etiam alterum destruit*.

Op. etiam exemplo à Calvino adducto S. D. verba Aug. ad lit. p.2. q. 110. ar. 4. ubi proponens primum argumentum, inducit Aug. dicentem in Hiponosticon, quod gratia comparatur ad voluntatem, sive ad liberum arbitrium, sicut sessor ad equum, & idem confirmat in sol. prædicti argumenti dicens, & secundum hoc gratia comparatur ad voluntatem, ut movens ad motum, quæ est comparatio sessoris ad equum: *atqui sessor nonnisi freno (gratuito tamen) & similibus calcaribus movet, ergo per oppositum sentiunt, hic duo Ec-*

clesiæ

cleſiæ Doctores eximii ex eodem exemplo à Calvino adducto. Unde S. D. ulterius in d. q. de lib. arb. a. 15. in fin. c. ait, quandocumque autem ad aliquod faciendum requiritur, aliquis certus modus operationis ignotus operanti, operans indiget (Nota) gubernante (*ecce calcaria*) & dirigente (*& ecce frenum*) *quibus tamen non lęditur, ſed humana juvatur libertas. De quo vide S.D.p.p.q.22.a 2.ad* 1.

Et tandem, q. 6. de malo ubi inquirit ṽ. homo habeat liberam electionem, aut ex neceſſitate eligat? ait Reſpondeo dicendum, quòd quidam poſuerunt, quod voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebunt (Nota) quod voluntas cogeretur. Non enim omne neceſſarium eſt violentum, ſed ſolum id cujus principium eſt extra: Unde & motus naturales inveniuntur aliqui neceſſarii, non tamen violenti, violentum enim repugnat naturali, ſicut & voluntario, quia utriuſque principium eſt intra, violenti autem principium eſt extra: Hæc autem opinio eſt hæretica: tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus, *& infrà* ad hujuſmodi autem poſitionem ponendam, inducti ſunt aliqui homines partim propter proterviam, partim propter rationes ſophiſticas, quas ſolvere non potuerunt. *Ex quibus ad literam prævertitur præmiſſa propoſitio.*

IV.

Semipelagiani admittebant prævenientis gratię interioris neceſſitatem, ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

OPponit S. D. *adverſus alteram hujus propoſitionis particulam, utpotè in qua venenum ſervatur*, qu. 22. de ver. a. 6. ubi hęc habet. Cùm voluntas dicatur libera, inquantum neceſſitatem non habet libertas in tribus conſiderabitur, ſcilicet quantum ad actum, inquantum poteſt velle, & non velle. Et quantum ad objectum, inquantum poteſt velle hoc, vel illud, vel ejus oppoſitum, & quantum ad ordinem finis, inquantum poteſt velle bonum, vel malum. Quantum ad primum horum, ineſt libertas voluntati in quolibet ſtatu naturę reſpectu cujuslibet objecti, ſecundum verò horum eſt reſpectu quorundam objectorum, ſ. reſpectu eorum, quæ ſunt ad finem, & non ipſius finis, & etiam ſecundum quemlibet ſtatum naturæ, tertium verò non eſt reſpectu omnium objectorum, ſed quorundam, eorum ſ. qui ſunt ad finem, nec verò cujuslibet ſtatus naturæ, ſed illius tantum, in quo natura deficere poteſt. *Ex quibus totius libertatis jura exponuntur, & cum S. D. pleniſſimè, & ſæpiſſimè id doceat, ſufficiat addu-*

adducere locum ex quol. 1. ar. 1. ad 1. Deus, *inquit*, movet omnia secundum modum eorum, & ideò divina motio à quibusdam participatur, cum necessitate, à natura rationali cum libertate propter hoc, quod virtus rationalis se habet ad opposita. Et ideò sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod potest huic motioni resistere. *Quo nil clarius ad expuguandum prædictum errorem, quò falso massilienses notati sunt.*

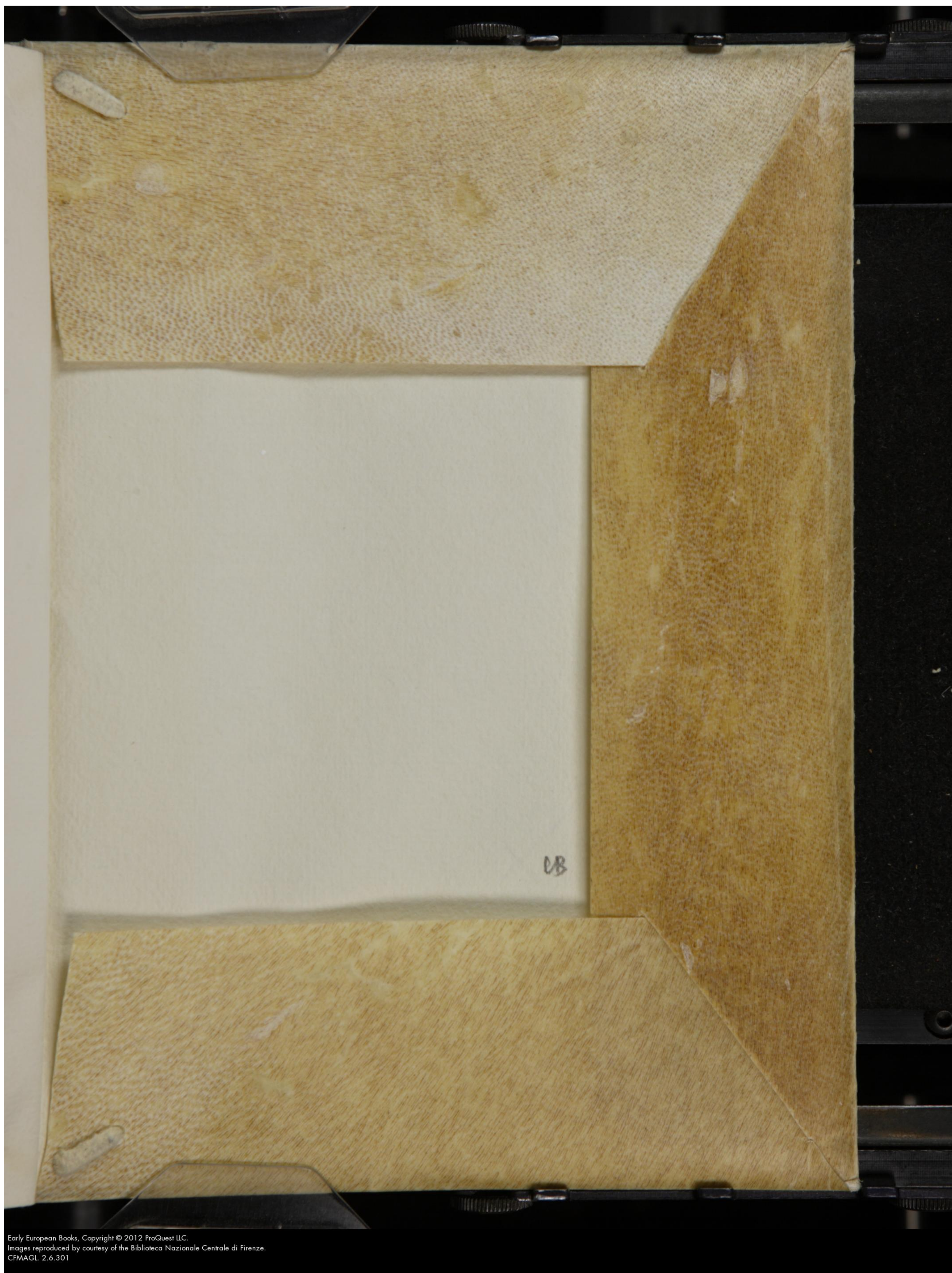
V.

Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

O P.S.D. 3. p. q. 79. ar. 7. ad 2. dicendum, quòd Passio Christi prodest omnibus quantum ad sufficientiam, & 1. ad Tim. c. 2 ait Christus est propitiatio pro peccatis nostris, pro aliquibus efficaciter, sed pro omnibus sufficienter, quia pretium sanguinis ejus est sufficiens ad salutem omnium, *& idipsum clarius expressit in 3. d. 20. q. 1. a. 1. q* 1. ad 2. dicendum, quòd hoc, quod omnes homines non reparantur, non est ex insufficientia medicinæ reparantis, cum sit sufficiens quantum in se est ad reparandum omnes, qui naturam humanam habent, vel habere possunt, sed ex defectu eorum, qui reparationis effectum in seipsis impediunt, *de qua re, iterùm sermonem instituit* S.D. 4. c. Gent. c. 55. sed præcipuè num. 26. hæc habet; Quamvis autem sufficienter pro peccatis humani generis sua morte satisfecerit, ut vigesima sexta ratio proponebat, sunt tamen unicuique remedia propriæ salutis quærenda; Mors .n. Christi est quasi quædam universalis causa salutis: sicut peccatum primi hominis fuit quasi universalis causa damnationis: oportet autem universalem causam applicari ad unumquodq; specialiter, ut effectum universalis causæ participet: effectus igitur peccati primi parentis, pervenit ad unumquemq; per carnis originem: effectus autem mortis Christi pertingit ad unumquemque per spiritualem regenerationem, per quam homini Christo quodammodò conjungitur, & incorporatur, & ideò oporter, quod unusquisque quærat regenerari per Christum, & alia suscipere, in quibus mors Christi operatur; *Ecce igitur apertissimam rationem, qua sole clarius patet Christi mortis sufficientia pro omnibus instituta.* Hæc autem dicta sint in honorem Dei, & Christi ejus.

FINIS.

137

CB